

Meil on oma ide-
"aal-see on meie
Eesti riik ja rahvas!

Fõuser Noorus

2
1940

*Põllutöökoja väljaandel
ilmuvad ajakirjad*

»Põllumajandus«

Ilmub kord nädalas, tuues aasta jooksul üle 1000 lk. sisus põllumajanduslikke uudiseid, teaduse, agraripoliitika, seadusandluse ja teistelt aladelt, mis huvitavad põllumeest. Igas numbris põllumajandusturgude ülevaade.

Tellimishind: 12 kuud . . . Kr. 3.60
6 " . . . " 2.—
3 " . . . " 1.20

»Tõusev Noorus«

Ilmub kord kuus, tuues aasta jooksul ligi 600 lk. kirjutusi ja pilte kõigilt aladelt, mis huvitavad arenemishimulisi maanoori.

Tellimishind: 1 aastas . . . Kr. 2.—
^{1/2} " . . . " 1.10

»Eesti Talu«

on ajakirja „Põllumajandus“ lühendatud väljaanne. Ilmub üks kord kuus. Eriti odav, kuid siiski sisukas ajakiri.

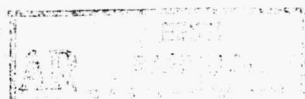
Tellimishind: 1 aastas . . . Kr. 1.—
^{1/2} " . . . " —.60

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused, konsulendid, assistendid ja teised tellimiste vastuvõtjad.

Tellige need ajakirjad aasta algusest peale.

PÕLLUTÖÖKOJA AJAKIRJADE TALITUS

Pikk 40 Tallinn

TÕUSEV NOORUS

Nr. 2. 1940

PÖLLUTÖÖKOJA VÄLJAANNE

IV AASTAKÄIK

Maanoored ja Eesti riik.

„Tõusev Noorusele“ kirjutanud Põllutööminister A. Tupits.

Tänavu pühitseme 24. veebruaril oma riigi 22. sünnipäeva. See päev peaks igale eestlasele olema üks kallimaid tähtpäevi, sest iseseisva Eesti riigi loomine, see on suurim saavutus meie rahva pikas eluvõitluses, ja päev, mil see saajandite ja põlvede ühist teostus, väärib alati meele tuletamist.

22 aastat oleme nüüd võinud vabalt ja iseseisvalt oma elu korraldada. See ajajärk on olnud eesti rahva elus kõigil aladel suur tõusu- ja edasijõudmiseaeg. Kui meie oma rahva elu tänapäeval võrdleme vene aegsega, siis on vahe sama suur, kui taeva ja maa vahel.

Kui seda kõik oleme jõudnud nii lühikese ajaga saavutada, siis võime omale ette kujutada, kui kaugele võime veel tulevikus jõuda, kui meil lastakse rahu edasi töötada, kui võime ka alati ja edaspidigi ise oma saatust määrata.

Praegu käib juba mitmendat kuud uus maailmasõda. Meie näeme, et mitmedki suuremad riigid ja rahvad on sattunud sõjajalgu ning mõnedki neist on juba oma iseseisvuse kaotanud. Ka meie kodumaa on selle sõja ajal üle elanud raskeid päevi, kuid meil on siiski korda läinud suuremaid hädaohti ja õnnetusi Eestist eemal hoida.

See olgu meie kõigi ühine püüd ka tulevikuski. Meil tuleb nüüd kõik oma

jõud kokku võtta ja kõik selleks teha, et Eesti iseseisvus ja rippumatus selle sõja keeristes ei kannataks.

Mitte ainult vanad, vaid just ka noored, peavad nüüd olema valvel.

See paneb tõsise ja vastutusrikka kohustuse peale ka meie maanoortele. Meie noored, nii maal kui linnas, on sündinud ja kasvanud juba vabas Eestis. Kõik sammud, mis maanoored oma esimestest eluaastatest päle kuni tänini on astunud, on puudutanud vaba kodumaa pinda, iga päev ja tund on nad endisse hinganud vaba kodumaa õhku.

Kas võiks see kunagi teistsuguseks muutuda? Kas võiksime lubada, et meie üle jälle mõni võõras võim tuleb käsutama, et meie ise oma elu ja saatuse korraldamise üle enam ei saa otsustada?

Ei ja tuhat korda ei! Mitte kunagi enam võõraste orjusesse, mitte kunagi enam oma vabadust kaotada, see olgu meie tõotus ja vanne igal Eesti riigi aastapäeval.

Selle vande anname nii noored kui vanad ka tänavugi. See on ilusam lubadus ja kaunim õnnesoov, mis meie, oma kodumaale, ta sünnipäeva hommikul, igaüks oma südamest ütlemele.

Artur Tupits.

PAJU LAHING.

M. Maksollu.

Metsameeste laul.

Saeleht vööle ja leib näpu otsa,
kirves kaenlas tööle me marsime metsa.
Kuuskedel kurbus ja kaskedel kalm,
unistes urbades soiub surisalm.

Saepuru sajab ja laastusid lendab,
vint vilet ajab, rähn rahutult rändab,
mürtsuvad maha põlised puud,
hoogsamalt üha — kuula — kõliseb raud.

Varssi vaid vaiguseid, lõhnavaid pakke,
surumas hagudest suits taeva takku,
man millel magusa rohtude hais,
tundub kui terve maailm teda täis.

Särk suitseb higist kui torgatud tulle,
pihk kiilab pigist kui kapsamaa mulla
puudaseid päid põuest pusktiv pind,
raginal rüüpad tõmmruske rind.

Ei meid avita arbuja askus,
rohkem ent ravib ta — vaev ja tööraskus,
õnn ootab õhtusel koduteel,
kukk kutsub põhkudest koidu eel.

Ükskord ehk uni on liiaks meil raske,
küsima sunnib kord kuuske, kord kaske:
„Kas ju ei tule, kes ikka siin käind?“
Ent kõige lihateed oleme läind.

Hendrik Adamson.

TA NAINE JA KASSIPOEG

UUDISROMAANIST „PÖRGUPÕHJA UUS VANAPAGAN“

Nüüd polnud hulk aega muud kuulda kui aga raskemate sammude aeglane kimps-komps, kimps-komps ja sinna vahele tihedamalt tips-tops, tips-tops, kuni lõpuks tuli vastu noor ja käbe naine, kellele Jürka ütles:

„Minu eidele kuluks pörsas ä'ä.“

„Ah pörsaid otsite? Meie üleaedsel on ilus emis ja hulk pörsaid tõi teine ka, vist inimese- või kuradi tosina. Hästi ilusad pörsad olid teisel, lust vaadata kohe,“ seletas naine.

„Nii et säält võiks saada,“ arvas Lisete.

„Kas nüüd seda!“ hüüdis naine. „Minagi käisin paari- kolme endale nõutamas, aga kõik jäi seks, tõin lõpuks laadalt, sest mis ikka teha, kui tuntud kohast ei saa.“

„Nii et jäeti kõik iseendale,“ lausus Jürka.

„Mis ta ise nii paljuga teeb!“ kilkas naine. „Hää, kui paarilegi on midagi ette anda. Sest ega siis seapörsas oma nõu ja jõuga kosu ega kasva, see tahab ju aina käest saada, küll piima- ja supitilgad, küll jahu ja kartuleid. Isegi pese-ma peab teist roju nagu inimeselast, muidu, vaata, jääb teine kängu, ei kasva ega sirgu enam õhkagi. Sest...“

„Nii et säält pole loota?“ küsis Lisete naise jutu vahele.

„Ei sel ega vist ka tuleval ega ületulevalgi aastal, kui nad uut emist ei muretse. Ja vanamees ei muretse, seda pole lootagi, see on juba niisugune mees, et kui ütleb ei, siis selle juure ka jääb. Ja minule endale ütles ta kõigi kuuldes: magagu ja tallaku ta neid nii palju kui tahab, mina sellest ei hooli, viin ta uuesti kuldi juure. Inimene läheb aastatega vanemaks ja targemaks, eks siis seal pisutki aru juure ei tule, nii et ta ise oma pörsaid enam ära ei talla ega maga.“

„Ah siis ema ise!“ imestasid Jürka ja Lisete nagu ühest suust.

„Ema ise,“ kinnitas naine, astus sammu lähemale ja rääkis vaiksemalt ja nagu saladuslikult:

„Kellele jalaga pääle, kellele magades otsa, nõnda kõik läbi. Viimne ainult suri vist ise, perenaine ütleb, kurvastusest teiste järele või liiast toidust, sest ema on suur ja nidad olid piima täis, kõik ühe tarvis, sest teisi enam ei olnud. Aga ega sellest tohi öieti hingatagi, sest mõned arvavad, et emis on ä'ä tehtud ning perenaine ütleb, et kui ä'ä tehtud, siis meie poolt. Tule Jumal appi, kuis siis meie poolt kui pääle minu pole pörsaid keegi näinudki! Aga perenaine ütleb, et minu ämm näinud emist just enne poegimist ja öelnud moka otsast, et küll teil ilus emis, varsti saate hulga ilusaid pörsaid. Noh, nüüd ollagi need ilusad pörsad käes! Sinu ämma nahas nad on, ütleb perenaine minule, ja kui sa oma ämma kaitsed, siis oled ise samasugune nagu su ämmgi. Aga mina temale vastu, et mis sel minu ämmal siis viga on, ta on ju kena inimene, me saame kahekesi väga hästi läbi. Kuid emise perenaine: või kena inimene, kui pruunid silmad. Nojah, ütlen ma, pruunid silmad on tal küll, ja kui see on viga, siis muidugi, aga...“

„Jah, hääd päeva siis,“ ütles Jürka minekut tehes.

„Teist teile ka,“ vastas naine juttu poolitades ja lisas:

„Aga kui pörsast ei saa, kas te ei tahaks endale siis kassipoega võtta? Meil on ilusad hallid. Vanal oli teisi viis: kolm uputasime solgiämbris ära, kaks on veel järel, teise võiks ära anda, jumalamuidu võiks anda, kui saaks hääde inimeste kätte. Kus on lapsed, sääl solgutatakse rojuks, ainult vanainimeste juures saab kassid õige kass. Ei tea, kuipalju külarahval lapsi on?“

„Ei olegi veel,“ ütles Lisete.

„Noh, siis olete meie kassi pererahvaks nagu loodud. Tahate, lähme meile võtke teine kassipoeg kaasa, ega tast midagi kanda saa.“

„Mis sa arvad, eit?“ küsis Jürka.

„Kui ehk põrsast ei saa, asjaks oleks siis kassipoegki,“ arvas Lisete.

Nõnda mindi üheskoos pisut maad tee kõrvale kassipoja järele ja Lisete rõõmustas juba ette, et saab ometi midagi clavat toanurka pääle iseeneste. Aga asi kujunes pisut teiseks, kui Jürka oma eidega arvanud, või kui pere minia rääkinud. Sest nagu selgus, oli ämm majas otsaline, kuigi tema poeg nimeliselt peremees. Jutukal minial oli õigus ainult rääkida, teotseda ja talitada võis ta ainult ämma pääd mööda. See aga, niipea kui aru käes, milleks võõrad tallu tulnud, küsis kohe:

„Kas teil lehm on?“

„Ei vist,“ vastas Jürka.

„Kuis nii: ei vist. On või ei ole?“

„Ei veel,“ ütles nüüd Lisete.

„Aga mis te siis kassipojaga pääle hakkate, see tahab ju rõõska piima, ei tast muidu elulooma tule.“

„Eks piima võiks ju külast tuua, paljukesee see kassipog limpsib,“ arvas Lisete.

„Küla on ju Põrgupõhjast kaks, kolm kilomeetrit eemal,“ ütles ämm.

„Mis sest,“ lausus nüüd Jürka, „minu eidel hääd väledad vändad all.“

„Ei sest tule välja midagi,“ arvas ämm. „Muretsege enne lehm, tulge siis kassipoja järele.“

„Küllap vist,“ lausus Jürka ja mõtles minekut teha, kuid Lisete ei tahtnud ämmale nii kergesti alla anda. Ta hakkas seletama, kui ükski ta päevad otsa peab kodus olema ja kui väga ta kassipoega armastaks ning tema eest hoolitseks.

„Ma võtan ta kaasa, kui lähen piima järele, lasen talle kohe lüpsisooja anda, limpsigu ta just nii palju kui süda kutsub. Usu, perenaine, kuldsemat põlve ei leia ükski kassipoeg terves ilmas, kui meie juures,“ lõpetas Lisete oma pika jutu.

Ämm pidas pisut aru ja pöördus siis minia poole küsimusega:

„Leeni, mis sa arvad, kas õige anda või?“

„Mina annaks, kui oleks minu teha.“

„Noh, eks sa siis anna,“ ütles ämm lõpuks, sest võõras oli teda, mitte miniat, perenaiseks nimetanud ja minia oli võõraste juuresolekul mõista andnud, et tema, ämm, on majas otsaline. „Pane ta ilusasti korvi, aga säti midagi pehmet ja sooja talle alla.“

Silmapilguga oli kõik tehtud, ainukeks takistuseks oli, millega korv päält kinni siduda. Minia ei leidnud ju ühtegi sellist räbalat, mida ämm oleks raatsinud kassipojale ja vanale korville kaasa anda, sest kes neid võhivõõraid inimesi teab, kas neilt veel midagi tagasi saab või ei. Aga Lisetel tuli parajal ajal hää mõte ja ta ütles:

„Vanamees, võta rätik kaelast, see nagu loodud kassikorvi sidumiseks, tume ja võidunud teine.“

„Sa mu kallis rojukene, mu silmäterakene, küll saab sul meie juures põli olema — rääkis Lisete rätikut sidudes. „Linnud laulavad sul toaukse all, püüa ainult; hiired jooksevad krabinal üle põranda, pole muud kui pane käpp pääle, rotid vilavad nagu volaskid toa ja aida vahet, nii et...“

„Mis?! Teil on rotid ja te tahate, et mina lasen oma kassipoja sinna viia! Eluilmaski mitte! Need, sindrid, pistavad kassipoja kohe kinni, kui vana pole kaitsmas. Leeni, säh, kassipoeg, vii pesasse tagasi.“

Nii see sündiski: minia võttis kassikorvi ja läks.

„Tule Jumal appi, kus ma siis ise olen, kui rotid lasen kassi kallale!“ hüüdis Lisete. „Hullud inimesed,“ kirus ta õueväravast välja minnes. „Et on hiired ja rotid, siis ei anna kassi. Lehm olgu, siis annaks. Nii et las kass istub aina lehma all ja limpsib.“

„Ä'ä latra,“ lausus vanamees. „Ise ütlesid, et toas jooksevad hiired ja rotid, ega teised teadnud.“

„Pidin ma siis ütleva, et toas jooksevad karud?“ küsis eit.

„Küllap vist,“ vastas Jürka; „karu kassi ei murra, liiga tilluke, sulle endale paneb käpa pähe.“

Aga see ei aidanud, kassipoeg jäi saamata. Polnud parata, Põrgupõhja omad pidid teele asuma kahekesi — ei põrsast ega kassi.

Vanaisa jutustus.

Alla Kiutrand.

Maanoorte kirjatööde võistlusel esikohale tulnud töö.

Üks pikk, aastate koormast küüruvajunud, nägu täis kortse, hõrevalge juus lehvimas tuules, kepp käes toeks tuhmunud silmadele; teine tema käekõrval väike õlekarva juustega tedretähniline tüdrukuke — nii me kahekesi pikki suvepäevi koduhoidjaks olime, kui isa ja ema töötasid niidul ja põllul. Kahekesi me väikest venda hoidsime, kes sageli vanaisa juurest põgenes, ja siis rõõmsalt naeris, kui vanaisa teda asjata otsis, siis mina tõin põgeniku tagasi. Kahekesi me sigu ja kanu söötisime, hagude ja kartulikooremise eest hoolitsesime.

Vanaluseski ei tahtnud ta olla ilma tööta. Kevadel, kui päike soojalt paistis ja lõoke lõõritas, istus vanaisa haopinu juures ja raius hagu; talveõhtuil, kui väljas tuul vingus ja tuisk tuhises, sees aga lambituli tuhmit valgustas vana elutuba, tahmanud seinu ja lage, ema vokk vurises ja kilk laulis ahjupraos, siis eiats vanaisa köiekeed või nokitses midagi muud.

Kui sageli siis istusin vanaisa põlvede ees ja ajasin pääle kui uni, et vanaisa jutustaks „hundi jutte“.

Ega olnud kerge saada vanaisa jutustama, aga kui kord oli saadud niikaugale, siis ta jutustas mõndagi huvitavat huntidest, keda tema nooruspäevil veel oli olnud Saaremaal. Jutustas vanaisa, kuidas tema lambakarjas olles hunt kippunud lammaste kallale, aga tihedate kadakapõõsaste vahel ei saanud ühtegi kätte, kuni kodust nähtud kimbatust ja tulnud appi hunti ära peletama.

Teinekord murdnud hunt Sillaväravas Andruse-Mardi sälu, ja siis korraldatud hundijaht, kus temagi ajajana osa võtnud; hunt maksnud sälu eest nahaga, ainult et talumees kaotas sälu, hundi naha sai aga mõisnik.

Tema isa rääkinud, kuidas kord Unguma talude hobused kabjahoopidega surmanud

hundi, kes kippunud varssa murdma; kusagil emis põrsaid kaitstes lõhestanud kihvaga hundi kõhu, nii et see jäänud soolipidi aia vahele kinni; teisel jälle pull saanud hundi sarvede alla ja teinud sellele otsa.

Tõtt öelda, teadsin need jutud juba üsna pääst, ega tahtnudki enam nii väga neid kuulda, aga kui sedaviisi sai vanaisa jutustama, siis ta jutustas paljust muustki — ammu möödunud aegadest, esivanemate elust ja tegudest, ning tema omastki elust, jahi- ja kalastusretkedest. Ei küll kõike jäänud meele, mõndagi on ununenud, aga küllalt ka mälestuses säilinud.

... Kord suure sõja ajal, kui rootsi ja vene kuningad võidelnud, röövsalgad, nälg ja katk aga laastanud meie maad, mitu-mitu inim põlve tagasi, tema esivanemad tulnud siia Varblast, kus rüüstajad ei lasknud enam elada; ladunud paati oma varanatikese ja sõudnud läänes sinetava Saaremaa poole, kus vaikse lahesopi põliste tammikute vahele asutud looma uut kodu kunagise ammuolnud asutuse ahervartel. Oli ehitatud hooned, oli juuritud kadakaid ja kangutatud kive ning tehtud kivitarasid, et kaitsta vaevaga ülesharitud talu, higi oli valatud siin põldudel, ja põlvini vees sumades veetud seljas heinu soost. Mehed olid ikka olnud samapalju merel kui maal, sest maa oli siin kitsi oma andidega, meri aga helde.

Soomest soola ja raudagi oli käidud paadiga toomas, sest uus kuningas oli vaene ja pani soolale suure maksu, aga Soomes oli sool odav ja sai seda hõimavellede käest vahetada vilja vastu, mida sääl kaljudemaal kasvavas vähe.

Nii oli elatud ja oldud. Mõisas teol ei ole peremehed käinud, peetud teosulaseid, ja selget leiba on söödud siis, kui vanaisa veel mäletas.

Paljud õnnetused olid tabanud talu mehi: üks oli surnud rästiku hammustusest, teise lõõnud noor hobune rautamisel surmaks ja va-

naisagi pääsenud vaevu eluga, kui loodetormi hiil paisanud ümber tuuliku, kus vanaisa parajasti olnud jahvatamas. Aga kui hukkusid mehed, siis naised ja lapsed pidasid talu edasi.

Oma tööga oli loodud talu, aga mõisale pidi ta kuuluma. Nii ei võinud see jääda. Ja vanaisa kogu elumõtteks ja unistuseks oli olnud see, et olla kord peremees omas talus, mitte rentnik, kes sõltuv mõisa meelevallast.

Oli rühmatud tööd maal ja merel, müüdnud vilja ja loomi, elatud kokkuhoidlikult ja kogutud kopik-kopika pääle, rubla-rubla juure, vene riigi hoiukasasse — kõik selleks, et kord osta esivanemate talu, kui mitte endale, siis pojale...

Aga enne tuli suur sõda. Poeg viidi sõjaväljale. Kroonu võttis hobused, võttis lehmakli. Kahekesi kaks vanakest paljaste kättega jäid pidama talu sõjaaja raskustes. Lõpuks tulid veel võõrad sõjaväed ja võtsid osa sellestki, mis valitsus jätnud, või mis hiljem kogutud. Kogu elutöö, higi ja vaevaga kogutud raha ei nähtud enam kunagi...

Kui siis saabus Eesti oma riik, kui maad ja veed, talud ja mõisad tunnistati rahva omaks ja kui poeg, olgugi vigasena, tuli sõjast tagasi, ning kui talugi krunditi, siis algas uus ülesehitus.

Vanana, hallina ja küüruvajununa aitas vanaisa kangutada kive, kaevata kraave ja teha traataedu.

Aga võõrad ja kahtlased näisid vanaisale viisid, kuidas mu isa ja ema hakkasid pidama talu, mitte nii, kuidas see põlvest-põlve oli olnud.

Pöördadruga pöörati muld kummuli, põlule külvati leivuvilja asemel kaera ja kurehernest, mida enne ikka peeti umbrohuks, koguni heina alla pandi põld, aga heinamaa künti üles! Vili söödeti sigadele ja lehmadele! Nii pidi tulema nälg, arvas vanaisa algul. Tülgi tekkis seepärast. Raha ei peetud enam millekski, ei tuntud aukartust tema vastu; kui saadi raha, osteti uudseid põllutööriistu ja masinaid. Aga nälga ei tulnud.

Siis — ütles vanaisa — sai temagi aru, et ajad ja olud on muutunud, ei tema saa enam aru sest uuest ajast, aga tehku noored mis tahavad, sest nii on parem.

Nii jutustas vanaisa.

Ja jutustades näis tema kogu nagu sirguvat, tuhmunud silmade pilk nagu elustuvat ja suunduvat kaugele minevikuradadele. Kuulasin vaiksena ja jutustuse mõjust vallutatuna tundsin, kuis mullegi muutus kalliks esivanemate kodu ja see maa, mis nii suure tööga ja vaevaga, mure ja armastusega haritud.

Mäletan, kuis vanaisa rõõmistas ja kiitis, kui talu toodi looreha ja see mitme inimese eest pandi tööle. Hääks kiitis ta ka heinaniidumasina ostu, kuid selle töötamist endisel kuresool ja nüüdsel laudtasasel niidul ta enam ei näinud — silmad ei seletanud.

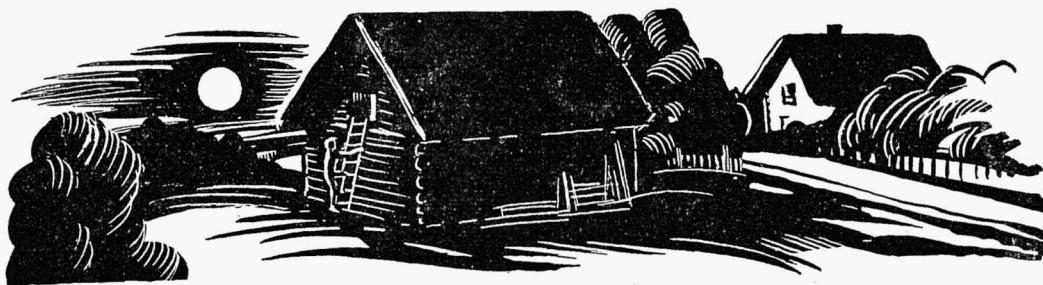
Mäletan veel, kuidas kord veeres pisar vanaisa silmanurgast. See oli siis, kui isa Saosaare Sandriga, päivilisega, ronisid rehetoa katusele ja hakkasid pilduma alla aastakümnete tahmast mustunud roogu, muutudes ise mustadeks kui mooramaa mehed pildiraa-matus. Sinna pidi tulema uus elamu ja tuligi, aga miks vanaisa kurvastas, seda ma siis veel ei mõistnud. Nüüd mõistan: see oli lahkumise ja kaduvuse kurbus. Oli süäl vanas majas elatud oma elu paremad päevad, see oli saanud nagu osaks endast, ja nüüd äkki ei olnud seda enam, tuli asemele midagi uut ja võõrast...

Kui lõpuks isa võis teatada vanaisale, et talu ostuleping on käes, siis vanaisa rõõmistas kui laps. Oli ju täitunud tema suurim unistus! Varsti pärast seda, ühel kaunil kevadpäeval, vanaisa uinus vaikselt pärast pikka elutööd. Ei olnud oma poega teda saatmas, ega jumalaga jätnud: see oli haiglas raske veremürgitusega. Meie emaga teda aitasime ja ta väsinud silmad sulgesime. Ning nädalat paar hiljem järgnes temale ka vanaema. Vanaisa kõrvale ta maeti, ühisesse kalmukünkasse ja ühe risti alla, nagu olid koos olnud eluski. Ja kalmaile istutasime sireleid ja lilli... Sest on nüüd möödunud pooltosinat aastat.

Mälestusile andunud, vaikes palvemeelolus seisatan vanaisa kalmukünkal kalmistu-pühal, kui põlispuude all kõlab leinalaul pühatik-kurb ja viiruki suits keerleb kõrge sinise taeva poole üles, ühes lõhnadega lugematult lilledelt, sirelitelt, jasmüinidelt.

Siis õitsevad ka lilled vanade haual.

Vanaisa pilt aga on minu albumis — ja südames. Rahu sulle, kes sa tundsid elus nii mõndagi vaeva ja valu!

Kuu, kuu, kõversuu...

Kuu, kuu kõversuu
habemeta lõualuu —

Rahvasuust.

Pikil ja pimedail talve õhtuil kogunevad maanoored ühiseiks töökoosolekuiks, et arendada vaimu ja täiendada oma põllumajanduslikke teadmisi. Hoogsais vaielulis või lõbusas koosviibimises kaob aeg. Kui minnakse koju, valitseb väljas pilkane pimedus, mis neelab enesesse üksikuid tulihingelisi noori, maateede rändureid, kelle sisemus on täis hõõguvaid noorustundeid ning julgeid tulevikuplaane. Ja kui siis kuu hiivab oma punasel hõõguva näo kuuselatvade tagant või pilvenurga alt nähtavale, peatub nii mõnegi noore pilk ja mõte kuu juures.

Ajus hakkavad keerlema mälestused kuust ja ööd kuuvalgusega. Meenuvad mälestused pikkadest saanisõitudest üle lagedate lumesaravate väljade ja läbi metsade, mis ägasid raske lumekoorma all; või jälle kerkivad mälestused kuuvalgeist öist, millal tegeleti kodujärve- või jõeveerel vähipüügiga.

Vanad eestlased, meie isad-emad, suhtusid kuusse hoopis aukartlikumalt kui nüüdisaja noored. Vanarahva tarkus annab kuule salapärase ja maagilise jõu, millega arvestasid vanad eestlased kui Looja poolt antud seadusega. Kuu mõju terves elutegevuses ja toimetatus oli suur. Nii arvestati lõikust, ehitamist kui ka seatapmist kuuga. Ühed toimingud pidid toimuma tingimata vanal kuul, teised noorel kuul, nii kuidas seda rahvatarkus nõudis. Praegu suhtutakse neisse rahvatarkuse teradesse kui esemetele muuseumis, kuid moodne teadus on tõestanud, et paljud rahvatarkused, mis põhjenevad pikkade aegade tähelepanekutele, omavad ka teadusliku alust.

Suuremal osal vanarahva tarkusel puudub siiski teaduslik alus ja põhjendus. Nii räägib vanarahva tarkus kuust:

— Kapsaid peab istutatama vanal kuul, siis kasvavad ilusad suured pään. Noorel kuul istutatud kapsad kasvavad palju lehti, vähe päid. Kapsaid peab lõikama noorel kuul. Vanal kuul lõigatud kapsad muutuvad mõruks ja kõvaks.

— Kartuleid peab maha pandama vanal kuul, siis saab muredaid kartuleid.

— Pesu peab pestama vanal kuul, siis lähevad plekid kergesti välja.

— Noorel kuul lõigatud juuksed kasvavad ruttu.

— Vanal kuul pestud villad ei lähe koi-tama, jne.

Sellisel suhtusid meie esivanemad oma tarkusega kuu mõjusse. Troopikamais nähakse kuud maheda öö kuningannana, kes annab vastandina hävitavale ning närtsivale päikesele karastavat jahedust. On huvitav märkida, et kuu austamine on üldiselt vanem ja et alles hiljem, kui jõuti teadmisele, et päike on kõige elu alus, hakati jumaldama viimast. Ajaarvamine oma algelisel kujul rajati kuu faaside vaatlusele. Alles hiljem kohandati kalender päikesega.

Moodne teadus tunneb kuud 3480-kilomeetrilise läbimõeduga ja 384.400 km kaugusel asuva kerana, mis teeb 27 päeva, 4 tunni ja 11,7 sek. kestel täiestiirum Maa. Kuu pöörab alati ühte külge Maa poole, mistõttu ta pöörlemise ja tiirlemise aeg on võrdne. Et kuu on meie lähem taevakeha, siis on ta meie pikksilmadele kõige kättesaadavam. Suurtes pikksilmades võib hääde vaatlustingimuste korral näha kuupinnal punktikujulisi esemeid, mille läbimõõt on kõigest 30 meetrit. Tallinna-suurune linn oleks igatahes selgesti märgatav väikese laiguna.

Pikksilmata võime kuu pinnal näha tumedaid laike, „meresid“. Kui teleskoopi ei tunnud, arvati tumedaid laike olevat veega täidetud, mispärast on jäänudki püsima need

nimetused „mered“. Need tumedamad laigud on suured lagendikud, mida piiravad kurdmäed. Kogu pind on kaetud iseloomustavate rõngasmägedega, nn. „kraateritega“, millede läbimõõdud ulatuvad 200 km kuni pikksilmas vaevalt märgatava suuruseni. Tihti on suurema kraateri keskel väike mäeke, mis tõuseb terava tipuosa tasasel rõngasmäe põhjal. Mägede kõrgus Kuul ulatub kuni 5 kilomeetrini. Kuu pinda lõhestavad kohati sügavad praod, millede laius ulatub kümne kilomeetrini. Kuul puudub õhk; see selgub sellest, et tal puudub nii koidu- kui ka hämarikunähtus. Mägede varjud on Kuul teravad nagu tušiga joonistatud. Tihti juhtub, et Kuu katab oma teekonnal mõnd tähte. Enne kattumismomenti paistab täht Kuu ääre lähedal ja vaatleja silma tulevad kiired puudutavad peaaegu Kuu pinda. Kui kuul oleks atmosfäär, õhk, peaks see murdma tähelt tulevaid kiiri ja niisamuti osa valgust neelama, mistõttu täht oma heleduses nõrgeneks. Tegelikult aga kaob täht äkki kuu serva taha ja ilmub säält niisamuti äkitselt, ilma vähemagi neelamis- või murdumisnähtuseta. Ka puudub vesi Kuu pinnal. Kui säält oleks tunduval määral vett, siis see muutuks auruks ja moodustaks veeauru, mille tõttu päikesevalgus ei peegelduks muutmata maale. Kuu pinna moodustised on kõik teravate piirjoontega, millest nähtub, et nende kallal pole õhk ega vesi teinud mur-

dumis- ja uuristamistööd. Öhkkonna puudumine tingib Kuu pääl kõige karedama kõrvekliima. Päeval, mis kestab kaks meie nädalat, võib pinna temperatuur tõusta umbes 100⁰-ni, öösel aga, mis kestab niisamuti 2 nädalat, langeb temperatuur —273,2⁰ C. Teadlased on uurinud kas seda, millisenä näib Kuul viibija maad. Kuult vaadatuna näitab Maakera niisamasuguseid faase kui Kuu maa päält nähtuna, ainult vastupidiselt järjestatult. Maa valgustatud osa näib olevat piiratud kitsa valgustaraga, mis on tingitud Maa atmosfäärist. Niisamasugusel põhjusel ei ole valgustatud ja valgustamata osa eraldusjoon terav; mõlemaid lahutab võrdlemisi lai hämarikuvöö. Selgesti on nähtavad maa, ookeanid ja poolusi piiravad jääväljad. Mandrite mäeahelikud eralduvad selgesti rohtlate lagendikest ja kohati on näha pilvi, mis varjavad loorina Maad. Ookeanide pinnalt peegeldub Päike heleda punktina ja arvatavasti ööpoolisel küljel võib näha ka vaevalt helen-davaid punktikesi, suurlinnade tulesid. Pikk-silma abil võiks näha jõgesid, suuremaid järvi, suurlinna, soodsail tingimusil oleksid märgatavad ka suuremad ookeaniaurikud.

Toodud andmed näitavad, et praegusel teadusel on laialtaluslikud andmed Kuu kohta. Kuu ei ole enam praegusel ajal salapärane ja müstiline „olend“, vaid põhjalikult läbi uuritud taevakeha.

E. Kello.

Laul tulevikule.

1.

Me tulevik — see olgu värskel künnis,
kus mõned hõõguvad veel kütistuled,
kus astudes me huultel vile sünnib —
see noorusrõõm, mis iial pole sulet,
mis igal hetkel otsib ilmu uusi
ja maid ja vetevälju tungib võitma,
ning sirutab Surm vastu käsi luiseid —
on noorus võimne neidki kalme köitma
ja üle kalmu käima kestvate teed.

2.

Me tulevik — see olgu koidujoonis,
mis rõõmsalt naeratades silma paistab,
kus iga värv on selginevas toonis
ning sama selgust vaatajasse paiskab —
et tunned endki selle pildi süles
ja ülal vaatad veelgi hõõgel üles!

Enn Uibo.

Autobiograafiat.

Sündisin sügises sünges,
õdangus hämar-hallis,
kevadhelinad hinges.

Neid mina häälsin hällis,
naeru kõrises kõrist,
surin sest südames säilis.

Kaduvik päevad päris.
ihade mahu imes,
nägusid meelest näris.

Palju sest peitub pimes,
mis kord kilgendas kullas,
meeles vaid mõningad nimed.

Muu juba mädaneb mullas,
katnud tend kalmukungas.
aeg-armsad, minulgi tulla.

Hendrik Adamson.

Seep Punapart pajatab...

Pakane ja vastlad Põonakul.

No on ikka külmatagavarad noil ilmatarkadel ja -tegijail suured — ära pista ninaotsagi toast. Ja siis see juhtuski, et karjapoiss tuli ükskord üsna vara koolist koju, neil pakasepüha! — Millise õnne osaliseks ometi mõni võib saada. Minu ajal ei juhtunud korragi, et keegi õpilasil oleks käskinud enne tundide lõppu koju minna, või äripäevadel koguni koju jääda. Iseasi oli muidugi, kui omal algatusel „poppi“ tegime.

Peab ütlema, oli hoopis teine olemine, kui karjapoiss kah kodus. Sest kaks meest on ikka kaks meest. Ja mis me kõik kokku ei meisterdanud ja ära ei proovinud! Tädi Amalie ütles koguni, et poisid olla inimesoo suuremaks nuhtluseks.

Ühel hommikul aga põrutatakse karjapoiss maast lahti, — külm on tagasi andnud ja tuleb koolitee uuesti jalgealla võtta. Seda õnnetust poleks sugugi niipea tarvis olnud. Kuid — milleks on siis inimesele antud pää ning mõistus? Ja nii me koputasime kraadiklaasis elavhõbeda nii alla, kui see tehniliselt üldse võimalik. Tädi Amalie pidi tunnistama oma eksitust kraadiklaasi vaatamisel ja karjapoiss võis koju jääda. Kui järgneval päeval ilm veelgi soojenes, kraadiklaasi elavhõbe aga üldse enam tõusta ei kavatsenud, tekkis tädi Amaliele kahtlus ja meid võeti ülekuulamisele. Panin küll kõik oma teadmised füüsikas ja keemias, loodusseadustes ja muudiski tarkustes mängu, kuid seekord ei saavutanud soovitud tulemusi ning mind saadeti puid lõhkuma ja karjapoiss kooli.

Et maal mõni asi ka „vahvam“ võib olla kui linnas — seda ma poleks varem küll uskunud. Aga nüüd küll. Näiteks vastlapäevgi!

Virgul on kõige suuremad ruumid kogu Põonakul. Ja enne vastlaid juba maanoorteringi juhid käisid tädi Amalie jutul — lubatagu neile ruume. No miks tädi Amalie ei peaks lubama — olgu aga lahked! Keetku ja küpsetagu köögis veel seajalgugi, kupatagu ube — tädi Amalie on lahkus ise. Ta loodab, et ehk minagi hakkab niiviisi ringi liikmeks — mõelge ise — mina, kes ma lõppudelõpuks ikkagi linna, koguni pealinna poiss olen ja maanooreks vaid ajutiselt, nii saatuse sunnil pean olema. Aga — ega ikka ei astu küll sinna ringi. Mõni organisatsioon või asi kah, kuigi nende jõuluõhtu oli tore, samuti vastlapäevgi. Vastlapäevast ma teile jutustada tahangi.

Ega ma pole vististi veel kirjutanudki, et just Virgu toa taga on päris tubli ja kõrge kungas, mida kutsutakse Venehange mäeks. Just säärane mägi säääl toa taga asub, on enne asunud ja tõenäoliselt jääbki sinna, sest meil pole seda kartust, et äkki maapind avaneks ja mägi kaoks, nii et vaid mustav auk ja veidi sinist suitsu järele jääks, nagu Türgimaal juhtus, säääl Pašade riigis.

Selle Venehange mäega on säärane lugu, et ta on kelgutamiseks nagu loodud. Hullem lugu on see, et vastlapäev kalendris on just sama must, nagu teisedki mittepühapäevased päevad, isegi mitte roosa, veel vähem punane, nagu korralikud ja õiged pühad kunagi. No mina küll ei tea, kelle käes need pühade ja kalendrite tegemised seisavad ja kes määravad, millised numbrid kalendris punaseks tulevad värvida, aga see on selge, et ühest õigest elust neil meestel pole maikugi. Vastlapäev peaks kindlasti suur püha olema, koolid peaksid seisma, töö peaks seisma — ainult

vastlasõidud ja vastlapeod peaksid olema lubatud. Aga et see nii ei ole, siis soovitasin karjapoisile — värvigu vastlapäeva number kooli kalendris punaseks. No karjapoiss jälle ei julge. Ja mis sa teed, kui inimene kord juba sihuke arg on. Muudkui ise kannatab — minul vastlapäev, aga tema kõmpigu kooli. Ainus lootus oli, et ehk võtab külma manu, aga — ei vedanud sellegagi. Kraadiklaasi koputamiseaga tädi Amaliet kah enam veenda ei saa.

Kuid kulus minulgi see hommikupoolik ära — ärge arvake, et ma siin maal laiselda saan — oh ei. Tädi Amalie juba hoolitseb selle eest, sest tema loodab minust siiski „korralikku“ inimest teha, nagu oli isa soov. Nii mul siis tuligi hommikul piima meiereisse viia ja hiljem üht-teist toimetada. Ometi leidsin veel enne lõunat mahti paar kelgusõitu Venehange mäelt teha — ja sääligi pidi jälle midagi juhtuma.

Nagu ütlesin, tegin saanisõitu. Ja sääl — nagu kokkuräägitult kohe — tulid ühelt poolt karjapoiss kooliraamatute pakiga ja teiselt poolt sulane [Kaarel, tema taga aga vana Kadri suure pajaga. Kadri läks küll kohe tagasi, aga nii karjapoiss kui ka sulane soovisid kah saanisõitu saada. See mul oli jällegi väike saan, mis sa sellega sedasi kordamööda sõites saad — ja kes meist just selle mõtte pääle tuli, ei mäleta, aga rehe alt me tõime tädi Amalie tuliuue kirikusaani, vedasime selle üles mäele — ja tore sõit läks lahti.

Uus saan ja raske koorem mõjusid — saan kihutas nii, et hoiat hoolega kinni, kui ei taha maha lennata. Juba oligi saan jõudnud tasasele maale, aga ei mõelnudki veel sõitu tasandada. Ega pika ja kiire sõidu vastu poleks ju kellelgi midagi — seda kogu ni soovitigi, aga — ees seisis hirmuäratav kokkupõrge Virgu taluhoone seinaga. Ja seda ometi keegi ei soovinud. [Karjapoiss pani karjuma, sulane katsus öelda mõne vandesõna ja mina kavatsesin mahahüppamist. Kuid elus on juba kord nii, et kui neid õnnetusi hakkab tulema, siis tuleb neid igalt poolt — uksest ja aknast, nagu ütleb tädi Amaliegi. Olime ju hoopis unustanud vana Kadri poolt toodud paja, ja enne veel, kui sai keegi midagi ette võtta — raksatas saan otsa auravale pajale ja jooksis siis suure mürtsuga, nii et kogu hoone värises, vastu seinaga.

Sulane Kaarel on üldse üks kiiretoimeline ja kiire mõtlemisega mees, välja arvatud muidugi töö, mille juures [Kaarli arvates tuleb talitada „tasa ja targu“. Seekord ei vaadanud meist aga kumbki ringi, vaid küüditasime saani nii kiiresti kuuri alla, et tädi Amaliegi enne toauksele ei jõudnud, kui meil kõik omal paigal oli ja meiegi siis sama uudishimulikult kuuri alt väljusime, nagu tädi Amalie köögist, et — mis maailmatu mürts see siis nüüd oli?!

Toa taga avanes kohutav pilt. Tädi Amalie oli päris kahvatu, samuti vana Kadri — ja Kadri oligi esimene, kes toa taha jõudes tõinama pani — mitte küll seepärast, et karjapoiss siruli maas lamas, vaid — kogu toatagune oli seajalgadega ja ubadega nagu üle külvatud, pada aga — see oli kui tinatuhka kadunud.

„Tõin just ennist selle värvi siia jahtuma“, hädaldas Kadri, „aga — nüüd kui pühitud.“

„Pole sugugi halvem töö kui pommiplahvatusel,“ arvas [Kaarel. See oli hää mõte. Sest te ju teate, et iga arvamust ja mõtet on võimalik põhjendada, ja üsna pea jõudsingi ma tädi Amaliele selgeks teha, milline suur õnnetus sellest pommirünnakust oleks võinud järgneda, kui neid lennukeid rohkem oleks olnud. — Karjapoiss toibus varsti, sest tema hirm oli suurem kui vigasaamine. Igaks juhuks, et ta seda minu ilusat juttu õhurünnakust ära ei rikuks, seletasin, et karjapoisile tuleb esmaabi anda ja me kõmpisime minema.

Lõunasöök jäi sedapuhku hiljaks ja oli ka üsna kesine. Seajalad korjasime toa tagant kokku, ka mõne peotäie külmanud ube, aga Kadri tõendusel jäi üks jalg siiski kadunuks, samuti ei leitud pada. See oli tõesti mõistatus, nii tädi Amaliele ja vana Kadri, kes uskusid õhurünnakut ja „lennumasinajuttu“, kui ka meile, kes me ei uskunud. Otsisime seda õnnetut pada veel hiljemgi — aga mida ei ole, ega seda ka ei leia. Küll leidsime aga hiljem seajala — selle oli Krants oma kuuti vedanud, ega loobunud enam sellest, mida omaks pidas.

Nii oleksime peaaegu unustanud, et õhtul maanoored Virgule tulevad. Aga osa tütarlapsi tuli juba üsna varsti — kaasas suured kompsud vastlatoidu materjaliga. Ja nii lasime meelet minna ka lõunase pahanduse.

Vastlaõhtu oli tõesti suurepärase. Poisid tulid hobustega. Otsustasime siis, et teeme

ühe vastla võidusõidu. Kaarelgi rakendas hobust saani ette. Kui aga sõitma hakkasime, küsiti mitmelt poolt, et mis pada te säääl saani ees veate? On jaa — säääl ta tõepoolest oligi!

Noorte vastlasõit meelitas palju inimesi akende ja õueväravate juure. Mitmed noored vaatasid kadedusega organiseeritud noorte löbu ja salaja otsustasid kindlasti kah maanoorteringi liikmeks hakata. Vanad aga muhelesid, tuletasid meele endi vastlalõbusid ja olid rõõmsad, et tänapäevalgi noored oskavad noored olla. Ja kavatsesid kah Virgule noorte löbu vaatama tulla.

Virgul algas vastlaõhtu ringivanema avasõnaga. Tema soovis vaid hääd isu ja lõbusat tuju. Seda oligi laialt. Aga enne kui sööma saime asuda — jutustas keegi, miks just vastlapäeval liugu lastakse ja erilist vastlatoitu süüakse. — Vaat, seda ma ei teadnudki, et vastlapäeva liulaskmine otsustab sügisese linasaagi. Kes pikema maa sõidab, see ka pikema ja parema lina saab. — Ringivanema hääkskiidul otsustasime siis proovida, ja meie sulase Kaarliga pidasime nõu kokku, et Virgu lina saagu üle küla. Hiljem süüdistati meid küll „sohi“ tegemises, ja Kaarel ei ajanudki tagasi, et ta „nõksusid“ tarvitas, sest uuem põllupidamine kunstide pääl seisabki. Et kes oskab uusi ja kavalaid võtteid, see ka ees mees, olgu kelgusõidus või linakasvatuses. Ja nii jäigi Virgu saanipere võitjaks.

Liulaskmiselt tagasi, imestasid kõik, kui avastasid, et söömine peab ilma laudade ja pinkide-toolide kaasabitä toimuma — hiljem leiti aga just huvitav ja mugav olevat säärane viis, kus me kasukad põrandale laotasime ja siis nendel istudes kõigel hää lasime maitseda.

Toreda jutu sõdurielust rääkis sulane Kaarel. See oli lõbus lugu, aga viiks liiga pikale, et seda teile edasi jutustada. Olgu vaid tähendatud, et tema kui sõjaaegne soldat ja „suur spets“ raadio, telefoni ja muudel sihukestel aladel, väga pahane oli, et meil nimede eestistamisega koos ei eestistata ka muid üldtarvitatavaid nimetusi. Nii olla saksad „telefoni“ tuletanud sõnast „von“ — „televon“, telegraafi aga sõnast „krahv“ —

„telekrahv“. Koguni raadio asemel tahetud ühtluse mõttes panna „teleparun“, millegi pärast pole see siiski läbi läinud. Igatahes tuleks minu arvates sellele asjale tõsist tähelepanu pühendada ja uurimusi korraldada nii rahvuslaste kui keelemeeste poolt.

Virgu maanoorte vastlapeole oli tõepoolest tulnud ka palju vanemat peret — ja kui nad nägid noori lõbutsemas, tuletasid nemandki meele vanu aegu ja vanu tähtpäevi — ja nii tuligi siis, et kuulasime poole ööni igasuguseid toredaid lugusid vanadelt põllumeestelt, sõjameestelt, vigurimeestelt ja muilt meestelt ja — meestest. Koguni tantsimisegi unustasime. Ja minul jäi tegemata kõik huvitavad kavatsused — ei tulnud meele pääle hakatagi.

Nii need vastlad siis läksidki. Aga kuulda on, et maanoorteringi juhid on otsustanud, et Vabariigi aastapäeval teevad just sedasama sorti kokkutuleku. Sest siin Põõnakul on neid mehi küll, kes kodumaa eest sõda on pidanud ja endi sõjamälestusi noortele võivad jutustada. — Ja nii omavahel öelda — sellest tuleb veel ilus päev. Pääle Vabariigi sünnipäeva kavatseb ring pühitseda veel kahe inimese — kahe eesti rahvajühi sünnipäeva, nimelt Presidendi ja Peaministri tähtpäevi tähistada. Sel puhul jutustab üks noor, kuidas ta Jänedal esmakordselt Presidendi nägi ja teine matkast Tahkuranda — Presidendi endisesse kodukohta. Peaministrist loen aga mina ise ühe ilusa jutu. Ja kas teate, kust ma selle loo leidsin? „Taluperenaisest“. Kui ringi esimees artiklit nägi, ütles ta koguni, et selle autor J. Tõrmaküla on ju maanoorte peasekretär.

Nii oli ja on siinkandi noortel palju tööd ja tublisti ettevalmistusi. Aga küllap mujalgi. Ja — võib-olla astun lõpuks isegi mina ringi liikmeks, kuigi esialgul tädi Amalie soovidele selles asjas opositsiooni teen.

Teilegi palju edu ja hääd tahet õppimistel ja harjutamistel kodumaa kasuks.

Kõikidele võõrapäraste nimedega lugejaile nimede eestistamist soovitades

Teie kaasmaanoor

Peep Punapart.

Põõnakul, vastlakuul 1940.

Vanarahva arvamisi neljapäevast.

Vanal ajal oli neljapäev hää päev. Vähe-malt usuti, et see seda on. Kuid leidub ka tä-napäeval väga palju neid, kes on neljapäevast hääs arvamises. Liikudes maal võime seda eriti tähele panna. Vaevalt leidub pereemandaid, kes ketravad või lubavad seda teistel teha neljapäeva õhtul. Kui neljapäeval ked-ratakse villa, siis usuti vanasti, et hunt murrab suvel lambad maha. Kui aga takku, siis emb-kumb — kas äparduvad linad või hakkab va-napagan vokki ümber ajama. Seepärast seisa-vad vokid neljapäeva õhtul rahulikult nurgas või viiakse koguni sahvrisse peitu, et ka lap-sed ei saaks salaja näppe voki külge ajada. Neljapäeva õhtul tehakse muid toimetusi, istu-takse laua ümber, loetakse lehte või aetakse juttu. Kui pere on magama läinud, võtab pe-reema luua ja pühib elutoa korralikult puh-taks. Jäetakse neljapäeva õhtul põrand püh-kimata, siis on kahtlane, kas kosilased sinna majja niipea tulevad.

Nii arvab neljapäevast vanarahvas meil ja seda pruuki on harrastanud ka vanal hallil ajal mitmed teised rahvad. Põhjuseks sel-lisele uskumisele on teadmine, et neljapäev oli püha. Kui palju seda keegi rahvas pühitses, pole teada, kuid vanade eestlaste juures peeti neljapäevast rohkem lugu kui nädalapühast. Edasipärandatud teated kõnelevad, et hiidlased pühitsesid neljapäeva õhtut pühas hiies ja mehed täkkisid endid nuga-dega verisiks. Alles siis usuti jumalatele meeldida võivat.

Neljapäeva pühitsemise komme on tulnud meile germaanlasilt, kes seda oma jumala Tho-ri auks pühitsesid. Nagu germaanlased, nii pi-dasid ka vanad eestlased kõige tähtsamaks kaduneljapäeva, — neljapäeva, millal kuu ka-hanema hakkab. Sel õhtul seisid tütarlapsed õues ja otsisid taevatelgilt üles 12 heledamat tähte. Nende järgi otsustati oma tulevast.

Neljapäeva arvati vanasti üldiselt — ja pai-guti peetakse ka tänapäeval edurikkaks päe-vaks. Egas muidu sõideta veel nüüdki nelja-päeva õhtul kosja ja minnakse ka ehale.

Vanakuu neljapäeva õhtul võttis noormees ahjult tüki kuivanud savi ja ja õmbles selle riidelapis särgi külge, turjale, seega uskusid kõik, et nii pääseb poiss nekruti hirmust. Lip-pab noormees aga neljapäeva õhtul kolm kor-da ümber maja, siis tuleb talle vastu kas rist või tütarlaps. Esimene tähendab surma, teine naisevõttu. Jätab tütarlaps neljapäeva õh-

tul kolm klaasi vett voodi ette toolile või lau-ale, siis näeb ta unes, et talle tuuakse juua. Veetooja kosib ta.

Noorkuu neljapäeva õhtul võib vanapaga-nat lausa vilistamisega maapäale kutsuda. Enne kolmandat vilet aga peab surnukirstu mõõdu-puuga teele sõõri joonistama. Sinna sõõri tu-leb vanajätis ja hakkab väljakutsujaga jõri-sedes rääkima. Et nüüd vanatühja põhjalikult tüssata, siis peab musta, lõpnuud kassi kotti pistma ja kotisuule 99 sõlme ette siduma. Nii tuleb kass vanapaganale kalli hinna eest jänese pähe maha sokutada, sest ainult jänese meeldib vanatühjale, kuna ta seda ise ei suuda kinni püüda. On raha käes, tuleb joosta ajal, kui vanapagan sõlmi ühekaupa lahti harutab, ta-gasivaatamatult risteetele. Siis ei suuda vana-pagan kassimüüjale enam häda teha. Vana-tühja petmisest saadud raha toob õnne ja edu.

Olen näinud peremehi, kes külivad vana-kuu neljapäeval herneid, uskudes, et siis ei lähe hernel ussitama. Samuti usutakse, et neljapäeval maetud surnu ei hakka kodus käi-ma. Nähakse kevadel hunti esimest korda neljapäeval, tähendab see ainult hääd. Ka kari lastakse esimest korda välja neljapäeval. Kuid kunagi ei tohi leiba teha neljapäeval, siis võib leivast varsti puudus majja tulla.

Vändra pool kutsuti neljapäeva torupilli-pühaks. Siis koguneti kõrtsi, kus torupilli saatel löödi laulu ja tantsiti polkat. Kõrtsist koju minnes aga ei võinud tagasi vaatada, sest vanapagan võis siis iga silmapilk kuskilt põõ-sast või küünist kallale hüpata.

Räpinas oli kuulus hiiepihlakas, selle all käidi neljapäeva õhtul loomadele õnnistust pa-lumas. Kodavere pool arvati, et kui tütarlapsel juhtub neljapäeva hommikul rõivastudes klei-dinõõp lahti jääma, siis armastab teda keegi salaja.

Mõnel pool tehti neljapäeva õhtul saunas halli, lendvat, pisuhända ja kratti. Vanarahvas kinnitab, et päikesepaiste suurel neljapäeval annab kuivi ilmu kaks nädalat enne jaagupi-päeva.

Neljapäeva pühitsemist põhjendatakse seega, et maailma loomise ajal tegi Jumal neli päeva tööd ja vaatas siis tehtud töö üle. Mõnel pool nimetatakse neljapäeva ninakaks, neitsi-neljapäevaks jne.

Palju siin märgitud uskumisi ja kombeid peavad vanad inimesed meeles ja püüavad neid edasi pärandada ka nooremaile. V. L—soo.

Õuemärkidest.

K. Naanuri.

Inimesed eralduvad üksteisest tänapäeval peamiselt ees- ja perekonnanimede varal, kuid see moodus pole ainuke ja alatine. Vanasti, kui puudusid perekonnanimed (nimede reform toimus meil möödunud sajandi kahekümnendail aastail) oli kombeks inimesi hüüda nende elukoha nimetuse järel koos nimega, näit. Alatare-Jaak, Kanepimäe-Mihkel jne., selle kõrval aga ka liig- või söimunime või mõnesuguse hüüdnimega, nagu Laisk-Märt, Pikk-Kaarli, Lombak-Ants.

Rahva kõrgemasse kihti kuuluv osa või aadel omas nime kõrval veel vapi — nii öelda piltliku nime. Kaugesse minevikku hääbunud rändrüütlike päevil nimetati neid tihti ainult vapi järgi, näiteks Lõukoerapää-rüütel, Adra-rüütel. Tähendab, nende vapil esines sümbolitena lõvi pää ja ader. Muide, vappe pole minevikus omanud ainuüksi aadel, rüütliid, vaid seda isikuesindust omasid ka teised ühiskonnaliikmed: ametnikud, kaupmehed ja isegi põllumehed. Ka eesti põllumeestest omasid mõnedki vappi: selle kindlaks tõenduseks on Virumaal Ilumäe kabeli värvilistes klaasakendes esinevad eesti talumeeste vapid ühes nimedega.

Muidugi, vapil on huvitav ja mitmekesine ajalugu, kuid sedapuhku peatume ühel vapi teisendil, mille kasutamine on minevikus olnud palju laialdasem ja isegi väga praktiline: see on vana eesti

õ u e m ä r k, mis nimemooduste kõrval on osutunud väga otstarbekohaseks isikumäärajaks.

Arenev internatsionaalne tsivilisatsioon on hävitanud paljugi arkaalist, viies eestlaste juures hääbumisele ka traditsioonilise õuemärgi. Praegu tuntakse õue-, teisendina majamärki, peamiselt rannikul kalurite juures, kuid ka säälgil väga harva. Ja mõnigi tänapäeva inimene ei oska tähendust, isegi mitte nime anda omapärasele lõigendile elamu uksepiidal, või mõnel vaval puust esemel. Õue- või majamärgi hääbumisaegeb peamiselt möödunud sajandi teisele poolele.

Enne Maailmasõda, 1911. aastal üritas Eesti Kirjanduse Selts õuemärkide ja asjaga seosesoleva rahvatraditsiooni kogumist, kusjuures saabuv materjal juhiti Tapale prov. A. Thomson'ile. Endastmõistetavalt olid õuemärgid tuttavad ka J. Hurt'i M. J. Eisen'i rahvaluule kogudest, kuid prov. A. Thomson võttis õuemärgid endale erialaliseks uurimisaineks.

Pikemalt on käsitletud õuemärke veel G. Villberg, kellelt 1913. a. „Eesti Kirjanduses“ leidub tähtis kirjutus ühes vastavate näidetega. G. V. on õuemärke leidnud kõige rohkem rannikul, kalurikülades ja saartel. Ta märgib muuseas: „Majamärgi järelle on randlastel rohkem tarvitud kui maamehel. Võrgud ja mitmesugused teised püüsed viiakse merre

ja jäetakse sinna mõnekski hääks tunniks. Sääil tuleb torm ja ajab nad segamini — ka voolus võib seda teha — et raske on igal mehel oma leida, kui püüsed poleks märgitud.”

Randlasele-kalurile pole õuemärk mingiks esinduslikuks vapiks, vaid praktiliseks eraldusmärgiks, ta on sama tarvilik, kui talule või maakohale nimi! Kuid õuemärk pole ainult rannikute omapäraks, ta oli tuntud sisemaalgi, päämiselt siiski metsamaa-aladel. Näiteks on teada, et aastat 60—70 tagasi oli õuemärk harilikuks nähteks Viljandimaa Vastemõisa ja ümbruskonna metsamaade külades, nüüd vist on ta sääilgi hääbunud ja harulduseks jäänud. Tõendatakse ka, et Põdrala vallas (Viljandimaal) on perekondi, kellel õuemärk on säilunud tänapäevani.

Viiteid õuemärgi olemasolust ja tema tundmisest on aga veel mitmelt poolt. G. Villberg oma kirjutuses märgib eriti Keila kihelkonda, kus külades igal talul olnud oma õuemärk, ta esinenud mitmesuguseil majapidamisesemeil, nagu piima- ja võipüttidel, silgukarpidel, vankriredelil jne. Aga ka riide-esemeile, näiteks viljakotid olid varustatud tikitud õuemärgiga. Kalurite püüsed kandsid märki puuosadel, muidugi ka paadid, mõlad, vaiad ja muud püügiabinõud.

Milline õieti on õuemärk? Ta moodustub päämiselt ringjoonte ühendusest, kusjuures jooned on kas üksteisest läbi, või ulatavad ainult vastamini. Kõverjoontega kombinatsioonid leidub väga harva. Peamiselt vanemad märgid moodustuvad otsejoontest, ainult uuemate hulgas leidub sõõre, kõverikke, kirjatähti ja numbreid. Õue- või majamärgi kombinatsioon lõigatakse esemetele noaga või põletatakse põletamisoraga. Toimingu küllaltki raskustvalmistav tehniline külg on kindlasti mõjutanud märkide lihtsamat kuju, et ta valmistamine raskusi ei teeks. Kergem oli muidugi riidele tikkimine.

Õuemärk oli pärandatav. Rannikult ja saartelt, kus rahvatraditsioone rohkem säilunud, teatatakse, et isa surma puhul läheb märk üle sellele, kes varanduse pärijaist kohale elama asub. Läheb aga mõni poegadest isa juurest ära, asutab perekonna ja omandab varandust, siis kombineerib ta endale uue õuemärgi. Seejuures võetakse aga eeskujuks endist perekonna õuemärki.

G. Villberg toob näite: vana perekonna põhimärk on niisugune, nagu kujutatud joon. 1. Tütar abiellub ja väimees tuleb koju ning nad saavad poole talust endale, niisugusel juhul nad teevad õuemärgi ühe posti otsa konksu (joon. 2). Nende perekonna vanem poeg asutab endale perekonna ja kujundab märgi, nagu see toodud joon. 3. Pärilise põhiperemehe poeg võtab endale joon. 4 kujutatud märgi. (Kaberneemest Akslite perekonna märgid. Selle õuemärgi iga arvestatakse 7—8 põlvele.)

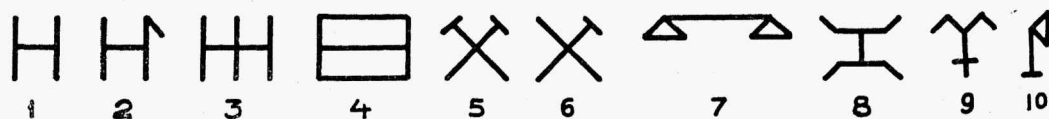
Joonistel on toodud veel mõningaid õuemärke: Kuusalu Kaberneeme külas Aabrami Madise märk joon. 5, isal oli märgiks joon. 6, samast on Lilleberi märgiks joon. 7 (täendus: kaks kirvest).

Tapurla külas on märgid: joonis 8 (Matsi); joon. 9 (Uuetoa).

Viljandimaa Vastemõisast on ühe sääilse perekonnamärgiks joon. 10 (püsti kirves).

Praktilisest seisukohast on õuemärgil tänapäevalgi väärtust esemete märkimiseks. Teisest vaatevinklist oleks see aga kauni minevikumälestuse elustamine. Ka raskemalgi päevil elustas surutud eestlast, perekonda ja oma isikut tähistav märk. „See on minu märk“, see mõte võiks omane olla tänapäevalgi.

Õuemärkide kombe elustamisel tuleks loomulikult püüda selgitada, kas perekonnal pole vanasti juba oma märki olnud ja selle kasutamisel jälgida eespooltoodud traditsioone — nimelt märgi kujundamisel.

MÖTTEVAHETUS

Pisut tegelase ja „tegelinski“ tüübist.

E. Ellor.

Käesoleva kirjutuse autor on allpool asuvad read selleks kirjutanud, et nende mõtete kohta järgnevaltki sõna võetaks.

El. El.

Meie külas leidub veel tänapäevalgi juhtiva tegelase asemel tüüpe, keda pahatihti saadakse nimetada vaid „tegelinskiks“. See on inimene, kes end loendamatult paljudesse seltskondlikkudesse ametitesse liiminud küll pealikuna, küll esimehena, küll laekurina, koori- ja näitejuhina jne. Kes seda tööd ei tee vastavale alale spetsialiseerudes, vaid keda kihutab tagant auahnus. Nii on ta alati valmis kõigile oma olemasolevatele ametitele hankima juure üha uusi, kuivõrd neid aga saada on. Oma kohtade arvu järele on ta harjunud end ise imetlema; ta peab end asendamatuks tegelaseks ümbuskonna arengus.

Harilikult ei hooli ta (pole lihtsalt aega) oma isikliku elu korrastamisest. Ta ei näe oma talu, oma majapidamise hädavalisusi. Teda ei häiri kodus lohakile jäänud kohustused, tema ei märka kodu allakäiku, ta pahatihti („tegelinskist“ perepoeg või tütar) suhtub kodusse ja kodu küsimustesse muigavalt, öeldes põlglikult:

— Ah, ärge tüüdake mind selle tühi-sega! Mul on näidendiosa õppida, pean esinemiseks valmistama kostüümi!

Nad unustavad oma seltskonna teenimise õhinas iga inimese esimese kohustuse: kohustuse iseemese ja oma kodu vastu.

Teiseks: nad ei märka ega malda abielluda. Nende eesmärgid ja töölaad elus on niivõrd „õilis“, et abielu mõiste ja lapsed ei mahu nende ideaalide kompleksis. Last kui majesteeti pole ainuvalitsemise troonilt perekonnas veel ükski revolutsioon kukutanud, kuid kumas on „tegelinskil“ aega lapse kui majasteedi teenimiseks!?

Kolmandaks: pahatihti leidub selliste „tegelinskitena“ juhtivalt kõnelda armastavaid „eeskujulikke“ põllumehi, kelle eeskujulikud mustermajapidamised on, õrnemalt väljendatud, ühel juhul vaid krediitide sünnitused, teisel juhul välja ehitatud rahaga, mis mujal teenitud, mitte talupidamisest saadud. Ehk jälle abiellumistehinguga hangitud.

Niikaua, kui taoline põllumees külas põllumeeste ja maanoorsoo hulgas eeskujuga ja tooniandja tahab olla, seni püsib ka küla vaadetes teatud vildakluse. Kiirelt aga nende hulgas, kes kõike oma talust raske tööga saades on tahaplaanile tõrjutult vaid keskpärased tunnustamata põllumehed. Niisugused, kes juhtide otsimisel ikka peavad jääma tahaplaanile. Eelmiste eeskujulikkus kujuneb omakord negatiivseks: kõik maanoored sooviksid, kas või ainsa näitena, pääseda linna kõrgetele kohtadele ehk ajutiselt ärilisele alale, et nii teenitud rahaga alles asuda oma kodu kujundamisele. See Joosep Tootsi Venemaal valitsejana teenimise vaim püsib. Olgugi et teistes oludes ja teisel kujul. Meile on see aga vastuvõtmatu. Teame, et õige põllumees sünnib

oma talus ja kasvab, areneb ning elab koos oma majapidamisega selle mured ja tõusud.

Nii tuleks „tegelinskite“ majapidamiste ja nende peremeeste asemel hakata esirinda nihutama keskpärast talu ja selle kandjat — peremeest; toda, kes kõik on saanud ilma koormavate ja saneerimata krediitideta oma majapidamisest. See oleks tunnustus meie ideaalse põllumehe iidsele maailmavaatele ja sellele vaimule, mis meid kõigest üle on aidanud — ettevaatlikkuses, kokkuhoius ja sitkes töös.

Nendel keskpärastel meestel, vaatamata nende ausale ja seesmiselt töötahet rikkale maailmavaatele, pole enam juhtudel aega omavalitsuse ega seltskonnategelase ülesanneteks. Veel enam, nad ei salli seda kahtlustamise ja intriigide õhkkonda, mida nii sageli on osatud luua maalgi seltsi ja omavalitsustegelase töö ümber. Seda mainitud „tegelinskite“ võistlustaktika tõttu.

Siin on tekkimas murrang. Kuid tuleks kiirendada nende arusaamiste ümber hindamist ja uute tegelaste tekkimist, kes oleksid sõna otseses mõttes tõelised juhid ja tegelased. Niisugused, kes avaliku elu ülesandeid võtavad kõrgema ja ohverdava teenistusena oma riigi ja rahva hüvanguks ja kelle tööd vastavalt hindab ka ühiskond.

Meie riik on astunud välja nooreea boheemlaslikkudest aastastest. Romantika ja tunglemiste ajajärk on selja taga. Meie riikliku elu küpsust on tunnustatud rahvusvaheliselt, sest meie juhid on osanud oma rahva kriitilistes olukordades viia rahu ja hääde suhete teed.

Paralleelselt sellega peab toimuma ka rahva küpsamine rahvasena. Avalik elu peab üle parda heitma, või oma kohtadelt eemaldama tungi ja hurraaegade juhtkonna, kes ei seisa enam nendes ülesannetes maailmavaatelt ega isiklikus elus; ülesannetes, mida kokku võetult nimetatakse meie rahva ühistunde tõusu ja suure ülesehitamise ajajärguks...

Ei saa ju ühiselt tunda kaks nii erinevast olukorrast tulnud meest — nagu

kergelt tehtud võlgadega koormatud talu juht ja teine, kes kõik on saavutanud oma isikliku tööga. Esimest iseloomustab rahulolematuse, närvilisus, „erakorraliste“ aegade ootus; teine aga püüab hoida kõike: ta on rahulik, kaalukas, avantüüride verivaenlane.

Meile on aga selge, kumba tüüpi peame enam usaldama, kummale peame andma juhtiva tegelase volituse.

Üldiselt peab hakkama meie noortes jõududes levima arusaamine, et meie küla avalik elu ei vaja „tegelinskeid“. Säherdusi, kellel „tegutsemine“ organisatsioonides on eesmärgiks. Seltsi ja vaba haridustööd tuleb võtta oma otsese töö kõrval siiski vaba aja ratsionaalse ärakasutamise võimalusena. Kes aga seepärast oma kodu salgab, kellest saab Metsanurga Taavet Soovere taolist, too on negatiivsel teel ja teda tarvitada juhina on patt. Patt seepärast, et noorus võtab juhtidest igakülget eeskujut. Noor, kes kõik õhtud täidab seltsimajaga, kes kõigjal on ees ja taga, tolle kohta on rahvas ammugi leidnud tabava väljenduse — „looder“.

Seltskondlikke ülesandeid on palju, on vastutusrikkaid. Kuid keegi ei jõua maailma soojaks kütta, ammugi siis mitte, kui ta oma kodu ja isikliku elu sääljuures hoopis unustab. Järelikult: tahtkem maa avaliku elu juhtkonnas näha neid inimesi, kes isiklikus elukorralduses on tublid, kes oskavad ülesandeid õieti jagada ja ühiskonda teenida ausa ohvri-meelsusega, kuid kelle pärast ei tarvitse hirmu tunda, et nad end lõhki käristaksid ning täidaksid kohti esimeestena vaid „tegelinski“ aunimetuse pärast, hoobeldes oma ametite rohkuse, mitte tehtud töö kvantideedi ja kvaliteediga.

Uued juhid on lähematel aastatel andsirguvatel maanoortel. Selleks tuleb aga küpseda vajalises ettevalmistuses ja kriitilises elukäsitluses. Vaevalt keegi tühja kotti enam aitab püsti ajada, olgu ta ükskõik kui ilusate triipudega või ükskõik kui peenest magasinist. Mehi, tüsedaid töömehi, vajab tänapäeva eesti küla ja neid külast enesest.

Reklaamplakatite valmistamisest.

Sageli tuleb maanoorteringidel oma liikmes- või ümbruskonnale teatada mõnest üritusest, mida korraldab organisatsioon. Selleks peab kavatsetavast ettevõttest laiematele hulkadele teatama, kas siis kirjutades asjaosalistele kutsesid — kui on liikmetevaheline või kinnine koosviibimine, või andes teada ajakirjanduse kaudu, mille lugemine aga kannatab juhuslikkuse all; kõige sagedamini tarvitatakse trükitud müürilehti. Müürilehed aga maksuta ürituste juures, nagu seda on mitmesugused kursused, loengud, aktused, emadepäevad jne., lähevad kalliks. Tuleb otsida võimalusi reklaami alal kokkuhoidmiseks, eriti aga niisugustel juhtudel, kus maanoorteringi kassa reklaamitavast üritusest üldse sentigi ei saa.

Säärasel korral tuleb katsuda müürilehti ise valmistada. Sellel on mitmed paremused. Müürilehe või avaliku kuulutuse tekst on ise tehes painduvam, s. t. iga eksemplari võib valmistada isesuguse sõnastusega, sõnade järjekorraga, sõnade asetusega, erisuguste illustatsioonidega isesuguses suuruses, erinevate värvidega jne.

Isevalmistatud müürileht on elavam, seda saab teha nii huvitavana ja ligimeelitavana, et ükski möödamineja ei jäta seda lugemata, mida sageli küll juhtub šablooniliste trükitud pidu- kuulutustega, eriti maaoludes. Hääd reklaamplakati vaatab ja katsub sellest aru saada isegi muulane ja kirjaoskamatu.

Müürilehti käsitsi koduselt tehes saame kunstilise kalduvusega maanoori ringi kasuks loovale tööle rakendada. Hiljuti algkooli lõpetanud noored tahavad oma kunstimaitset sel alal üksteise võidu avalikkusele näidata. Koduselt valmistatud müürilehte tuleb võtta kui omaloomingut, kodukäsitööd, mis on noortele niisama tarvilik kui paljud teisedki tööd ja ettevõtted ringis.

Koduselt valmistatud plakat tuleb organisatsioonile kätte odav, kuna siin maksab ainult materjal. Töö teevad noored maksuta. Tavaliselt läheb müürilehtede trükkimine maksma 5—10 krooni ja rohkem, ise tehes kulub materjali päale hoopis vähem.

Trükitud müürilehed on väga õrnad ilmas- tikumõjude vastu, kuna nad on sageli valmistatud halvemast trükipaberist, siis juba väik-

sem tuulehoog rebib nad tulpadelt maha ja pisemgi vihm ning udu teevad selle paberi vedelaks pudruks. Käsitsi tehes saab aga vastu- pidavam materjali tarvitada — olgu see siis odavam joonestuspaber, mitmesugused kartong- paberid, või isegi papisordid (eriti seinapapp).

Tehnilise valmistamise juure asudes tuleb päänõudeks seada reklaami selgus, s. t. loeta- vus ja arusaadavus. Et see endale rohkem tähelepanu tõmbaks, seks on soovitat tarvitada värve. Ühe plakati juures palju erisuguseid värvitoone tavalise kirjutamise meetodi puhul pole soovitat tarvitada — läheb liiga kirjuks. Kõige parem on musta kirja juures valgele pa- berile tarvitada veel üht või kaht värvi (näiteks rohelist ja punast), kuid mitte üle kolme värvi. Soovitat on tähtsamad kohad (aeg, koht, aine) värviga alla kriipsutada, musta trükki teise värviga piirata, kui ruumi on, siis mõned joo-

Joon. 1.

tuleb reklaamplakatil näidata ka seda ainet käsitlevat raamatut, ühtlasi ära näidates, kust neid lugemiseks saab laenata. Selleks tuleb kontakti pidada kohalikkude avalikkude raamatukogude juhatajatega, kellelt saab andmeid, mis numbrite all on seesugune kirjandus kogus olemas, (vaata joonised nr. 3, 4 ja 5).

Veel üks tehnilistest võtetest, mida reklaamide juures saab kasutada päale kirjutamise, joonestamise ja kleepimise, on pritsimine. Sellega saab anda igasuguseid värvitoone vastavalt soovidele. Selleks lahustatakse vastavad värvid vees (tavalised vesivärvid, tušid, tindid jne.) ning pritsitakse pulverisaatoriga paberile. Pulverisaatorina võib hää eduga tarvitada rohukauplustest müüdavaid toparasiitide pihustajaid, mis on odavad, alates 10 sendist tükk. Hädakorral saab isegi kahe käepärast oleva sulepää või mõne muu õõnsa toruga seda sooritada. Valgeid kohti saab jälle sel teel, et soovitud kuju lõigatakse paberist enne välja ja asetatakse plakatile, pärast pritsimist võtame need paberikujud ära ning järele on jäänud värvilisel täpilisel pinnal valged tähed või muud

Õpiringi neljas töökoosolek on pühapäev 7. veebruaril 1937a.

Baanja vallam. algus kell 10 homm.

ainel: Arvuandmeid värviliseks värvitööks.

Esinevad: pr. Ad. Eher, Enno Puir ja teised.

Ühis seinaliht, ühiskond, arveel jne.

Osavõtt kõigile soovitat.

*38-39. Kõrvaldada kõik värvilised raamatud...
1932 - Tallinn 1932
1933 - Eesti Raamat 1933
1934 - Sin ja Sinna, Eesti Raamat...
1935 - Sin ja Sinna, Eesti Raamat...
1936 - Sin ja Sinna, Eesti Raamat...
1937 - Sin ja Sinna, Eesti Raamat...
1938 - Sin ja Sinna, Eesti Raamat...
1939 - Sin ja Sinna, Eesti Raamat...
1940 - Sin ja Sinna, Eesti Raamat...
1941 - Sin ja Sinna, Eesti Raamat...
1942 - Sin ja Sinna, Eesti Raamat...
1943 - Sin ja Sinna, Eesti Raamat...
1944 - Sin ja Sinna, Eesti Raamat...
1945 - Sin ja Sinna, Eesti Raamat...
1946 - Sin ja Sinna, Eesti Raamat...
1947 - Sin ja Sinna, Eesti Raamat...
1948 - Sin ja Sinna, Eesti Raamat...
1949 - Sin ja Sinna, Eesti Raamat...
1950 - Sin ja Sinna, Eesti Raamat...*

Joon. 5.

soovitud kujud. Pritsimist võib toimetada ka mitu korda erisugustes värvitoonides, siis saame anda ka värvilisi kujusid. Igatahes tuleb enne, kui asuda seda meetodit plakati tegemisel rakendama, harjutada tehnilist käsitsemist.

E. P.

Ilmus trükist haruldane raamat

MAANOORED

Eesti Maanoorte organisatsiooni tegevus sõnas ja pildis.
Põllutöökoja väljaanne. Toimetanud Ignas Tõrma küla.

Raamat on trükitud väga hääl paberil ja sisaldab ligi kakssada pilti maanoorte organisatsioonist ning organiseeritud maanoorte tööst ja tegevusest üle kogu Eesti: Õppelaagritest, töövõistlustest, töömeistrite austamistest, lipuõnnistamistest, suvipäevadest ja muudest kokkutulekutest, maanoorte võimlemise ja rahvatantsurühmadest, pidudest, maanoorte õppereisidest, õpiringidest, kursustest ja maanoorte organisatsiooni juhtivatest tegelastest. Neid pilte vaadates möödub meie silme eest uuesti maanoorte organisatsiooni rõõmus ja edu poole tõttav töö viimastel aastatel ja mitmed sajad maanoored leiavad sealt oma näo mõnelt pildilt, endale vastuvuatamas.

Pääl piltide sisaldab raamat rohkesti mõtteteteri Kalevipojast, Konstantin Pätsilt, kindral J. Laidonerilt, August Jürimalt, C. R. Jakobsonilt ja A. H. Tammsaarelt, luuletusi, huvitavaid seletusi piltide juure ja lühikese ülevaatliku kirjelduse ühes diagrammidega maanoorte organisatsiooni arenemise kohta.

Raamatu hind on 1 kroon 75 senti.

Kes tellib korraga vähemalt 10 eksemplari, see saab raamatud hinnaga 1 kroon 50 senti eksemplari eest.

Maanoorteringid, korraldage ühistellimisi!

Kes saadab raamatu hinna ja 10 senti eksemplari pealt postilukuledeks Põllutöökojale postmarkides või maksab selle raha Põllutöökoja posti jooksvale arvele nr. 231, sellele saadetakse raamat posti teel koju kätte.

PÕLLUTÖÖKODA,
Tallinn, Pikk 42.

MAANOORTE TÖÖKAVAS

Käes on maanoorte talviste töökavade koostamise aeg. Maanoorteringidel tuleb talvistes töökavades senisest hoopis suuremat tähelepanu pöörata lugemisele. Lugemiseks on meil kolm suuremat trükisõna liiki: raamat, ajakiri, ajaleht. Maalgi loetakse neid kõiki ja neil igalühel on oma osa ühiskonnas täita.

Käesolevaga piirduksime ainult ajalehe osaga maal, mis siin maanoortel tuleks tähele panna.

Ajalehte peetakse elu peegliks. Kas alati tasapinnaliseks, mõnikord ka kumer- ja nõguspeegliks, tihti ka luubiks, aga ikkagi teatavaks teguriks, milles kajastuvad elu sündmused suuremal või vähemal määral. Ajaleheta muutub edasijooksva elu sündmustega kursisolemine võimatuks.

Ajalehest loetakse esijoones uudiseid — päevasündmusi. Juhtkirjad, populaarteaduslikus vaimus serveeritud artiklid elu huvitsentrumis olevatest küsimustest, kuulutused, kõiki neid loetakse ja kõiki on vaja, et püsida ühiskonnas täisväärilise liikmena.

Maa osas on eriline koht põllumajanduslikel uudistel. Ja just uudistel — ajalehes tuleb ka põllumajanduslikke küsimusi käsitleda uudistena. Meie ajalehed on põllumajandusliku osa käsitlemises teinud hinnatavaid edusamme. Ja seda täiesti õigustatult, kuna ajalehelugejaid moodustavad suurima ühiskonnakihi põllumajandusega tegelevad ringkonnad. Osa ajalehti avaldab teatavalt päeval „põllumajanduse osasid“, osa pidevalt „nõuannet“, üldiselt on aga põllumajandusküsimuste serveerimine edenenud.

Tuleb osata ajalehest leida sääl pakutavat. Ajalehe lugemist tuleb harjutada ja siin on maanoorteringidel täita kindel ülesanne. Juhiksin selleks tähelepanu kolmele tegevusülesandele:

1. Suulised ülevaated ajalehesõnumitest.

Siin tuleks jagada üksikutele ringiliikmetele teatavad üksikküsimused (kaubandus, turuhindade kujunemine, põllumajandus jne.), millele kohta teatava ajavahemiku järele tuleks esitada lühikesed 10—15-minutilised ettekanded. Maal aitab küllalt sellest, kui jäl-

gitakse ühte lehte, milline kodutalus käib. Ettekandeks valmistatakse siin pidevalt: iga lehelugemise juures tehes vajalikke märkmeid ja tähelepanekuid. Siin harjutakse pidevalt lehte lugema ja üksikküsimuste kujunemist jälgima. Siin harjutakse ka kõneks jõukohaselt leidma ainet.

2. Väljalõiked ajalehtedest.

Meil hävitatakse loetud ajalehed, kuigi neis leidub palju, mis oleks hiljemgi veel väga huvitav ja õpetlik. Väljalõikeid tuleb teha teatavate küsimuste kohta, näit. maanoorte töö, põllumajanduslik nõuanne, ajalehes ilmunud pildid, naljad, laulud, juhtkirjad jne. Joonealuseid meil juba paljud koguvad, mis pakuvad aga tihti hoopis vähem huvi kui muud kirjutusliigid. Väljalõikeid võiks teha ka teatava piirkonna (valla, konvendi) kohta käivaist teateist.

Väljalõiked tuleb kleepida odavast paberist köidetud albumitesse, kusjuures igale väljalõikele tuleb juure märkida ajalehe nimi, number ja kuupäev. Sellisel viisil muretseme endile väga huvitavaid ülevaatekogusid mõnede meid huvitavate küsimuste kohta ja harjume päevakajalistest ajalehekirjutustest saama pidevat ja püsiva väärtusega informatsiooni.

3. Kaastöö ajalehtedele.

Meie ümbruskonnas sünnib mõndagi huvitavat, mida ajalehetoiemused häämeelega avaldaksid. Lühikeste sündmuste kirjeldamine ei käi paljudele maanoortele üle jõu; on vaja vaid ettevõtmist ja algatust. Siin tuleb oskus harjutamisega. Sõnumitesaatmisel harjutakse jälgima ümbruse elu ja säält esile tõstma laiemaid ringkondi huvitavaid sündmusi.

Kuna kaastöö eest maksetakse ajalehtede poolt tasu, siis võib see kujuneda maanoortele taskuraha hankimise mooduseks.

Kuidas kaastööd kirjutada ja millest kirjutada, sellest võiks väga hästi ringi koosolekule paluda ettekandeid vastava oskusega isikult.

Ajaleht muutugu maanoorele sõbraks, millega ta võib ja oskab juttu ajada.

Villase riide väärtuse tundmisest.

Agr. Kr. Jaama.

Villasel riidel on palju liike ja sorte. Ostjal on sagedasti raske otsustada, missugune riie on nn. hää riie, missugune vastaks kõigiti soovitud omadustele ja makstud hinnale.

Iga ostja soov on, et tema ülikonna- või kleidiriie oleks ilus, moodne, vastupidav, kergesti puhastatav ja korrashoitav ning vastaks kõigiti nõutud ülesandele. Riide vead ja puudused aga ilmnevad alles kandmisel, siis kaob peagi riide ilu, läige, siledus ja värv.

Villase riide väärtus oleneb kõigepäält sellest, missugusest villast see on valmistatud, teiseks, kuidas see vill on lõngaks ümber töötatud, kuidas kootud, värvitud jne.

Aluseks võttes villa liike, võiksime kõik villased riided jagada kahte suurde rühma: kamm- ehk soetud villane riie ja kraasvillane riie.

Esimesse rühma kuuluksid kõik kallimad villased ülikonna- ja kleidiriided, ja teise rühma suuremalt osalt kõik palitu-, mantli- ja odavad kleidiriided, villased spordiriided ja odavad ülikonnariided.

Kraas- ja kammvilla riide eraldamiseks tuleks eeskätt vaadelda villakarvade pikkust, ühtlust ja peenust.

Kammitud vill sarnaneb soetud linaga. Nagu linast soetakse takud välja, nii kammitakse villast välja kõik lühikesed ja ebahühtlased karvad. Pääle selle venitatakse villakarvad loogakestest sirgeks ja triigitakse läikivaks. Seega kammlõngas on villakarvad pea-aegu ühepikkused ning sirged ja võrdlemisi kõrge läikega. Kammlõng on kahe- või isegi kolmekordseks korrutatult peenem kui ühekordne kraaslõng.

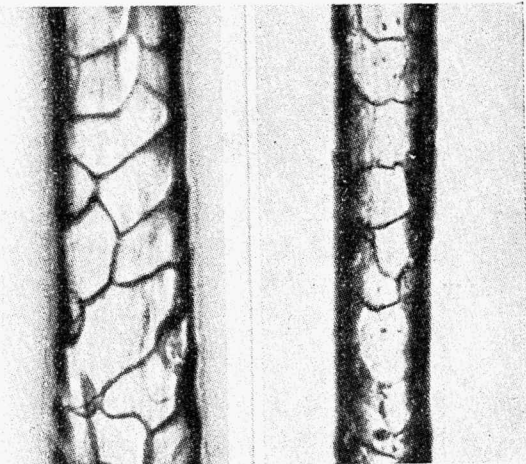
Kraasvillaks nimetatakse villa ja lõnga, mis lamba seljast põetud, pestud ja kraasitud ning kedratud, ilma, et siit oleksid eraldatud lühemad ja jämedamad villakarvad. Kraaslõng on karvane, ebahühtlase peenusega ja jäme. Samuti on kraaslõngast valmistatud riie karvane ja kogub kandmisel enesesse kõik-sugu prahti ja mustust. Vanutamine annab küll kraasvillale tugevust juure, kuid teeb selle paksuks, raskeks ja karvaseks. Kammvillast riie on võrdlemisi õhuke, sile ja riidekude selgesti nähtav. Kammvilla ei vanutata, või tehakse seda õige vähe, kuid ikka nii, et riidetoim oleks nähtav.

Villast riiet võib veel jagada riide materjali ja kasutamise järgi:

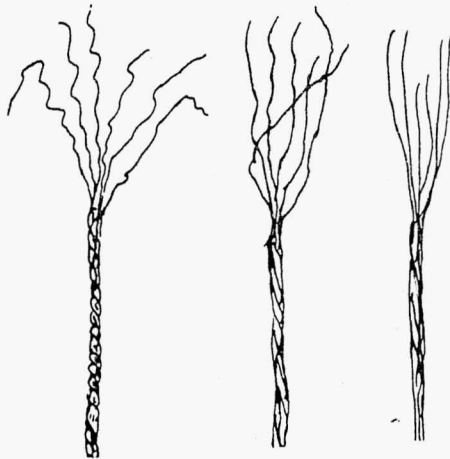
- täisvillane, villane, poolvillane ja villasegune riie;
- mantli-, ülikonna-, kleidiriided jne.

Eesti villase riide standardid.

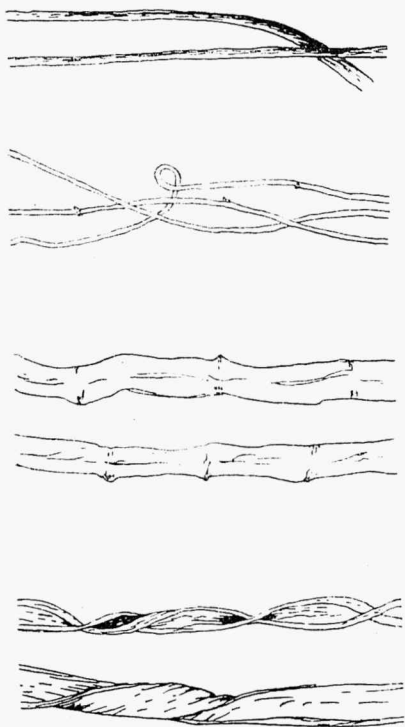
Et ära hoida mitmesugusid pettusi, on Majandusministeeriumi Ratsionaliseerimise Komitee vastu võtnud 21. nov. 1938. a. otsuse kauplustes müügil olevate kodumaa villaste riiete normeerimiseks. Otsuse on Majandusminis-

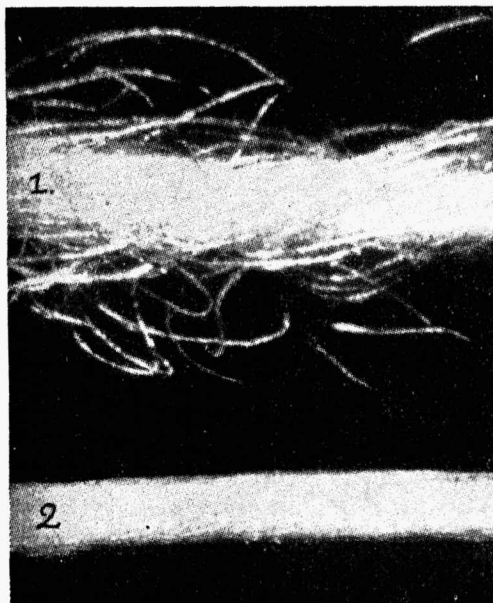
Joon. 1. Villakarvad mikroskoobi all.

Joon. 2. Harutamise katse: vasakul — villane, keskel — puuvillane ja paremal — linane lõng.

Joon. 3. Riidematerjali kiud mikroskoobi all; ülevalt arvates: kunstsüid, loomulik süid, lina ja puuvill.

Joon. 4. 1. villane lõng, 2. puuvillane lõng.

teerium kinnitanud ja täitmisele võtnud järgmiselt:

1. Kauplustes müügil olevad kodumaal valmistatud villased kaubad jagunevad: täisvillaseks, villaseks, poolvillaseks ja villase seguks.

2. Täisvillased kaubad peavad sisaldama vähemalt 97%, villased kaubad vähemalt 75%, poolvillased vähemalt 50% ja villase segu vähemalt 25% lambavilla.

Mitmevärviliste kangaste juures ei võeta arvesse selgesti eraldatavaid efektlõngu kuni 10% ulatuses, ja vaipade juures aluspinna lõime toorainet.

3. Kauplustes müügil olevate meeste palitu- ja ülikonnariiete laius ei või kahekordse laiusega riide juures olla dekateeritult vähem kui 144 sm ja ühekordse laiusega riide juures vähem kui 72 sm.

4. Villased kaubad peavad kandma kaubavalmistaja firma nime, kauba liiki ja riide laiust.

5. Iga villase kanga otsades peab olema selgesti loetav riidevalmistaja-vabriku tempel.

Üksikasjaline villase riide hindamine.

a) Villase riide materjali hindamine.

Villase riide valmistamise tehnika on arenenud nii kaugele, et halvemale ja odavamale materjalile võidakse anda kallima materjali välimus. Näiteks puuvillasele riidele, kui kõige odavamale materjalile, villase või siidriide välimus. Ostja saab tihti täisvillase asemel poolvillase, siidi asemel kunstiidi, linase asemel puuvillase riide. Kuigi ostja teab, millist materjalist riidet ta vajab, teeb ostjale sagedasti siiski raskusi üksikute kiuliikide või karvakeste tundmine riidematerjalis. Kallimate kiudude hulka segatakse tihti odavat materjali, näiteks villa hulka puuvilla, kunstiidi, kunstvilla (villajäänuseid ja kalsuvilla) lanitaali jne. Pool- või segavillase riide valmistamine pole küll iseenesest mingi pahe või pettus, kuid tarvitaja peaks säärasel puhul olema teadlik, et ta pole ostnud mitte täisvillast riidet, vaid poolvillase riide, ja selle ka vastavalt odavamalt ostnud kui täisvillase riide.

Katsed materjali hindamiseks.

1. Mikroskoobiline vaatlus.

Kindlamaid eritlusviise on riide kiu või villakarvade ehituse või struktuuri vaatlus mikroskoobi all (Joon. 1.) Mikroskoobi all on näha, et villakarvad on soomustega kaetud. Soomused on asetatud üksteise külge nagu meie käe nahal epiteel- või kattesoomused. Villakarva soomuseline ehitus on erilise tähtsusega. Villa ketramisel haagivad soomused üksteisega kokku, puutudes üksteisest kinni ja seega ei hargne

villane lõng ega riie kergesti, nagu seda siledast kiududest kunstiid. Soojas vees lähevad soomused pehmeks ja paisuvad, kuid kuivamisel tõmbuvad jälle kokku. Kui soojas vees villa muljuda, hõõruda või pressida, siis vill või riie villkarvade soomused haaravad üksteisest risti-rästi kinni, mille tõttu vill või riie tõmbub kokku, vanub ja viltub. Sääraselt viltunud riie hoiab eneses palju õhku, olles seega halb soojuse juht ning kaitses seega hästi meie keha külma eest.

Puuvilla kiud on siledad ning linditaoliselt keerdus. Kiudude keerduvuse tõttu on ketrus hõlbustatud. Tekstiiltööstustes mõjutatakse mõnikord keemiliste vahenditega puuvilla kiududele, mistõttu need tõmbuvad sirgeks ja muutuvad siledamaks ning läikivamaks, või nagu seda tööstustes nimetatakse, merseeriseerub. Merseeriseerimisel muutub puuvilla kiud tugevamaks ja ka värvile vastuvõtlikumaks.

Linakiud on silindrikujulised ja sirged, koos mitmest kiurakust. Oma sõlmetaoliste laienemiste tõttu tulevad nad meele kõrsvilja ehitust. Linakiu ebahütlasest ehitusest on tingitud ka linase lõnga ja riide ebahütlus.

Siidi ja kunstiidi kiud on siledad, ühtlased, silindrikujulised. Kunstiidi kiudu iseloomustavad pikad, rennitaolised niidid, mis korrapäraselt kokku pigistatud. Kiu siledusest olenebki siidi ja kunstiidi läige.

Riidematerjali kiud erinevad veel värvi vastuvõtlikkuse poolest. Villane riie võtab paremini värvi külge kui linane riie ja hoiab seda ka paremini eneses. Linane riie pleekub kergesti, villane aga õige aeglaselt.

Kunstiid on kõige parem värvi vastuvõtja ja ka selle hoidja.

2. Harutamise katse.

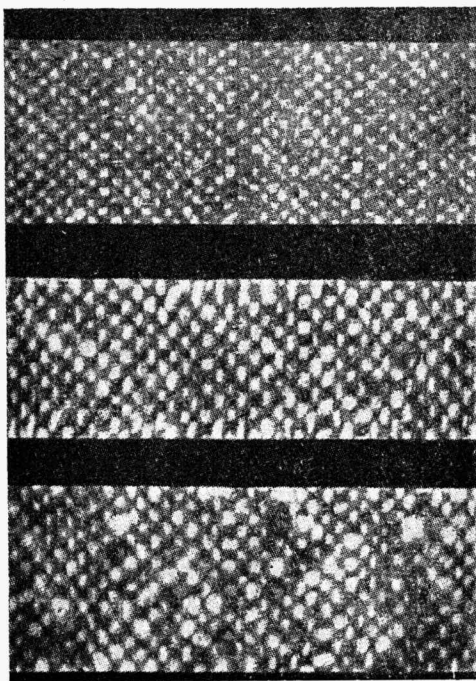
Harutades mõnest riidest või lõngast üksikuid kiude ja vaadelda neid palja silmaga või kahe klaasi vahele asetatult luubi abil, siis saame igast kiust iseloomustava pildi. (Joon. 2.)

Villakarvad on vähem või rohkem käharad, olenedes lamba tõust; kunstvilla (kaltsuvill ja villa jäänused) on lühikesed, $\frac{1}{2}$ —2 sm pikkused, sagedasti iga kiud isevärviline. Kunstvill saadakse mitmesuguste isevärviliste vanade riiete ja kaltsude kraasimisest. Lanitaal-, piima- või kaseiinivill on soomusteta ja villakarvad täiesti ühesuguse peenusega.

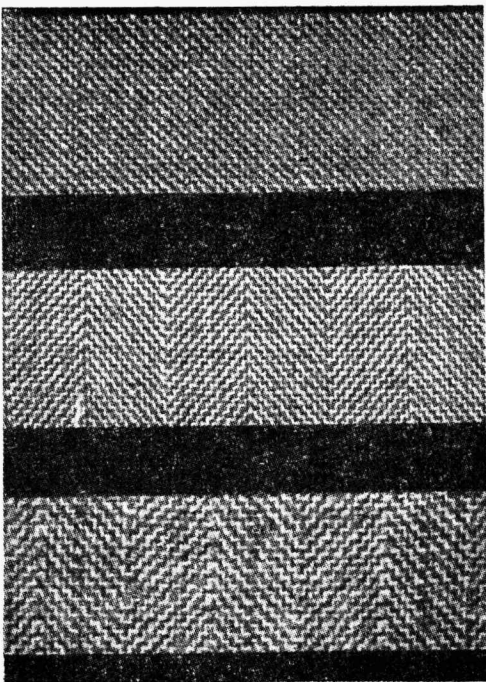
Puuvillakiud on enam-vähem ühepikkused, ja vähe looklevad. Linakiud on mitmesuguse pikkusega, siledad ja läikivad.

3. Põletamise katse.

Üksiku kiu määramisel on praktilisem katse kiudude põletamine. Lina- ja puuvillakiud põlevad heleda leegiga ning kiiresti, jättes järele vähe tuhka ning levitades põleva paberi

Joon. 5. Kraasvillast riided.
(loom. suurus)

Joon. 6. Kammvillast riided.
(loom. suurus)

lõhna. Kunstsiid põleb veel heledamalt, peaaegu plahvatava leegiga. Mõned kunstsiidi liigid põlevad sisisesed. Vill ja siid põlevad aeglaselt, tõmbuvad seejuures krussi ja lõhnavad põlevate karvade või sulgede järele. Tuhk jääb lõnga otsa kuulikesena. Raskendatud siidid, metallsooladega läbi imbutatud, põlevad veel aeglasemalt kui vill, jättes sääljuures halli või pruuni tuha järele.

4. Keemiline katse.

Keemiline katse on ostjal küll äris läbi viidamatu, kuid kodus on seda võimalik teha ja eraldada villa puuvillast või linast. Keetes riide proovi seebikivilahuses lahustub vill selles üsna kiiresti, siid vähe aeglasemalt, kuna puuvill ja linane ei lahustu üldse.

Kui proovitav riie on poolvillane, siis lahustuvad villased lõngad ja järele jäävad ainult puuvillased lõngad. Seega villase ja siidi pesemiseks ei või tarvitada seebikivi ega muid lehelisi.

Kui hoida riide proov happelises lahuses, näiteks lahjas väävelhappes, siis lahustub puuvill ja lina, kuna vill ja siid lahustuvad ainult kanges väävelhappes soojendamisel. Villa puhastatakse kõigist taimejätetest, õlgedest ja sönnikust väävelhappes soojendamisel või nn. villa karboniseerimisel. Väävelhape põletab taimejätted, kuna vill jääb alles, pleekudes sääljuures valgemaks.

5. Kompamise katse.

Kogenenud riidetundja võib juba käega kompamisel kindlaks teha, mis liiki riidematerjaliga on tegemist. Kompamisel tundub villane riie soojana, karedana, täis elu ja elastsust, paenduvust. Linane riie tundub käega kompamisel külmana, kalgina ja kangena. Puuvill on pehme ja elutu, siid pehme, painduv ja libe; kunstsiid libe ja kalk. Kogemusi riide kompamiseks on tarvis koguda, neid ei saa ühekordse katsumise järgi.

Millest veel oleneb villase riide väärtus?

Villase riide väärtus ei olene ainult villa hädusest ja selle sordist, vaid ka villa ümbertöötamisest. Peenemad kangad eelistavad peenemaid lõngu, kammvilla. Villa ketramisest oleneb, kas lõngad on küllaldaselt peened, tugevad, keerduvad või korrutatud. Mida tugevamini on lõngad keerduvad, seda vastupidavam on riie. Kui aga pannakse rõhku riide pehmusele, siis kedratakse loiumad (laomad) lõngad.

Tähtis on, et lõng oleks ühtlane. Ebaühtlane lõng annab ebaühtlase riide. Riie katkeb peaaegu alati kõige enne ebaühtlaste lõngade jämedatelt kohtadelt, sest säält üleristlevad lõngad on kõige rohkem kulumisel esiplaanile toodud ning kuluvad seega kõige enam läbi.

Nüüdisaja mood ei pane enam paljude villase riidesortide juures rõhku lõnga ühtlusele ja peenusele. Mõnes moodsas riides leidub isegi sõlmi ja keermeid.

Eriti mõõduandev on riide tiheus. Mida tihedam on villane riie, seda tugevam ja soojem see on ning seda vähem see venib ja tõmbub kokku.

Riide tihedust täpselt määramas tuleb luubi abil ära lugeda, kuipalju lõime- ja koelõngasid tuleb ühe ruutsentimeetrilise riidelapile. Mida rohkem lõngu on ühel ruutsentimeetrilisel riidelapil, seda tihedam ja väärtuslikum on riie. Kammvilla riidel tuleb sagedasti kaks korda rohkem lõngu 1 ruutsentimeetrile kui seda on kraasvilla riides.

Kui riie on ühest kohast tihedam, teistest hõredam, siis venib see ebaühtlaselt ja kaotab oma kuju ja „kukkuvuse“. Nimetatud puudus esineb kõige sagedamini kodukootud ja laadadelt ostetud villasel riidel. Seda puudust suurendab sagedasti ka veel see asjaolu, et on tarvitatud ülisäbarat villa, mille vill on elastsuseta ja eluta.

Kangakiri ja kudumistehnika mõjutavad villase riide tugevust ja hädust. Mida tihedamini lõngad üksteisest läbi ristlevad ja põimuvad, seda tugevam on kude. Labane villane riie on lõtv riie, siin ristlevad lõngad üle ühe. Toimine riie on tihe riie, siin ristlevad lõngad vähemalt üle kahe ja moodustavad tiheda põimise.

Mida selgema kirjaga, mustri- ja ornamendiga on riie, seda paremast toormaterjalist on riie valmistatud. Kui kiri või muster on riides segaseks vanutatud või forsseeritud, tuleb riide materjali hädust kahelda.

Kanga viimistelu mõjub riide väärtusele. Pärast kudumist töötatakse kangad veel mitmeti läbi, eriti ilu suurendamiseks ja puuduste maskeerimise otstarbel.

Aperteerimine on üks abinõu riide ilustamiseks ja raskemaks tegemiseks. See seisab selles, et kangas kastetakse tärkliskliistrisse või mõnesse muusse massi, millesse tihti liimi juure lisatud ja mis seebi või glutseriini abil pehmendatud. Villast riidet aperteeritakse vähem kui puuvillast ja linast riidet. Villase riide kudumise järele pestakse, vanutatatakse, kääritatakse, pressitakse ja dekateeritakse seda, millised tööd annavad kõik villasele riidele ilu juure. Sagedasti karboniseeritakse ja forsseeritakse villast riidet, mis annavad riidele kas tasase või karvase pinna. Forsseerimisel kistakse traatharjade või eriliste puukäbivaltside vahel villakarvad riidest välja.

Kokkuvõttes võiks ostja villase riide ostmisel järgmist tähele panna:

- 1) riide laiust, (ülrikonna- ja mantliriidel 144 sm);
- 2) riidevalmistaja firma nime ja templit, kuna firma järgi võib otsustada osalt riide väärtust;
- 4) riide nimetust riidel, kui puudub, siis müüjalt tõendust nõuda, kas riie on täisvillane, villane, poolvillane jne.;
- 5) vaadata, kas riie on kammvillast või kraasvillast;

Söötühik.

Agr. E. Priks.

Sooviksin, et kooliõpetajad ja maanoorteritingide juhtivad tegelased loeksid lähi selle lühikese artikli.

Majanduselu arendamisel on meil praegu juhtmõtteks ratsionaliseerimine. Sõna „ratsionaliseerimine“ peaks tähendama millegi tegemist mõistuspäraseks või targemalt toimetatuks. Mõistuse arendajaks ja tarkuse andjaks suurel määral on kool. Kuna kaaluv osa meie rahvastikust elab maal, siis just maaalgkoolile on ratsionaalne, kui selle õppekavas arvestatakse üldküsimumste kõrval võimalikult ka kõige põhjapanevamaid põllumajanduse põhimõisteid.

Söötühik on loomapidamise ala tähtsaim põhimõiste. Seda tundmata on loomapidamine vähem ratsionaalne, kui ükskord üheta arvutamine. Ometi loomakasvatust loetakse meie põllumajanduse päälaks, aga söötühiku mõistet ei tunne vanemad inimesed ega ka need, kes tulnud äsja koolist. Selge siis, et praegune loomapidamine ega talumajandus ei saa olla ratsionaalne ega küllaldaselt tasuv.

Küsimuses võiks aga suure teene osutada maaalgkool, kus kindlasti on kõige soodsam ja laiem võimalus tulevastele noorpõllumeestele selgitada ka seda lihtsat ja põhjapanevat mõistet. Päälegi, kui sellega avaneks võimalus rühma huvitavate ja väga eluliste aritmeetikaülesannete lahendamiseks.

Söötühik on õieti mõõdupuu üksikute loomasöötade väärtuse kõrvutamiseks. Söötühikuks (lühend. sü) nimetatakse loomasööda hulka, millel on ühe kilogrammi normaal-

odraga võrdne toiteväärtus. Kui üteldakse, et ühele sü-le vastab 2,5 kg põldheina, 10 kg söödapeeti, 4,5 kg kartuleid jne., siis see tähendab, et sellist hulka toiteväärtust karjale söötes on see omavahel võrdne ja vastab 1 kg odra toiteväärtusele. Tarvis on teada seda selleks, et teha loomade söötisel kalkuleerimine. Ja kalkuleerida nüüdisaja põllumees peab oskama nii nagu kaupmees: mida ja kui palju süüta, mida müüa, mida osta juure. Kuna on ka teada, kuipalju piima või kehajuurekasvu võib anda 1 sü sööda teatava valgusisalduse juures, on üsna hõlpsasti arvutatav söötade hind, mille juures nende väärimine loomade kaudu on veel tasuv. Nii näiteks laheneb siis küsimus, kas on kasulikum vilja loomile süüta või turgu viia, kuipalju annab tulu riigijõusööda ost, ja palju teisi väga olulisi küsimusi.

Kui söötmisküsimustele algkooli viiendal või kuuendal õppeaastal pühendada mõni ainuski klassitund, peaksid selle ala põhimõtted olema õpilastele omandatavad. Ja kui see juba nii on, suudavad noored vaidlematult teha kõiki loomapidamise tähtsamaid tasuvusarvestusi. Ei ole loomakasvatustlikku kalkuleerimist ju palju keerulisemat, kui näiteks omaaegseis aritmeetikaülesannetes kaupmeeste tee- ja jahusortide segamise kohta. Kasu aga oleks mitmekülgne. Noorus õpib huvituma ka põllumajanduslikkudest küsimustest, millise huvi puudumise pärast tuntakse nii väga muret. Loomakasvatusega hakkavad rohkem tegelema ka poisid, kuna seni on ebaloomuliku nähtena karjamajandus seisnud ainult naiste õlgadel.

Veel rohkem kui koolielus, peaks tulema söötmisõpetuse põhialuste omandamine praegusel momendil arvesse maanoorteritingides. Iga maanoorteriting peab katsuma võimalikult kiiresti täita seda lünka, mille on seni jätnud noorte elutarkusse algkool, sest võib ütelda kartuseta, et meie põllumajanduse arengus ilmnenud kangustus või tardumus on põhjustatud just algelise mate loomakasvatustlikkude põhiteadmiste ja huvi puudumisest. See halvab kogu maaelu.

On otstarbekohane, kui talvehooajal mõni ringi liige või ringi vanem võtab söötmisküsimused omaks huviasjaks, teeb asja endale selgeks ja siis talvel õpetab söötmise alused kätte lõpuks kogu ringile. Kontrollassistentid vist vaevalt keelavad maanoorteritingile selle juures oma abi. Õppematerjaliks kasutada esijoones Põllutöökoja tööjuhustest „Maanoorte kirjandus nr. 13 — Karjasööda eelarve tööjuhü ja arvestusvihk“, päle selle „Põllumehe käsiraamat IV“ ja täielikumä käsiraamatuna tarviduse korral Nils Hanssoni „Söötmise õpetus“.

- 6) missugune on riide kude, toimine või labane. Vaadata vastu valgust riide tihedust;
 - 7) käega katsudes püüda selgusele jõuda, kas riie on küllalt paks, raske, pehme ja vastab soovitud materjalile ja väärtusele;
 - 8) harutada lõnga ja püüda vaadelda, kas lõng on kamm- või kraasvillast, kas see on ainult villast koosnev või leidub ka teisi kiudusid. Lõnga põletamine annab häid tagajärgi.
- Mida pikemad on villakarvad, seda paremast villast on riie valmistatud. Kaltsuvillast, kunstvillast riiete villakarvad on lühikesed ja ühes ja samas lõngas mitmevärvilised.
- 9) riide tugevuse määramiseks venitada riidet ja võimaluse korral isegi riide ribake katki rebida;
 - 10) värvi vastupidavuse ja ühtluse määramiseks tuleks vaadelda, kas lõngad on riides ühtlaselt värvunud, või leidub valkjamaid kohti lõngade ristamise kohadel.

Kuidas tarvitada ube toiduks.

H. Paglant.

Oad on küllalt tuntud ja laialdaselt tarvitatud toiduaine. Järgnevad read tahavad vaid veel pisut ubade tähtsust selgitada ja anda mõningaid näpunäiteid ubade mitmekesisemaks tarvitamiseks.

Ubade tähtsus toiduainena seisab päämiselt selles, et ubadest saab võrdlemisi odavalt maitsvaid toite. Oad on inimese organismile soojust ja jõuduandvaiks toiduaineiks oma süsivesikute sisaldavusega. Oad on mineraaliderikkad. Nad on ka küllalt valgurikkad. Kaunvilja valk ei ole agä täisväärtuslik valk. Ka ei seedi inimese organism täiel määral kaunvilju ja nende hulgas muidugi ka ube. Seepärast ei saa inimese organism täies ulatuses mitte ära kasutada ubade suurt valgu sisaldavust. Kaunvili nõuab kauem aega seedimiseks, sellest on see kõhus kauem täistunne, nagu näit. liha söömiselgi.

Ubade maitse on küllaltki ühekiuline, ning seepärast tüdineb inimene ruttu ubadest nende sageli tarvitamisel. Kuid 1—2 kaunviljatoitu nädalas pole palju. Maitse mitmekesistamiseks ning isu äratamiseks sobivad ubade ja herneste juure mitmesugused juurviljad.

Enne tarvitamist oad pestakse ning leotatakse tublisti. Leotamine lühendab mitu korda keetmise aega.

Ube tarvitatakse suppina, kääkidenä, keedetult, praetult, hautatult ja vormidena.

OASUPP.

3,5 l vett,
0,5 kg liha või
1kg kondist liha,
1 l ube,
1/2 klaasi tangu või kruupe,
1—2 sibulat,
2—5 porgandit,
2 viilu kaalikat.

Oad, tangud ning liha pannakse külma vee-ga tulele. Korjatakse päält must vaht. Poolel keemise ajal lisatakse õhukesed porgandirattad ja hakitud sibulad. Porgandeid võib lisada ka keemise lõpul riivitult, millal porgandeid ei keedeta päris pehmeks. Liha lõigatakse väikes-teks tükkideks ning pannakse supi hulka tagasi.

OAKÄKID.

1 l ube,
300 g rasvast sealiha,
0.5 klaasi kartulijahu
või 2 muna,
2—3 keedetud kartulit,
tarviduse järele vett, soola,
2—3 sibulat.

Keedetud oad, keedetud kartulid ning toores liha aetakse läbi lihamasina. Kui segu on

väga kuiv, lisatakse vett või piima. Sideainena tarvitatakse kartulijahu või mune. Sibulaid lisatakse hakitult ja pruunistatult. Kääkid vee-retatakse jahus ning praetakse kuumale pannile asetades rasvaga helepruuniks. Süüakse kartulite, kastme ja juurviljaga või salatiga.

Pääle harilikult põldoa tuntakse veel laialdaselt väikest kuldpruunij õhukese kestaga uba. Nimetatud uba kasvab madala põõsana ja on väga saagirikas. Tema on põldoast maitsvam oma õhukese kesta tõttu. Eriti maitsev on ta praetuna.

PRAETUD OAD.

1 l ube,
veft,
rasva, soola.

Keedetud oad kurnatakse ning praetakse rasvaga. Praetakse kaane all, et oad ei tõmbuks kõvaks. Juure võib anda juurvilja salatit.

KEEDETUD OAD.

1 l ube,
veft,
100 g pekki.

Oad keedetakse. Pekk pruunistatakse väikeste tükkidena ja valatakse kurnatud ubadele. Süüakse hapupiimaga.

HAUTATUD OAD.

400 g sealiha,
1 l ube,
sibulaid,
1 l vett,
0,5—1 l porgandeid,
1—2 klaasi piima.

Väikesed lihatükid pruunistatakse, lisatakse vesi ja oad ning keedetakse pehmeks. Kui vett vähe, lisatakse veel juure. Lõpuks lisatakse pruunistatud sibulad ja riivitud porgandid ja piim. Lastakse vähe haududa. Antakse lauale iseseisva toiduna.

OAPUDER.

1 l ube, vett,
200 g sealiha, rasvast,
sibulaid,
0,5 l porgandeid,
2 klaasi piima.

Oad keedetakse pehmeks ning aetakse läbi lihamasina. Lisatakse pruunistatud väikesed lihatükikesed, rasvaga pruunistatud sibulad ja riivitud porgandid ning piim. Lastakse veel vähe haududa. Süüakse salati, kartulite ning kastmega, või ainult hapu- või petipiimaga. Hästi sobib suitsuliha.

Veega varustamine maaoludes.

Dr. med. M. Kask.

Veega varustamine maaoludes omab suurt tervishoiulist tähtsust. Kui elanikel on kasutada küllaldaselt hulgal hääd vett, siis mõjutab see asjaolu rahva tervist otseselt ja kaudselt.

Otsene mõju seisab selles, et hää vee tarvitamisega on välditud veega levida võivate nakkushaiguste (kõhutüüfus, kõhutõbi, koolera) levik. Näit. Tallinna linnas, kus elanikkond on varustatud veevärgi kaudu laitmatu veega, esineb tüüfust võrdlemisi vähe. Tartus hakkas tüüfushaigus otsekohe langema, kui seati sisse veevärk. Analoogilisi tähelepanekuid on tehtud paljudes välismaa linnades ja maakohtades.

Hää vee kaudne tervishoiuline mõju seisab selles, et kui elanikkonnal on hõlpsasti kättesaadaval rohkesti hääd vett, siis tõuseb puhtus elumajades, lautades, tallides jne. Muidugi hoolitsetakse siis ka enam ihu- ja riiete puhtuse eest. Selles aga, et puhtus omab esmajärgulise tähtsuse tervishoius, ei tohiks kellelgi kahtlust olla.

Ka töö ratsionaliseerimise seisukohalt lähtudes on tähtis, et vesi oleks hõlpsasti kättesaadav. Kui palju asjatut vaeva nähakse maal, kus iga ämbritäit vett peab suure vaevaga kaevust välja vinnama ja seda siis pangidega kandma elumajja, lautadesse jne. See vaev suureneb veel mitmekordselt, kui kuivadel aastaegadel kaevud kuivaks jäävad ja kui siis vett sageli tunnidega mitme kilomeetri tagant peab kohale vedama. Neil juhtudel tuuakse muidugi ainult niipalju vett, kui just hädavajalikkude tarvete rahuldamiseks vaja läheb.

Kui vesi on igas talumajapidamises hõlpsasti kättesaadav, siis tarvitatakse vett igal juhul, kus see vajalikuks osutub.

Kui me nüüd küsime, kuidas oleks vaja lahendada veega varustamise küsimust maal, siis

OAVORM

1 l ube,
2 muna,
200—300 g liha,
sibulaid,
piima, soola.

Keedetud oad aetakse läbi masina, liha tõigatakse hästi väikesteks tükkideks, sibulad hakitakse. Liha ja sibulad pruunistatakse ning lisatakse ühes rasvaga kuivale segule, lisatakse piima, et saaks mahlane. Segatakse juure vahustatud munad, valatakse võietud vormi või pannile ja küpsetatakse ahjus. Süüakse kastmega või hapupiimaga.

vastus peab olema siin samasugune kui linnaoludes. Linnades peetakse ideaalseks lahenduseks elanikkonna veega varustamisel veevärgide sisseseadmist. Veevärgi sisseseadmine on ka maaoludes ideaalsemaks veega varustamise küsimuse lahenduseks. Selleks pole vaja kuigi palju ettekujuvusvõimet, et endale silmi ette manada pilti seisukorrast, kus igas talumajapidamise elumajas, laudas, tallides, saunas jne. vett saadakse veevärgi kraanist.

Veevärgi olemasolul on veel suur tähtsus tulikahjude lahtipuhkemisel; peenrade kastmine ning niisutamine oleks lapsemäng.

Kui vaadelda, missugune veevärk maal just olla võiks, siis on siin valida kolme süsteemi vahel. Need süsteemid oleksid: 1) ühine veevärk mitme asula pääle, 2) külaveevärk ja 3) taluveevärk.

Ühine veevärk mitme asula pääle saab arvesse tulla ainult sääli, kus elanikkude tihedus on suur ja üksikud külad ei asetse mitte kaugel üksteisest. Mõnikord on seesugune veevärk paratamattus, kui pole üksiku elumaja või üksiku küla piirkonnas saadaval küllaldaselt hulgal hääd vett või kui üksikaeuvede ehitamine on seotud suurte aineliste või tehniliste raskustega maapinna geoloogilise iseloomu tõttu.

Ühine suurem veevärk võimaldab korraliku veevärgi ehitamist, asjatundliku personaali kasutamist ja ajakohaste vee puhastusviiside tarvituselevõtmist.

Seesuguseid ühiseid veevärke leidub rohkesti Hollandis, Prantsusmaal, mõnes Saksamaa osas, Belgias, Jugoslaavias, Ameerika Ühendriiges ja Itaalias.

Itaalias väärib erilist mainimist nn. „Aquadotto Pugliese“. See värk saab oma vee „Capo Sele“ allikaist Appeniinide lääneveerul ja juhib vee läbi Appeniinide nende Aadria mere poolesele veerule. Akvedukt (veejuhe) läbib Appeniini 100 km pikkuse galeriide kaudu. Pääkanali pikkus on 254 km ja reservuaar on 87. „Aquadotto Pugliese“ varustab veega 20.000 km² 2.200.000-list elanikkonda, kelledest enamik maainimesed.

Eesti oludes vaevalt see veega varustamisviis eriti levida võiks, sest Eesti ala on võrdlemisi hõredasti asustatud ja rääkigi on maapind Eestis võrdlemisi rikas vee poolest. Üksikjuhtudel, kus kaks või enam tihedasti asustatud küla asub üksteise läheduses, võiks see meetod kõne alla tulla.

Küll on aga meil täiel määral mõeldav külaveevärgide ehitamine. Külaveevärgile peab veel hankima niisugusest allikast, mis annab tervis-

hoiuliselt laitmatut vett (veeallika all on siin mõeldud mitte ainult allikad, vaid ka sügavad puurkaevud jne.). Külaveevärgi puhul ei saa tõsiselt kõne alla tulla veepuhastamiseadeldiste (filtrite) ehitamine puhtmajanduslikel kaalutlusil, samuti pole võimalik teostada vajalikku tehnilist kontrolli.

Meie oludes on külaveevärgi soetamine täiesti mõeldav. Küllaldaselt sügavalt võetud põhjavesi (sügavates puurkaevudes) on enamasti oma omadusilt tervishoiuliselt laitmatu ja seda võib ka saada vajalikul hulgal. Majanduslikult ei ole seesuguse veevärgi soetamine mingi utopia ega tohiks tekitada ülepeaaamatuid raskusi. Päämiseks kuluks oleks veevärgi torustiku ja vajaliku veepaagi ostukulu. Mullatööd võivad külaelanikud ise ära teha. Paari aasta eest Taanis käies oli mul võimalus näha rohkesti seesuguseid külaveevärke ja järele pärides kohalikest tegelasilt selgus, et nende ehitamine nii raske ei olegi. Küll olid aga veevärgiga varustatud külade elanikud uhked oma veevärgile ja õnnelikud.

Meil senini minu teada külaveevärke üldse ei ole ja kui ma seda küsimust käesolevas artiklis käsitlesin, siis on sellega tahetud anda juhtmõtteid tuleviku jaoks. Uus põlv peab siin algust tegema ja külaveevärkide mõtet kord-korralt teostama hakkama. Kui meil on olemas piimaühingud, rabaühingud, veeühingud ja muud ühiseettevõtted, siis võib tulevikus neile julgesti lisandada veevärgiühingud. Ma olen optimist ja arvan, et riik siin oma avitajat kätt ei hakka keelama.

Kuid ka külaveevärkide ehitamise juures on olemas mõningaid raskusi, mida arvestama peab. Raskused sõltuvad küla tüübist ja küla suuruselt. Kui on tegemist üksikõuega, erakõuega või mõne muu laiali paisatud küla tüübiga, siis tuleks külaveevärk pika torustiku tõttu kallid. Ka võib külaveevärk küsitavaks muutuda, kui küla on liiga väike. Kui suur peaks olema siis küla, kui ta enesele võiks veevärki ehitama hakata? Ligikaudselt piiriks võiks olla 20 talumajapidamist, kusjuures üksikute talude kaugus üksteisest ei tohiks vahest üle 200 m olla. Need arvud on esialgsed, sest mul puuduvad lähemad kalkultatsioonid.

Küla tüübid, mis sobiksid külaveevärkide ehitamiseks, on: tänavkülad, sumbkülad ja tihedamad aهلكülad. Mõnikord võib kasulikuks osutuda kahe-kolme lähestikku asetseva talu ühine veevärk.

Igal juhul, kus eespool nimetatud tegurid on soodsad külaveevärgi ehitamiseks, sääal tuleb külavevärki võtta ideaalse lahendusena küla veega varustamisel.

Oleks väga soovitatav, kui mõni küla asjaga algust teeks ja endale veevärgi ehitaks, kas siis

omal jõul või riikliku abiga. Loomulikult tuleb sel puhul uurida, kas kohapääl on saadaval küllaldaselt hulgal tervishoiuliselt laitmatut vett. Vastava eriharidusega isikud peaksid valmistama vastavad kavad ja kalkultatsioonid, mis pääle muu ette näevad ka üksikute talude veetorustikkude installatsioonikulud.

Juhtudel, kus eelmised kaks veevärgi süsteemi pole rakendatavad, tuleb kõne alla individuaalne taluveevärk. Neil juhtudel on ideaalsemaks veega varustamise küsimuse lahendusviisiks veevärk, mis varustab veega kõiki ühe talu hooneid (elumaja, piimakööök, saun, laut, tall jne.)

Talu, mille kohta tahetakse ütelda, et see seis abaja kõrgusel, peab omama veevärgi. Meil ongi juba teatud arv talusid, kus veevärk olemas. Mõned neist taluveevärkidest on küll primitiivsed, kuid oma ülesannet täidavad nad siiski paremini kui tavalised kaevud, pumpkaevud, allikad jne.

Veega varustamisel ei saa olla lõplikuks lahenduseks see, kui talu võtab vajalikku vett lahtisest veekogust (jõed, järved, ojad, allikad), raketega, pump- ja madalatest puurkaevudest. See pole lõplikuks lahenduseks ka sel juhul, kui need veevõtmiskohad annaksid tervishoiuliselt laitmatut vett.

Sanitaar-topograafilistel uurimustel, mida teostas üleriigilises ulatuses Tervishoiu Instituut Tervishoiu Talituse ainelisel toetusel, analüüsiti tuhandete talude veevõtmiskohtade vett ja leiti, et ainult 35 prots. kõigist veevõtmiskohtadest andsid hääd vett, kuna 65 prots. tunnustati kahtlaseks või kõlbmatuks.

Kui tahetakse küladesse või taludesse veevärke ehitama hakata, siis tuleb seda teha kindla kava järgi. Esiteks tuleb selgusele jõuda, kas olemasolev kaev annab tervishoiuliselt laitmatut vett ja kas vett on küllaldaselt igal aastaajal. Kui vesi osutub hääksi, siis ärgu alatagu veevärgi sisseseadmist oma jõu ja oskustega, samuti ei tohi seda tööd usaldada mõnele juhuslikule „eriteadlasele“, vaid kasutatagu mõne eriharidusega isiku nõu ja oskusi. Muidu võib juhtuda, et näiteks veevärgi torustik pole küllaldaselt kaitstud külma ja muude väliste mõjude eest, et torude jämedus ei ole sobiv, et kraanide asetus on vale jne.

Kõik need küsimused ei mahu aga enam käesoleva kirjutise raamesse. Kui asjaga juba edasi jõudma hakatakse või sellega algust tegema hakatakse, siis võib tagasi tulla ka üksikasjade juure.

Tahaks loota, et maanoored esitatud mõtteid oma olude kohaselt edasi mõtleavad ja omalt poolt hääd asja liikumapanemiseks kõik teevad, mis nende võimuses.

Hoiutegevuse võistlus maanoortele.

Riigihoiukassa organiseerides üldist hoiutegevust, tahab sellele kaasa tömmata kõiki ülemaailse tegevusulatusega noorsooorganisatsioone, seega võimaldades süstemaatilise ja kavakindla hoiuste kogumisega igale noorsoo-organisatsiooni liikmele end tulevikus rakendada majanduslikult iseseisva kodanikuna ühiskondlike ja riiklike ülesannete teenistusse.

Noorte innukamale hoiutegevusele rakedamiseks ja hoiuste kogumisele ergutamiseks Riigihoiukassa kuulutab välja noorsoo-organisatsioonide vahel esimese hoiutegevuse võistluse.

Nimetatud võistlusest võtab osa ka ülemaailse Maanoorte Ühenduse juures registreeritud-organisatsioonid maanoorte pere.

Hoiutegevuse mõtte lähemaks selgitamiseks tõime ülevaate „Tõusev Noorus“ nr. 12, 1939. a. (agr. E. Nugise artikkel „Hoiutegevuse arendamine — uus tegevusala maanoortele“.)

Maanoorte vaheline hoiutegevuse võistlus sünnib üleriigilises ulatuses. Peame soovitava, et kõik maanoorteringide juhatused nimetatud küsimust ringi koosolekul selgitaksid ja võistlusest rohkearvuliselt osavõtjaid organiseeriks. Arusaamatuste korral palume pöörata maakonna maanoorte instruktorite või ülemaailse Maanoorte Ühenduse sekretariaadi poole Põllutöökojas.

Alljärgnevalt toome lühidalt Riigihoiukassasse paigutatud summade hoiutingimused.

Riigihoiukassa ülesandeks on võtta hoiule raha, mille eest makstakse intresse: tähtjalt hoiusummadelt — 3% ja tähtjalistelt hoiusummadelt 3,5—4%.

Riigihoiukassa tegevuse eest vastutab riik kõigi oma varanduste ja sissetulekutega. Riigihoiukassa Peakontoriks on Eesti Pank, Riigihoiukassa agentuurid on kõikide postkontorite ja paljude vallavalitsuste juures. Raha võetakse hoiule ühest kroonist alates. Hoiusumma omanikuks loetakse see, kelle nimele raha hoiule pandud. Esimese sissেমaksu teostamisel antakse hoiusumma omaniku nimele välja hoiuraamat või hoiutäht ja teated hoiutingimuste kohta. Alaealised, kes ise oma nimele annavad raha hoiule, käsutavad oma hoiusummasid üldalustel, s. t. jäävad sissেমakstud summa täielikuks peremeheks.

Hoiusummade intresse arvutatakse ainult tervetelt kroonidelt ja pooltelt kalendrikuudelt. Hoiuraamatu või hoiutähe kaotamise või hävimise korral saab hoiusumma omanik või isik, kellel on hoiusumma käsutamise õigus, uue hoiuraamatu või hoiutähe (päälkirjaga „duplikaat“). Uue hoiuraamatu eest Riigihoiukassa võtab tasu 25 senti.

Maanoorteringide liikmeid, kes soovivad osa võtta hoiutegevuse võistlusest, palume raha sissেমakse teha kodukohale lähemalolevasse Riigihoiukassa agentuuri. Esialgne sissেমaks tuleks teostada isiklikult, siis on hiljem võimalik hoiule makstud summasid iseseisvalt käsutada.

Võistluse üldised alused.

Hoiutegevuse võistlusest võtavad osa järgmised ülemaailse tegevusulatusega noorsoo-organisatsioonid: 1) Noored Kotkad, 2) Kodutütred, 3) Eesti Skautide Maleva, 4) Eesti Gaidide Maleva, 5) ülemaailne Maanoorte Ühendus, 6) ülemaailne Eesti Noorsoo Ühendus (Ü. E. N. Ü.), 7) Eesti Noorte Meeste Kristlike Ühingute Liit (NMKÜ) ja 8) Kristlike Noorte Naisühingute Liit (KNNÜ).

Võistlusest osavõtjad noorsoo-organisatsioonid arendavad oma liikmeskonnas teadliku hoiutegevust: rakedavad selgitustöö ja vastavate propagandavahendite abil oma liikmed järjekindlale sihtkogumisele ja hoolitsevad selle eest, et võimalikult suurem arv organisatsiooni liikmetest oleks Riigihoiukassa hoiuraamatu omanikud.

Võistlus kestab kuni 1. novembrini 1940. a.

Võistluse tagajärgede kokkuvõtmine.

Esialgsed kokkuvõtted organisatsioonides teevad üksuste vanemad või juhid. Selleks, kohe pärast võistluse lõppu, üksuste vanemad või juhid: 1) registreerivad kõik üksuste liikmete Riigihoiukassa hoiuraamatu, märkides ära hoiuraamatu numbri, hoiuse suuruse ja Riigihoiukassa asutuse, kes hoiuraamatu välja andnud; 2) teevad kindlaks liikmete üldarvu üksustes 1. novembril 1940. a.; 3) arvutavad — mitu protsenti liikmete üldarvust on Riigihoiukassa hoiuraamatu omanikud; 4) arvutavad — kui suure summa üksuse liikmed kokku on viinud hoiule ja 5) kannavad kõik nõutavad andmed aruandelehtedele, millised võistlevatele üksustele selleks ajaks kätte saadetakse Riigihoiukassa poolt.

Organisatsioonide allüksustes peavad aruandelehed olema täidetud ja oma keskorganisatsioonile saadetud hiljemalt 20. novembriks 1940. a.

Keskorganisatsioonid võtavad kokku saadud aruannete andmed terve organisatsiooni kohta ja esitavad oma aruande ühes kõigi materjalidega, Riigihoiukassale hiljemalt 1. detsembriks 1940. a.

Preemiad ja nende väljaandmise kord.

Riigihoiukassa Nõukogu poolt on määratud preemia algnormiks 10 senti iga noorsoo

organisatsiooni liikme kohta, kes omavad Riigihoiukassa hoiuraamatuid.

Preemia-summa ühe keskorganisatsiooni kohta saadakse järgmiselt: Riigihoiukassa hoiuraamatute omanikkude arv organisatsioonis korrutatakse preemia algnormiga — s. o. 10-ga.

Riigihoiukassa direktor, kuulunud ära Noorsoo-organisatsioonide Hoiutegevust Korraldava Toimkonna seisukoha, esitab kontrollitud aruannete alusel koostatud preemia-

te jagamise ettepaneku Riigihoiukassa Nõukogule kinnitamiseks.

Riigihoiukassa Nõukogu poolt kinnitatud preemiasummad makstakse välja Riigihoiukassast eespoolloendatud organisatsioonidele hiljemalt 15. detsembriks 1940. a.

Organisatsioonid peavad preemia-summad jagama esikohtadele tulnud üksuste vahel Riigihoiukassa direktori poolt kinnitatud organisatsiooni hoiutegevusele rakendamise kavade kohaselt hiljemalt 31. detsembriks 1940. a.

Võistluste korraldamisest maanoorte huviohtutel.

Maanoorteringid on hakatud korraldama segaeeskavaga õhtuid — vastavalt sellele on neile antud huviohtu nimetus. Säärased huviohtud on leidnud sooja vastuvõttu. Sageli on võetud nimetatud õhtute kavva ka tegelikke töövõistlusi. Tekib küsimus, mida taotletakse selliste võistluste korraldamisega?

Muudel aladel on võistlused juba hallist minevikust tuttavad, eriti sportlikul alal. Tegelikke tööde võistlused on puhtal kujul rakendamist leidnud alles hilisemal ajal — eeskätt maanoorteringides.

Töövõistluste tõttu on töösus mitmeti süvenenud (lõpsmine j. t.) on leiutatud uusi töövõtteid ja viise, kuid juhitud ka mõttele täiendada tööriistu. Kui maanoored oma organisatsioonides ja ka avalikkuse ees korraldavad tegelikkude tööde võistlusi, vaimset laadi võistluste kõrval, siis seda juhitud tahetest võrrelda kaasnootega oma oskusi ja võimeid, aga samavõrd panna kaasa elama ning süvenema neisse küsimusisse päältvaatajaid. Et need võistlused täidaksid neile pandud lootusi, tuleks võistlusi korraldada hästi ettevalmistatult.

Ühel õhtul ei ole soovitav üle 2 võistluse kavva võtta. Võistluseks valida tööalad, millele sooritamine ei võtaks aega mitte üle 15 minuti — välja arvatud kõnevõistlus. Seejuures tegevus peaks olema niivõrd paeluv, et päältvaatamine ei muutuks igavaks.

On võistlusalades ja võistlejatega kokku lepitud, siis tuleks valida hindajad — viimastega aegsasti läbi rääkida ning hindajatele kätte anda hindamisjuhised.

Nüüd tuleks võistlejaid tutvustada võistluskäigu läbiviimise korraga ja kontrollida, kas võistlejatel on oma ülesannetest õige arusaamine. Ühtlasi tuletagu võistlejatele meele, et õigeaegselt kohal ollakse. Samuti tuleks koostada nimekirj, missuguseid tööriistu ja materjale on võistluse läbiviimiseks tarvis ning kust neid saab ja kes muretseb. Ka tuleks võistlejatele selgitada, kuidas toimub rahva ette minek ja kuidas peaksid võistlejad olema riietatud.

Võtame näiteks kartulikooremise võistluse: võistlejatena on end registreerinud 6 maanoort — neist 4 tüdrukut ja 2 poissi. Missuguseid tööriistu on selle võistluse läbiviimiseks tarvis? 1) nuge — 6 tk., 2) kartulite jaoks nõusid 6 tk., 3) kartulikoorte jaoks nõusid 6 tk., 4) kooritud kartulite panikakaks 6 tk., 5) koorte- ja kartulite kaalumiseks kaal. Kartuleid on soovitav lasta tuua ühest majapidamisest, siis on nad enam-vähem kujult ja suuruselt ühtlased. Pääle selle on tarvis istumiseks 6 tooli või pikem pink ja teine pink nõude asetamiseks. Võistlejad peaksid kandma tööriietust — põlled ees — mis on maksev ka poiste kohta.

Enne võistluse algust astub üks korraldajaid rahva ette ja teatab, milline tegevus järgneb. Seejärel võistlejad ilmuvad võistluspaigale — rühmika sammuga korraldatud reas — kusjuures esimene on tegevkonna vanemaks. Viimane annab kohale jõudes käskluse: „Seis! — Parem — vasak pool!“ Võistlejad jäävad näoga rahva poole. Hindamiskomisjoni juhataja loosib kohad — vastavad numbrid asetatakse võistlejale rinda ning teeb võistluse algamiseks vastavad korraldused.

Võistluseks vajalikud abinõud on juba enne kohale asetatud. Algab võistlus. Võistluse kestvus ei aeta omavahel juttu ega pärita hindajailt lisasetusi.

Kui varem teatavaks tehtud korrast ei pea mõni võistleja kinni, on hindamiskomisjoni juhatajal õigus võistlejat igal ajal kõrvaldada.

On võistleja töö sooritanud, teatab ta kohalt lahkumata — näiteks: „nr. 4 — valmis!“ Ülesande sooritanud, jäävad kohale kuni kõik on oma töö lõpetanud. Seejärel võistlejad lahkuvad. Hindamiskomisjoni juhataja teatab rahvale, et võistluse tegelik käik on läbi, ja et komisjon läheb otsust tegema, mis hiljem tehakse teatavaks.

Vahepeäl võivad muud ettekanded jatku- da, et rahval ei läheks aeg oodates igavaks.

R. Paglant.

Lavade ja lavamattide valmistamisest.

Meeta Mäekask.

Et saada kevadel värsket juurvilja igapäevaseks tarbeks, peame asetama oma aeda poolsoojad taimelavad. Nende asutamiseks peame talvel tegema mõningad eeltööd, nimelt valmistama lavakasti, lavaaknad ja lavamatid. Keskmises talumajapidamises jätkub liikuvast lavakastist, millele mahub 3 lavaakent. Lavakast valmistatakse 4 sm paksusest ja 20—40 sm laiusest laudadest. Enamasti tarvitatakse kasti valmistamisel nurgaposte, mille külge naelutatakse kül- ja otslauad. See viis pole aga kuigi otstarbekohane, sest nurkades hoidub niiskus alal ja laud mädanevad siin kiiresti. Viimasel ajal aga kinnitatakse kül- ja otslauad nurkrauaga, mislääbi ehitus saab ka tugevam. Ka on võetud tarvitusele erilised raudklambrid, millede abil külglauad ühendatakse otslaudadega. Laudade kinnitamine sünnib siin mutterkruvide abil, mistõttu saab kasti talveks lahti võtta, laudu kuivatada ja kevadeni hoida kuivas kohas, varju all. Need klambrid on küll praktilised, kuid võrdlemisi kallid, tasuvad end aga siiski. Et talumajapidamises lavu vähe, on sobivam kinnitus nurkrauaga.

Lava aknaraamid valmistatakse puust. Parim puu raamide valmistamiseks oleks soo-

kuusk, mis soojas ja niiskes õhus nii ruttu ei kõdune. Akna pikkuseks tuleb võtta 1,5 meetrit ja lauseks 1 meeter. Raam tehakse 4 sm paksusest lauast. Raamipuud lõigatakse 7 sm laiad, mis pärast hõõveldamist jäävad umbes 6 sm laiuseks. Alumise raamipuu hõõveldatakse klaasi jaoks tehtava sisselõike, s. o. 1 sm võrra õhemaks, sest klaasi serv asetatakse alumise raami puu pääle.

Pikuti raami on 3 prossi. Need lõigatakse samapaksusest lauast 3,5 sm laiad ja nende otsad topitakse otstükkide sisse. Kui klaasise asetamiseks sisselõiked (1×1 sm) ja ottesse tapid tehtud, immutatakse tapikohad enne kokku panemist 3—5% lise vasevitriooliga mädanemiskindlaks, lastakse nad kuivada ja siis järgneb raami kokku panemine.

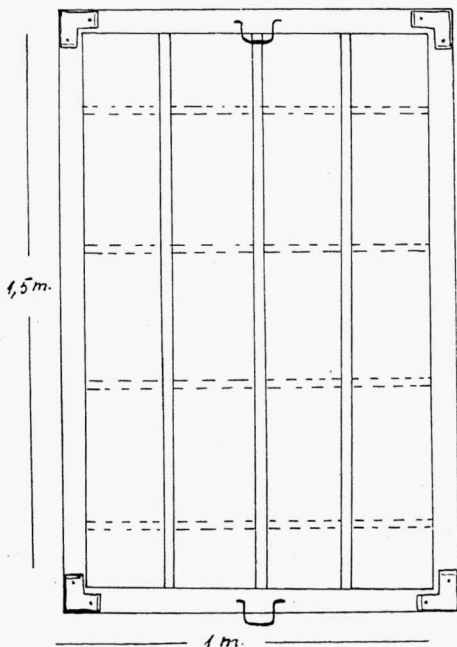
Pärast kokkupanekut tõmmatakse kogu aken värnitsaga üle. Kui see on kuivanud, siis värvitakse vedelavõitu tinavalgega.

Klaasimisega alatakse alt äärest, nii et klaasi äär ulatab alumisele raamipuule ja iga järgmine klaasi ruut 0,5—1 sm laiuse servaga eelmisele ruudule. Lavaklaasi ruudu suuruseks on 21×36 sm. Selle suurusega klaase on müügil lavaklaasi nime all ja need tulevad odavamad. Nii suuri ruute läheb ühele lavaaknale 16. Kuna tavaliselt kõige kiiremini purunevad klaasi ruudud akna alumises ja ülemises servas, siis on osutunud otstarbekohaseks kasutada nii ülal kui all servas üht rida poole väiksemaid klaase, nagu näha joonisel. Nii siis oleks 12 ruutu, suurusega 21×36 sm ja 8 ruutu, suurusega 21×18 sm. Klaasid vajutatakse raami servas olevale kitile ja kinnitatakse traaditükkide või peenikeste naelte abil. Lavaaken läheb ühes värvimisega ise valmistades maksma 4.50—5 kr.

Lavade juure kuuluvad

õlgmatid,

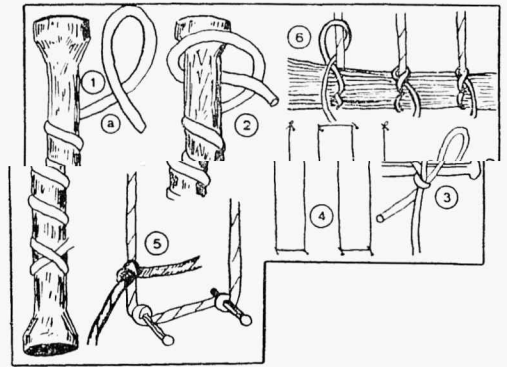
mida kasutatakse lavade katmiseks külmadel öödel ja vahel ka päeval. Õlgmati suuruse määrab lavaaken. Keskmise lavaakna pikkus on 1.50 m ja laius 1 m. Õlgmatt valmistatakse lavaaknast umbes 40—50 sm võrra pikem ja laiem. Lavamati valmistamiseks on vajalikud käsitsipeksetud jämedad rukkiõled. Ühe keskmise paksuse ja suurusega mati jaoks kulub umbes 10 kg õlgi. Mati punumiseks tarvita- takse nõõri — põhinõõriks umbes pastlanõõri jämedust ja õlgede kinnitamiseks s. o. punumiseks peenemat. Punumismõõr keritakse piklikule poolile (joon. 1). Et poolid õlgmati punumise ajal töö küljes ripuvad, siis peab nõõr olema neile nii kinnitatud, et see poolilt ära ei libiseks, aga tõmbamisel siiski vabalt järele annaks. Selleks tehakse nõõriga poolile kerki-

Lavaaken.

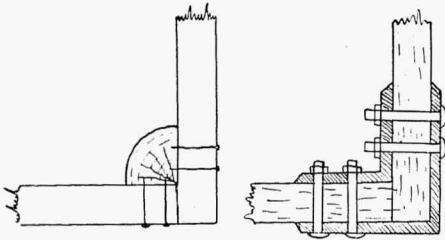
mise lõpul silmus, nagu joonistel 1 a ja 2 näidatud. Teisiti pandud silmusega ei jookse nõör poolilt.

Mati valmistamiseks kasutatakse raami, mis on 140×200 sm suur, keskmise suurusega mati valmistamiseks. Raam on jaotatud nelja ossa, iga jaotuse kõrgus on loõudu tugev naer ja naelte külge kinnitatakse tugev põhinöör. Põhinöör kinnitatakse ülemise rea esimese naela külge jooksva sõlmega, kusjuures jäetakse umbes 20 sm pikkune ots pärastiseks sidumiseks (joon. 3). Nööri lõppots tuuakse jälle üles viimasele naelale ja seotakse sinna samuti jooksva sõlmega (joon. 4). Siis seotakse alumistest naeltest pisut ülespool põhinööri külge tugeva sõlmega 4 pooli punumisenööri

Töö järjekord lavamattide punumisel.

tatakse raamile nii, et lavvad on seespool ja seotakse iga põhinööri kohalt punumisenööri kinni, nagu näha joonisel 6. Õlgede tüved lüüakse juba enne raamile asetamist vastu maad võimalikult ühepikkuseks. Nii kõites peotäis-peotäie pääle jõuame raami ülemise ääreni. Nüüd sõlmime poolile oleva nõõri matinööri kokku. Selleks võtame põhinööri ülemised jooksvad sõlmed lahti keskelt kahe naela vahelt, kuna alt lõigatakse põhinöõrid noaga lahti ja seoakse punumisenööri ühte. Et mati äär saaks tugevam, selleks põimitakse mõlemad nõõriotsad mati päälmisest äärest läbi ning põhinöör ühendatakse sõlmimise teel veel kord punumisenööri. Järgneb õlgmati külgede tasandamine. Selleks asetatakse laud mati serva alla, teine pääle, õlgede lõpust pisut kaugemale ja ülemise laua järele raiutakse õled kirvega ühetasaseks. Matte võib punuda ka pilliroost, kus pilliroogu saadaval.

Parem kui puuklotsiga on lavakasti külge ja otslaudu kinnitada raudklambritega.

(joon. 5). Ka punumisenööri jaoks jäetakse alguses ja lõpus umbes 20 sm pikkused otsad pärastiseks kokkusidumiseks.

Nüüd järgneb õlgede kohale asetamine punumiseks. Kuna ühest õle pikkusest ei jätku mati laiuseks, siis võetakse matti punudes laiuseks ikka kaks keskmist peotäit õlgi. Õled ase-

Olgu toas või köögis, maanõõrel on ikka seljas töö juures töö rõivas.

Muld ja kodu.

Johannes Kaup.

J. Kärner „*Öösiti kumavad linnad*“, 302 lhk., hind kr. 4,25.

R. Roht „*Talulapsed*“, 212 lhk., hind kr. 3,50.

F. Tuugas „*Ühe Norra reisi kroonika*“, 79 lhk., hind kr. 1,50.

J. Sütiste „*Valgus ja varjud*“, 70 lhk., hind kr. 2,00.

K. Laagus „*Buršide kodune konvent*“, 140 lhk., hind kr. 2,00.

Kõik teosed — *Noor-Eesti Kirjastus Tartus.*

Sünnitalu ja ta põllumuld, kodutalu ja linn, — need näivad hakkavat andma uuesti aineid meie algupärasele romaanile. Ei või öelda, et see alati olnuks nii. Muidugi ei ole olnud kunagi ajajärku, kus maa ei oleks suutnud anda mingit probleemi loovale vaimule, kuid maad on püütud jätta tahaplaanile ning kirjandust on kippunud valitsema linn oma mitmepalgelise elu ja kujudega. Kui on tulnud aga teha juttu ka maast, siis on see sündinud tihtipäälle riivamisi ja alati mitte nii, nagu tahtnuks seda näha. Hoopis rõõmustav on nüüd nautida romaane, milles ristlevad tungid maa ja linna vahel, milles neid kõrvutatakse ning milles elul enesel jääb otsustada, kas ta saadab maalapse linna või jätab ta harima kodutalu musta mullapinda.

Seesuguseid romaane on hiljuti ilmunud kaks, — käesoleva aasta kevadel raamatuturule jõudnud Jaan Kärneri „*Öösiti kumavad linnad*“ I ja Richard Rohu äsja ilmunud uudisromaan „*Talulapsed*“, jällegi I köide. Seega kavatses öieti kumbki kirjanik pikemat teost.

Nendele, kes on tuttavad Jaan Kärneri varasema loominguga, ei ole „*Öösiti kumavad linnad*“ miljöõ ega tegelased päris võõrad, sest kahtlemata kannab romaan väga tugevat autobiograafilise teose pitsert, milles veendub igauks, kes lugenud sama autori „*Kadunud aegade hämarusest*“. Kingo talu pole ju muud kui sama kodu, mida autor käsitleb oma lapsepõlve memuaarseteis, kuuteistkümnenda-aastane perepoeg Jaak, kes üksisilmi vahib üle lagedate põldude kaugusse, kus mustavad metsad ja nende taga kumavad linnatuled läbi hämarduva õhtu, pole keegi muu kui autor ise. Kärner on kirjutanud psühholoogilise arenguromaanini oma kujunemisaastaist (16—19 eluaasta vahemik) ning autori vastuvaidlematuks teeneks on, et see romaan on nagu habras pühapäev, kus sügava hardumu-

sega meenutatakse lapsepõlvkodu ning vana- maid. Kuid kodu- ja tööarmastusele lisandub soov saada eesti rahva vaimseks suunajaks kirjanikukutse kaudu; soov suunduda linna, mille õine kuma paistab üle tumedate metsade Kingole. See vaimne pool romaanist võidab seda enam, et kodus valitseb viletsus ning et päätegelast haarab äratundmine tardidusest astuda võitlusse rahva rõhujate — keisri, pappide ja parunite vastu. Ent veel ei ole noormees suutnud otsustada, sest kodutalu on suur jõud, suured jõud on ka vana- matearmastus ja perekondlik kokkukuuluvus. Alles õnnetult lõppenud armastus uue tugeva jõuna otsustab lõplikult probleemi „*öösiti kumavate linnade*“ kasuks. See on vastuvaide- matult sügava läbitundmisega kirjutatud psühholoogiline arenguromaan, mis põimitud läbi pühapäevlikult südamlilikust ja hardast looduslüürikast ning ühiskondlikest oludest pärast 1905. a. revolutsiooni. Eriti palju pakub romaan päätegelasega samaelaliste kujunemisaastates noortele nende „*tormi ja tungi*“ ajas, kuid mitte vähem ka teistele. Ta paneb ühtlasi huviga ootama teist või teisi kõiteid.

Talule ja mustale mullale on kirjutanud oma vastse romaani ka Richard Roht. „*Talulapsed*“ I juhatab ilmselt sisse pikema romaani, olles selle avaosaks. Ainult kogutöö pikkusega saab seletada ka venivust romaani esimestel lehekülgedel, kus kogu pikk päätükk pühendatakse tegelaste esitamisele, teine — tegevuspaiga valgustamisele. Ei või ka salata, et selles osas, eriti iseloomude kirjeldamisel, esineb korduvusi ning et keel igakord ei ole kõige parem. Kuid need puudused tasutakse siiski kuhjaga. Küllalt huvitav on juba autori iseloomustus ühe tegelase suu läbi muutuvale ajale: „*Ega siis varematel aegadel nii elatud kui nüüd. Nüüd poisikesed viieteistkümnenda-aastaselt juba on suured mehed, pruudid teistel juba ja kõik. Ise alles koolilapsed. Aga vanasti oli teine asi. Kahetikümne-aastaselt oli poiss veel laps, kahekümneviie-aastaselt alles vahest hakkas juba salaja tüdrukuid piiluma. Ja kolmekümneviie-aastaselt oli alles algaja noormees, kes võis juba tüdrukute silma alla ilmuda täismehena. Neljakümneviie-aastaselt võeti alles naine ja asutati perekond. Mõnikord neljakümnekaheksa-, üheksa-, viiekümnenda-aastaselt ka. Ja naine võeti ikka noor, kaheksateistkümnene-, kahekümne-aastane (lhk. 49)*“. Või teisel, kus kirjeldatakse põhjusi, miks maalapsed püüavad siirduda linna. „*Ega see siis tähtis ole, millist tööd sa teed... Peaasi*

on ikkagi, et linnas on ütle mata lõbus, pole porine ega kole. Kino, maskeraadid, tantsuõhtud, tuttavad... tore! See on peasi. Seevastu maal — mis maal on? Isa ja ema pahandavad, miks tööd ei tee. Ja kui tööle lähed, siis ütlevad jälle, et misjaoks me sind koolitasime, kui nüüd teed tööd nagu prostoi tüdruk! Misjaoks oli vaja gümnaasiumis käia, kui hakkad sõnnikut laotama! Hirmas! Südamet söövad ära! Parem siis aja linnas kitsamalt läbi... Kui tänavale lähed, siis tunned ka, et midagi ikkagi oled! Kõik vaatavad. Oled ikkagi daam! (lhk. 61)“ Ning sellele lisandab autor, et kuigi näiteks Hilda Karus on restoranis nõudepesijaks, on tal ikkagi parem kui kodutalus. „Kodutalus oli külm, õudne, must. Lutikad rändasid seinapragudes ja prussakad laual. Isa lausus kodukauvistamise jutu puhul: „Vaata veel! Eks kat-sugu maal saksa moodi elada... Mis neil linnas viga lorada.“ Ja kui tütar tahtis akent lahti hoida või lutikaid kõrvetada, porises isa: „Mis sa nendest viguritest pead! Kas sind koolis muu jaoks ei õpetatudki? Võta parem mõni koht. Misjaoks sa siis õppisid? Näe, Mustiku Valli... tuli suvel koju... tõi isale vastsed saapad...“ Eks Hildagi siis põgenenud linna. Ja tal oli korjandus käimas isale vastsete saabaste muretsamiseks, kuigi ise selle arvel tuli jalgu külmetada, nii et varbad sinised (lhk. 62/63)“.

Sääraseid kohti leidub romaanis ning nad on esitatud küllalt usutavalt ning huvitavalt. Kuid romaan selle esimeses osas on siiski pühendatud Nõmmesoo talule selle omapärase elanikega. Säl on laisavõitu virisev vanaperemees, kes sureb; ta ühte tütrese, ilusasse Vilmasse kiindunud perenaine, kodutalust rahapumpav tudeng Heino, tõmmu ja isekas noorem peretütar Alli, selle tubu-kepeetav noorem vend Jaan, kogelev sulane Antu... Jah, nad kõik on üsna omapärased ja reljeefselt joonistatud tüübid ning nende elu ja tegevuski on kujutatud usutavalt ja huvitavalt. Sii liituvad kõrvalkujudena vana apteeker, kelle nooreks naiseks saab ilus Vilma, tige ja urisev tädi Väike-Nõmmesool ühes ta kurva lõpuga, selle manuline, Antu ema ja õde.

Romaani esimese köite lõpp paneb huviga ootama teist köidet, sest tubust Jaanist on saamas siiski tubli peremees, kes parajasti abiellub popsitüdraku Salmega, sulase Antu õega, ning kelle sooviks on laostunud talu töötada uuesti üles, suureks Nõmmesoo taluks. Ka Heino hakkab jõudma ilikooliga lõpule; Vilma on abielus vana apteekriga, Alli siirdub linna otsima kohta. Kuidas kujuneb talu ja selle elanike saatus? Selle küsimuse vastamine jääb teise köite ülesandeks, kuid vastust tahaks õige peatselt.

„Talulapsed“ I on sümpaatne raamat ja vaba paljudest puudustest, mis omased tavaliisti Rohu romaanidele. See on tüse teos talust, maatööst ning kodutalu- ja tööarmastusest. Et kõik liigub siin reaalsuse piirides ning romaan areneb positiivsuse vaimus, see

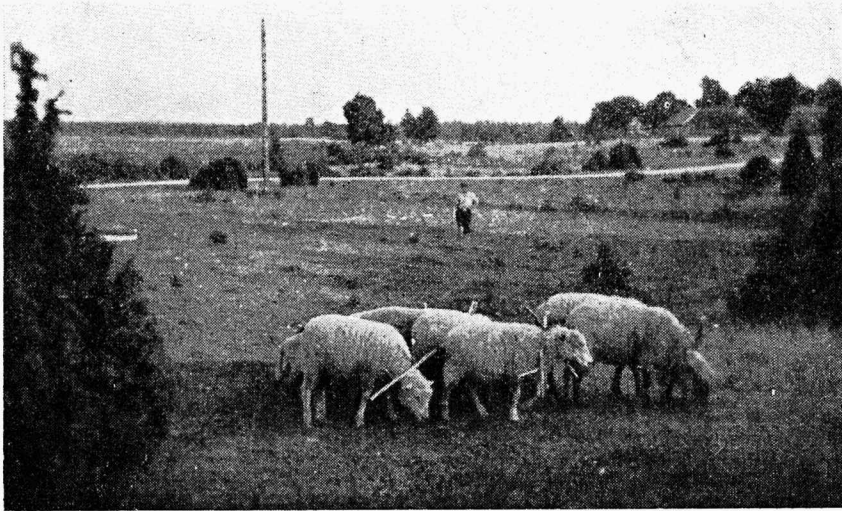
lisab meeldivust. See on teos, mida peaks lugema ega raamatusõber maal ja linnas, sest „Talulapsed“ I aitab mitmeti mõista meie ümber arenevat elu.

Üheks omapärasemaks teoseks meie kirjanduses on aga „Ühe Norra reisi kroonika“, millele järgneb veel pikk päälkirja täiendus ja nimelt: „...kus sees on lugeda selle maa rahvast, linnadest ja mügedest ning muist imeväärseist asjadest, mis selle reisi pääl nähtud ja kuulud. Kirja pannud Anonymus ja hulga piltidega seletanud Johani Andrus. Trükitud Noor-Eesti kulu ja kirjadega Tartu linnas, aastal 1939.“ Nii kõlab raamatu päälkiri täielikult, tervikuna. Kuid ega Anonymus ei jää anonüümseks, sest juba raamatu reklaam-kattel on toodud sõnad: *Uus teos Friedebert Tuglaselt: „Ühe Norra reisi kroonika“*. Seega pole Anonymus keegi muu kui Friedebert Tuglas ning jälle seisame tööga ees, et Tuglas on lugejaid üllatanud ju oma „Väikesel Ildimari“ päale selle, kui oli kaua teinud kirjandusloolist tööd; üks ta üllatanud nüüdki oma arhailise huumoriväljendusega tolles kroonikas.

Norra reisi kroonikas on rohkem rõhku pandud omapärasele keelele ning sädelevale huumorile kui reisi kirjeldamisele. Kuid siiski, — selgesti ilmneb raamatust ka Tuglase vaimustus Norra looduse kohta. Kohati ta küll hakkab liiga „vallatult“ kordama üksikuid võrdlusi ning liiga palju tähelepanu pöörab ta ka vihmale, kuid samas lisandab taas huumoriküllaseid sähvatusi oma ümbruse, inimete ja kaasaja kohta. Ning ometi, — ega need pilked ja mõistaandmised ei tundu sugugi kallaletungimisena, sest Anonymus ainult rabab mõne võrdluse kaasajast ja jätab ta siis sinnapaika, väites, et see on nende oma asi ja temasse see ei puutu. Tehku siis lugeja ise oma järeldused: kiitku hääks või mõistku hukka.

Kui arvestada kokku nii Tuglase uue raamatu sisu värskus ja omapära, keel kui ka A. Johani illustratsioonid, mis oma vallatluselt ei jää sisust põrmugi alla, siis võib eksimatult pidada Anonymuse „Ühe Norra reisi kroonikat“ ainulaadsemaks ja omaladsemaks ja omapärasemaks teoseks meie kirjanduses. Ja seda mitte ainult lähemate aastate kestel, vaid üldse.

Üle pikema aja Noor-Eesti Kirjastus laseb jõuluks turule luuletuskogude sarja, millisest ilmunud juba Juhan Sütiste „Valgus ja varjud“, arvult Sütiste 10-nes kogu. Salsaldades 24 üksikluuletust jaguneb kogu 3-meks eriosaks, haarates ainevalda kaugest minevikust ning tähelepanekuid ümbritsevast. Nii mõtisklevates tagasivaadetes kuni Kristuseni kui ka kaasaja murranguliste sündmuste vaatlemisel suudab Sütiste säilitada värsi voolavust ning mehlist julgust. Just elujulgus ongi see, mis „Valguse ja varjude“ muudab väärtuslikuks ja sümpaatseks. Taju-des lõpplaulus kõige viie meelega ümbritsevat, jõuab autor otsusele: „Või mu küed

Lamba-karjamaa Saaremaalt.

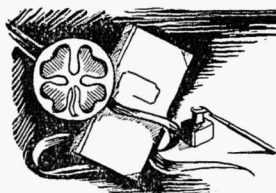
tunnevad suvise päikese tulva, sõrmed raamatu lehti, hulkuva poisikese pääd, koredat kivi, lund, rammusat mulda, või ma tunnen värisevat suudlust, juuste lainetust, põskede kuumust, tukslevat südant, kaasatuiklevat kätt — ja ma tean: ainult hää vaim on maailma loonud.“ See on valguse võit varjude üle, millega lõpeb raamat. „See on arm ja noorus, mis süttib tuleks, see on palava vere ja südamete ründ — ma tervitan alla sind, kevadeunelm!“ Autor säilitab mehistes värsides päälesundimatut elujulgust, sellele vaatamata, et kaasaeg ning kogu elu, alates ajaarvamise algaastast, sisaldab palju varje. Kas või selle, mis ilmneb laulust „Teraslinnud“: „Võimsad mootorid laulsid üksühe võidu, kord hõiskasid, kord vaibusid kui hullunuks tuul, nad keerlesid metsikult julgel sõidul, tiibade hüülates, valged kui tuvid. Inimvaimu triumf, vägevaim õhukuule, iljuse võit, närvid, julguse pinge — sähvatas meele, kui kruvile järgnev kruvi nende kered mu kohale tõi, sabades vinamas süitsevad sorud. Ma hõiskasin, hetkeks pidasin hinge, aga ültalt mulle otseku näkku löid alla sihitud kuulipritside torud... Nad läksid. Tuul tõusis. Ma jatkasin teed. Päike vajus, tuhmas ning kustus kui vees.“

See on kurb, kuid autorit ei suuda see siiski panna halisema. Ei, ta on koostanud oma 10-da kogu elujulgelt. Sündigu ükskõik mis meie ümber, olgugi elus rohkem varje kui valgust — „... peame vastu katkombides ja usume elava tõe ülestõusmise sisse.“

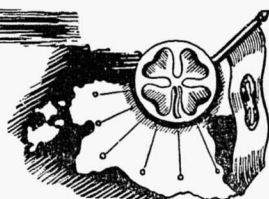
Süvendades elujulgust, „Valgus ja varjud“ on raamat, mida vajab kaasaeg.

Kümnes raamat ilmus käesoleva kirjandushooaja algul ka K. Laaguselt. Seekord jällegi näidend, nagu neid samalt autorilt on ilmunud varemini. [Kolmevaatuseline „Buršide kodune konvent“. Ei või öelda, et näidend ei annaks lavastada või kuidagi teisiti vastaks neile halvustavatele viibetele, mäherdusi siin-säääl tehtud, eriti Tartu ringkonnis. Ei ole näidendis ka midagi võimatut ega uskumatut. Tüübid on joonistatud küllalt reljeefselt ja huvitavalt, situatsioonid leitud taibukalt. Tegevus areneb pansionis ja väljasõidukohas. Pansion, see ongi tudengite koduseks konvendiks käesolevas teoses, kus areneb traagiline armastus. Noorevõitu lesk pansionipidaja ning ta üliõpilasest tütar armuvad ühte isikusse, kes päälegi elab samas pansionis. Rahapuudus sunnib toda üliõpilast säilitama siiski suhteid ka emaga, kuigi ta armastab rohkem tüdär, kuid — pisut seiklejaslikku kergemeelsustki on selles armastajas. Ning see kutsub esile katastroofi. Evi, noor üliõpilane, tulistab Multast ning siis ka ennast. See on kurb lõpp, kuid loogiline. Tahaks meelsasti näha seda teost lavastatuna. Ta võib kujuneda küllalt huvitavaks lõikeks üliõpilaselust ning päälegi meeleolukaks, kuna on põimitud lauludega ega tunne ühtki seisakut. Näidend on kirjutatud oskusega ning kõljab ühtviisi lugemiseks kui ka ettekandmiseks.

Lõpuks pole huvitusetä märkida, et Noor-Eesti Kirjastus on otsustanud raamatute hindade mitte tõsta, vaid trükipinna suurendamise arvel isegi pisut alandada. See on tervitatav ja ilmneb juba osa kõnesolevategi raamatute juures.

ORGANISEERITUD NOORED

Peeti Läänemaa maanoorte õppepäevad.

Haapsalus Lääne Maavalitsuse saalis peetud Läänemaa maanoorte õppepäevadest kogunes, vaatamata raskendatud liiklusaludele, osa võtma üle kuuekümmet maanoorte juhtiva tegelase maakonnast.

Õppepäevad avas Lääne abimaavanem O. Viirsoo, tuues ühtlasi ka tervitusi Lääne Maavalitsuse ja Läänemaa maanoorte vanema poolt, kes ametiülesannete tõttu ei saanud päevade avamisest osa võtta. Pärast avamist otsustati saata tervitustelegrammid Vabariigi Presidendile, Sõjavägede Ülemjuhatajale ja Üleriiklikule Maanoorte Vanemale. Järgnevalt tõi tervitusi Haridusministeeriumilt noorte nõunik J. Maisma, käsitledes ka lähemalt noorsoo organiseerimise ülesandeid.

Edasi kõneles pikemalt maanoorte organisatsiooni käesoleva silmapilgu kultuurilistest ja rahvuslikest ülesannetest Põllutökojaja ja ülemaalse Maanoorte ühenduse peasekretär I. Tõrmaküla. Kava kohaselt

esinesid õppepäevadel pikemate erialaliste ettekannetega Põllutökojaja maanoorte sekretär R. Paglant, Lääne maanoorte instruktor J. Toomiste, kes oli ühtlasi ka õppepäevade juhatajaks. Vigala põllunduskooli juhataja K. Illimar ja Läänemaa kodumajandus konsulent prl. S. Liiver.

Õppepäevade esimese päeva õhtul oli osavõtjail korraldatud linna algkoolis, koolikitsasfilmide etendus, kus muuhulgas demonstreeriti ka Tartumaa maanoorte tegevusest valmistatud filmi.

Teisel päeval külastas õppepäevi ka Läänemaa maanoorte vanem Maavanem A. Kasterpalu, kes esines sõnavõtuga.

Päevade lõpuosas pühendati terve tund mitmesugustele Läänemaa maanoorte tegevusega ühenduses olevate küsimuste omavaheliseks harutlemiseks, misjärgi kuulutati kaks päeva kestnud õppepäevad lõppenuks võimsa riigihümniga.

Läänemaa maanoorte õppepäevadest osavõtjad Haapsalus.

Maanoorte kirjatööde võistluse tulemused.

On lõppenud maanoorte vaheline kirjatöö võistlus, mille teemaks oli „Vanaisa“. Saadeti 64 tööd, kokku 300 lehekülge ja — üks ikka parem kui teine. Nende tööde hulgast tuli leida paremaid. See polnud kerge. Aga tegemata ei võinud seda jätta. Keegi peab saama autasu, keegi peab sellest ilma jääma.

Autasust jäid ilma eelkõige need, kes vanaisad liialt kiitsid ja nimelt oma enese sõnadega. Mispärast jäid nemad ilma? See-pärast, et vanaisad seisavad meist nii kaugel ja nii kõrgel, et meie kiitus ei küüni enam hästi nendeni.

Nemad andsid meile elu ja ka elujärje — see kõneleb ise ja kiidab tegijat.

Ilma jäid auhinnast ka need, kes saatsid küll päris hää töö — kuid see oli võistlustingimuste vastaselt liiga pikk. Ilma jäid ka need, kes oma vanaisade ja nende kannatuste üle liiga palju nutsid. Vanaisade kannatus-test on välja kasvanud meie jõukus ja meie tublidus, mispärast peaksime selle üle nutma?

Ja kui ülejäänud tööde hääduse üle otsustamisel hindajad on mõnevõrra eksinud, siis antagu see neile andeks; ilma eksimata poleks seda hinnangut keegi saanud teha.

Esimese auhinna, raamatu „Eesti Vabadussõda“, kahes köites, köidetult saab Alla Kiutrand, 17 a. vana, Saareküla maanoorterist, Saaremaal.

Teised auhinnasaajad on:

Juhan Männiste, 15 a., N/ü. „Edu“
Maasi, Saaremaal, Ella Naaskel, 24 a. v.,
Unnukse Maanoorter, Virumaal, Ameta
Lehemets, 18 a. v., Paaõla Maanoorte-
ring, Saaremaal, Helvi Kapp, 16 a. v., Ka-
saritsa Maanoorter, Võrumaal, Joh.
Kangro, 18 a. v., Savala Algkooli Noorte-
ühing, Virumaal, Heino Käard, 23 a. v.,
Meemaste Maanoorter, Võrumaal, Anita
Rais, 17 a. v., Metsapöole Maanoorter,
Pärnumaal, Leo Kadaver, 19 a. v., Adiste-
Miiaste Maanoorter, Võrumaal, Helju Ki-
visalu, 19 a. v., Pikasilla Hariduse Seltsi
Maanoorter, Valgamaal, Villem Bender,
15 a. v., Vöiera Maanoorter, Pärnumaal,
Helmut Rästas, 22 a. v., Kehtna Maanoorte-
ring, Harjumaal, Linda Gross, 14 a. v.,
Tõlliste-Uniküla Maanoorter, Valgamaal,
Kalju Paluoja, 18 a. v., Röpina Noorte
Maatulundus Klubi, Võrumaal, Vaike Raud-
sepp, 17 a. v., Tori „Arengu“ Maanoorte-
ring, Pärnumaal, Elmar Mäepre, 24 a. v.,
Löpe Maanoorter, Pärnumaal, Elvi Leht-
salu, 16 a. v., Parasmaa Maanoorter,
Pärnumaal, Leo Nagelmaa, 22 a. v., Röpina
Noorte Maatulundus Klubi, Võrumaal,
Regina Klaving, 13 a. v., Käru Maanoorte-
ring, Virumaal, Helga Veemee, 18 a. v.,
Sangaste-Restu Maanoorter, Valgamaal,
Ilse Summataavet, 24 a. v., Mäo Maa-
noorter, Järvamaal.

Kirju rida.

Meeskäsitöö kursus Tuula Maanoorteris.

Keila konvendis töötava Tuula Maanoorte-
ringi korraldusel toimus Tuula algkooli ruu-
mes meeskäsitöö kursus, kus osavõtjate poolt
valmistati mitmesuguseid mööbli ja tarbe-
esemeid. Kursuse juhatajaks oli Põllutöökoja
meeskäsitöö konsulent H. Velbri. Lähemal
ajal on ringil kavatsus korraldada ka rahva-
tantsu kursust.

Elav maanoorte tegevus Saugas.

Agaramaid oma tegevuses Pärnumaal on
olnud Sauga Maanoorter. Nii oli ring üks
esimesi, kus muretseti lipp ja oma mitme-
suguste ürituste ning toetuste teel on aasta
jooksul saadud sissetulekut üle 18.000 senti.
Talvise tegevuskavas on töökoosolekute ja
kursuste korraldamine, samuti kavatsetakse
edaspidi osta mahlapress ja aiapriit, ning
kevadel teha algust sordivilja katsetega. Jaa-
nuariku koosolekul valiti ringi esimeheks H.
Mõtus ja täiendavalt juhatusse H. Peet-

salu. Sauga Maanoorteril on praegu 30
tegevliiget.

Kloostri konvendis edeneb töö.

Kloostri konvent oli maanoorte töö alal
senini üks mahajäänumaid Harjumaal. Nüüd
on uue konsulendi L. Rootsi kohale asu-
misega asi saanud uut hoogu. On elustatud
olemasolevate ringide tegevust ja organiseerit-
tud kolm uut ringi — Laitsesse, Risti-
tile ja Kurksesse, nendest viimane ran-
naroostlaste külla. Lähemal ajal on organiseerimisel
veel üks uus maanoorter, samuti
esitatakse Üleriiklikule Maanoorte Vanemale
kinnitamiseks konvendi noortevanema kandi-
daat.

Maanoored on hääd raamatupidajad.

Põllutöökoja Põllumajanduslik Raamatupi-
damistalitus korraldab igal aastal oma raa-
matupidamise usaldusmeeste vahel taluraa-
matupidamise võistluse, kusjuures need usal-
dusmeestest, kelle arvepidamine laitmatult
teostatud, saavad auhindu. 1938.—39. aastal

võistlusest osavõtnuist tunnistati Põllutöökoja poolt auhinna vääriliseks 68 taluramatupidamist. Esimese auhinna sai 3 võistlejat, kusjuures üheks neist osutus Hugo Tavas Türi konvendist, kes kohapääl tuntud tubli maanoorte-tegelasena. Teise auhinna kr. 24 ja kirjandust sai 13 raamatupidajat, teiste hulgas ka aktiivne maanoortetegelane A. Sirelpuu Simuna konvendist.

Vildid on pakasega hädalalavarjud.

Maanoorteringid on olnud agarad organiseerima ja korraldama mitmesuguseid praktilisi kursusi, nagu nahatöö- ja meeskäsitöö kursused tütarlastele ja kodumajanduslikud kursused tütarlastele. Uudsenä on vildivaldmistamise kursuste korraldamine paljude maanoorteringide töökavas. Nii korraldati vildivaldmistamise kursus Ääsmäe Maanoorteringis ja jaanuaris toimusid need Pärnumaal Massiaru ja Tahkuranna maanoorteringides. Kursused toimuvad Põllutöökoja vastava tööjõu juhatusel.

Viulimeistreid Lehtse Maanoorteringist.

Ambla konvendis töötav Lehtse Maanoortering on senini näidanud õige viljakat tegevust kõigil maanoorte tegevusaladel. Nii töötavad ringis kanakasvatuse, heinaseemne, kodukaunistamise ja juurviljakasvatuse töörühmad, samuti on pandud rõhku käsitöö õppimisele. Viimases rühmas on poisid pääle muu käsitöö valmistanud veel viuleid, mis jäävad põhivaraks asutatavasse keelpillide orkestrisse. Lehtse Maanoorteringi vanemaks on koolijuhataja A. Raigna ja abivanemaks E. Truupõld.

Uus naisjuhatusega maanoortering Viljandimaale.

Kolmekuningapäeval oli Kärksis maanoorteringi asutamiskoosolek, millest võttis osa agaramaid ümbruskonna noori. Koosolek algas Heljo Nõgese sõnavõtuga, millele järgnes juhatuse valimine. Ringi esimehiks valiti Heljo Nõges, kassapidajaks Else Hendrikson ja kirjatoimetajaks Ida Tiido. Edaspidises töös tahetakse rõhku panna liikmete enesearendamisele, samuti moodustada vastavad töörühmad.

Läänemaa maanoored puhtisid 87.000 kg seemnevilja.

Maanoorteringide vahelisest viljaseemne puhtimise võistlusest võttis osa Läänemaalt üheksa maanoorteringi, kellede poolt puhiti kogusummas 86.289 kg seemnevilja. Üksikutest ringidest puhtis kõige rohkem Sinalepa Maanoortering — 25.311 kg, tülles seega üle riigi esimesele kohale. Teisele kohale tuli Loogna Maanoortering 19.000 kg, kolmandaks ja neljandaks 10.000 kg Jõgisoo ring ja Vigala Maatulundusklubi.

Savala maanoored huvituvad maalest.

Savala Maanoortering oma viimasel peakoosolekul otsustas korraldada meistervõistlused maales ja kabes, samuti korraldati ringi jõulupuu. Ringi uues juhatuses on J. Kangro, J. Lipp, L. Valdre, M. Toomel ja H. Lipp.

Maanoortering Virumaa Rahvaülikooli juure.

Hiljuti asutati Virumaa Rahvaülikooli juure maanoortering, kusjuures ringi tegevuspiirkonnaks on Kunda vald ja linn, Ringivanemaks on rahvaülikooli õppejõud A. Mägi, juhatusse kuulub H. Sale, E. Reinsteinn, E. Suislepp, K. Tander, L. Reinik ja A. Kool.

Karskusnädala aktus Lahaveres.

Lahavere-Kalana Maanoortering korraldas karskusnädala puhul Lahavere algkooli ruumes aktuse, kuhu kogunes rohkesti ümbruskonna rahvast. Karskussisulise jutluse pidas Põltsamaa õpetaja Kuurme ning karskustööst kõneles pr. Vahemaa, hr. Pärlin ja K. Vulff.

Asutati Valguta Maanoortering.

31. jaanuaril toimus Valguta koolimajas maanoorteringi asutamiskoosolek, kuhu kokku oli tulnud 25 noort, kes ka avaldasid soovi kaasa töötada asutatavas maanoorteringis. Ringivanemaks valiti kohaliku algkooli juhataja J. Viira, esimehiks O. Põldoja ja teisteks juhatuse liikmeiks L. Irs, A. Täkker ja L. Võlli. Revisjonikomisjoni kuulub L. Sassi ja n, P. Kiin ja E. Kallas. Edaspidi otsustas ring pidada kuus kaks töökoosolekut, kus tuleks käsitlemisele seltskondlik kasvatus, laul, referaadid, samuti otsustati pidada kursusi ja loenguid uudismaa harimise, linnukasvatuse, aianduse jt. küsimuste üle.

Uusi maanoortevanemaid Virumaal.

Üleriikliku Maanoorte Vanema siseminister A. Jürima poolt on kinnitatud Rakvere konvendi maanoorte vanemaks Kaarel Kõrgoja ja Narva konvendi noortevanemaks Aleksander Reinsalu.

Maanoorte tegelaste kursus Ravilas.

Kose konvendi piirkonnaline maanoorte tegelaste kursus toimus Ravilas Harjumaa Rahvaülikoolis 26.—28. jaanuarini. Kursusest võttis osa aktiivsed maanoored Kose konvendi maanoorteringidest ja Harjumaa Rahvaülikooli õpilased. Kursusel kõneles maanoorte sekretär R. Paglant käitumisest ja distsipliinist ja maanoorte kodumajandusnõunik pr. H. Paglant selgitas tütarlaste töid maanoorteringis ning demonstreeris praktilisi tööriivaid. Ettekannetega esines veel Har-

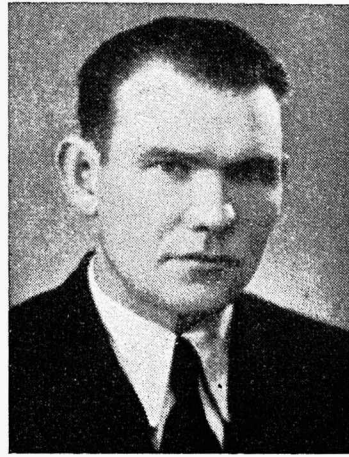
KA PETSERIMAA SAI MAANOORTE INSTRUKTORI.

P. MARESEV.

Peeter Maresev sündis 11. veebruaril 1912. aastal, lõpetas Tallinna Linna Vene Gümnaasiumi ning 1939. a. Tartu Ülikooli Põllumajanduse Teaduskonna Agronoomia Osakonna, töötas Oru lossis aianduse- ning Põllutöministeeriumi juures kultuurtehnika alal. 1939. a. astus Põllutöökoja teenistusse, töötades Pärnu Maakonsulendi Büroos. Arvates 15. veebruarist on Põllutöökoja Juhatus otsusega määratud Petserimaa maanoorte instruktorigks.

VÖRUMAALE UUS MAANOORTE INSTRUKTOR.

ED. RUNNEL.

Senise Võrumaa maanoorte instruktorig asemele, kes on ametist vabastatud, Põllutöökoja Juhatus määras Võrumaa maanoorte instruktorigks *Eduard Runneli*.

Eduard Runnel sündis Rāpinas, Võrumaal, põllumehe pojana. Õppis Rāpina Gümnaasiumis ja Tooma Sookultuuri ja Maaparanduse koolis. Tuli 1933. a. põllutöökoolidevahelisel kõnevõistlustel Vaekülas kõnemeistriks. Oli Rāpina põllumeeste konvendi esimehiks ja hiljem uudismaaharimise kontrollijaks ja nõuandjaks Järvemaal.

jumaa Rahvaülikooli juhataja A. Raidmets ja maanoorte instruktorig M. Kala ning huvitavaks kujunes ka deklamatsioonide õppimine ja kõnekoori harjutused Haridusliidu näitekunsti konsulent J. Talpsepa juhatusel.

Harju-Jaani Maanoortering pühitses 5. aastapäeva.

Harju-Jaani Haridusseltsi Maanoortering korraldas oma 5. aastapäeval 4. veebr. Raasiku vallamajas piduliku aktuse, millest võttis osa õige rohkesti ümbruskonna rahvast. Vaimuliku talituse pidas Harju-Jaani õpetaja A. Tooming. Aktusel kõneles agr. E. Nugis ja maanoorte instruktorig M. Kala, kuna tervitust toodi konvendi, põllumeeste seltsi, Haridusseltsi ja tuletõrje ühingu esindajate poolt.

Aktusel kanti ette E. Veebo kõnekoorig ettekanne „Kihlvedu“ ja esitati deklamatsioon maanoorte poolt. Presidendile saadeti koosolijate poolt tervitustelegramm.

Pärnu Maanoortering pidas aasta-peakoos- olekut.

Jaauari lõpul pidas Pärnu Maanoortering oma aasta peakoosolekut, kus selgus, et ring

on lühikese tegevusajaga jooksul näidanud õiget viljakat tegevust.

1940. a. töökavas on referaatõhtute korraldamine, kõne ja heintaimete tundmise võistlus, taimekaitse kursus, kodutalu ja perekonna ajaloo uurimine ning laulu, rahvatantsu ja muude truppide moodustamine. Ringi esimehiks valiti Vello Tamsalu ja juhatuse liikmeiks H. Tallo, H. Post ja H. Maide. Revisjonikomisjoni liikmeiks sai E. Pärnaste, O. Laur ja J. Kuusk.

Laeva maanoored õpivad gaasikaitset.

Laeva Maanoortering on jatkanud edukat tegevust, eriti õpingulisel tööalal. Mõõdunud talvel oli käsitlusaineks „E. Vilde elu ja looming“ ja tänavu on käsile võetud „Jakob Hurda elutöö“. Uudisena on tööle rakendatud veel kõnekoorig ja korraldamisele gaasikaitse kursus, millele tahetakse kaasa tõmata kogu ümbruskond. Maanoortering töötab agara ringivanema H. Maseri juhtimisel.

Karskusõhtuid maanoorteringides.

Karskusnädala puhul korraldasid mitmed maanoorteringid vastavasisuliselt aktusi, huvi-

õhtuid ja seltskondlikke kohtuid. Nii korraldasid Kose konvendis Ardu, Aksi ja Tuhala maanoorterigid sel puhul huviohtuid, mis kõik said sooja poolehoiu osaliseks. Kõne-dega esinesid maanoorte instruktor M. K a l a ja kohapäälised tegelased, samuti esitati deklamatsioone, lauldi ühislauale, tehti seltskondlikke mänge ja löödi tantsu.

Tallinna Maanoortering pidas aastakoosolekut.

Tallinna Maanoortering pidas 30. jaanuaril oma aastakoosolekut, kus võeti tegevuskavasse pääle referaatõhtute korraldamise ja rahvatantsu töö ka laulukoori ja keelpillide orkestri moodustamine. Keelpillide muretsemiseks on eelarves 120 krooni. Vabariigi aastapäeva, Presidendi K. P ä t s i sünnipäeva ja C. R. J a k o b s o n i sünnipäeva tähistamiseks kavatakse korraldada vastavad aktused. Tallinna Maanoorterigi esimeheks valiti senine esimees A. R ä n i ning juhatusse A. N a r v a, A. O r m u s, E. K a r p ja Ö. K a j a n d o. Ringivanemaks on maanoorte sekretär R. P a g l a n t.

Maanoored esinesid Keila põllumeestepäeval.

Keilas toimus 11. veebruaril suurem põllumeestepäev, kus rahvatantsu ettekannetega esines Keila ja Aäsmäe Maanoortering. Rahvatantse saatis rahvapillimees Kandle Juss. Samuti mängis Keila Maanoorterigi keelpillide orkester pr. J. R e n t i k u juhatusel.

Rannu Noortering „Edu“ viieaastane.

Elva maanoorte ühenduse peres sai 13. skp. viieaastaseks Rannu Maanaiste Seltsi Maanoortering „Edu“.

Ringi poolt on aastate kestel arendatud tegevust igas huviala suunas. Edukalt on teutsenud kodu-uurimise-, muusika-, seltskondliku kasvatus- ja aianduse-, naiskäsitöö ja kehakultuuri õpiringid.

On asutatud keelpillide orkester, oma raamatukogu, arstirohtude-teesortide kogu, noodikogud j. m.

Ringi õpingid on mitmel korral tulnud haridusliidu õpiringide võistlusel auhinnale ja ümbruskonnas kiitva arvustuse osaliseks.

Aastaid toimetatakse seinajalehte „Edu Teataja“ korraldatakse käsitööõhtuid ja ekskursioone silmaringi laiendamiseks.

Tamsa maanoorte avakoosolekult.

Elva valda, Tamsa kooliringkonda teostus detsembrikuul maanoorterigi asutamine.

Ring on võtnud oma töökavasse referaati ja huviohtute korraldamise. Kanakasvatamist ja kodude korramisvõistlusest tahtakse noorte poolt arvukalt osa võtta.

Elva konvendi noortejuhid kursustel.

Läinud aasta detsembris korraldati Elva konvendi maanoorte Elvas, kahepäevase kestvusega noortejuhtide ettevalmistamise

kursused. Kursusest võttis osa 47 juhti. Kursusest said noored hulk kasulikke teadmisi, millised rakendatakse ringides.

Maanoortering Nõo valda.

Nõo valda, Elva konvendi piirkonda, asutati detsembrikuul uus maanoortering Tõraverel algkooli juure.

Töökavasse on võetud kanakasvatuse ja heinaseemnekasvatuse kursuste korraldamine. Välja on kuulutatud ringi perele kodusest elust-olust kirjatööde võistlus.

Lähemal ajal korraldatakse võistlused kõnepidamises ja prottokolli kirjutamises.

Ringi ümber on koondunud 20 noort, nende vanemaks on koolijuhataja A. T u r p.

Noorte organiseerimine Elva ja Otepää maanoorte ühenduses.

Maanoorte organiseerimistöö Elva ja Otepää konvendite maanoorte ühendustes on kandmas püsivat tõusutendentsi.

Läinud aasta tegevuses korraldati noorte suvipäev, võeti osa Elva ja Tartu näitustest, korraldati noortejuhtide kursused ja kanakasvatuse kursusi.

Otepää konvendi noored toodi kokku juulis ühisele suvipäevale Pühajärve kaldale, kus ka õnnistati ringide lipud. Noorte tööd, alates 1. a. septembrist, juhivad Elva konvendiga koos ametisse palgatud instruktor K. L u k k.

Ringi konvendis töötab 6, neile lisaks asutatakse uued ringid Valguta ja Palupera kooliringkondade juure. Erilist hoogsust noored näitasid kanakasvatuses.

Käasukonnal vaieldi alkoholi üle.

Karskusnädala puhul korraldas Käasukonna Maanoortering vaidluskoosoleku alkoholi üle, kus noortest esines neli poolt- ja neli vastuvaieldjatena.

Et vaitlejad olid hästi ette valmistanud, kujunes vaidluskoosolek niivõrd hoogsaks, et see kogu kuulajaskonna kaasa kiskus. Koosolekul võeti vastu järgmine soovivaaldus:

Käasukonna Maanoortering oma vaidluskoosolekul alkoholi üle jõudis otsusele, et alkohol on inimkonna suurimaks vaenlaseks. Käasukonna Maanoorterigi liikmed tervitavad kõiki, kes on astunud võitlusele alkoholiga ja lubavad oma ümbruskonnas töötada karskustöö kasuks, mille lähemaks eesmärgiks on kohalik keeluõigus ja alkoholit seltskondlikud ning perekondlikud pidustused.

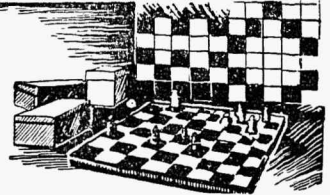
Asutati Rannu Maanoortering.

Rannu Maanoorterigi asutamiskoosolek toimus 5. veebr. Rannu algkooli ruumes. Koos oli üle 50 noore. Ring hakkab töötama Rakvere põllumeeste konvendi juures ning ringi esimeheks valiti H. K a l l i p, juhatusse H. R a n d m a, V. M e i b a u m, L. M a j o r ja R. M a r t o n.

Lähemal ajal otsustati korraldada tütarlastele tööõivaste õblemise kursust.

AJAVIIDE

Ka arvudes on mõndagi huvitavat.

Paljud inimesed peavad arvudega tegelemist igavaks ja tüütavaks tööks. See on nii siis, kui arve käsitletakse mehaaniliselt. Kes püüab tungida arvualda sisuliselt, leiab säält väga palju uut ja huvitavat. Järgnevas toome mõned huvitavad kalkultatsioonid arvuvallast, mis kindlasti teie huvi köidavad.

Maakera on inimestega hõredalt asustatud.

Maailmas on ligi 2000 miljonit inimest. Kui koguksime kõik need inimesed kokku ja annaksime igaühele ruumi 1 ruutmeetri, kui suurt maa-ala oleks siis nende inimeste mahutamiseks tarvis? Kas jatkuks sellest Saksa riigi pindalast? Või mahuvad nad ära isegi Eestisse?

Enne arutamata asumist tundub, nagu ei saaks seda suurt hulka inimesi ära mahutada Eestisse. Arvutades aga leiame, et ühele ruutkilomeetrile võime juba ära mahutada 1 miljon inimest. Peaaegu kogu Eesti rahva! Seega täidaksid kõik maailma rahvad ära ainult pool keskmise suurusega maakonda, näiteks pool Viljandimaast, mille suurus on ümmarguselt 4000 ruutkilomeetrit. (Kogu Eesti pindala suurus on 47549 ruutkilomeetrit.)

Kõik maailma rahvad ühes kastis.

Kui valmistada 1 kantkilomeetri mahutavusega kast, siis oleks sääl ruumi kogu maakeral asuval 2000 miljonil inimesel, kui arvestada igale inimesele 2 m pikkune, $\frac{1}{2}$ m laiune ja $\frac{1}{2}$ m kõrgune ruum.

Suur arv.

Üks rikas mees hooples seltskonnas oma jõukusega. Tema juure astus keskkooli õpilane ja ütles: „Kuigi teil on raha enam kui minul, pole teie siiski kuigi rikas, sest kogu teie varandused pole väärt niipalju sentisid kui ma kirjutan kahe numbriga.“

Rikas mees pidas seda juttu tühiseks naljategemiseks, palus aga siiski üleoleva naeratusiga seda arvu üles kirjutada, üteldes, et tal on praegu taskus rohkem kroone, kui võimalik kirjutada kahe numbriga.

Poiss kirjutas paberile 9⁹, s. o. üheksa üheksandas astmes. See tähendab, et 9 tuleb

korrutada iseendaga 9 korda. Kui seltskond korrutamise läbi viis, saadi tulemuseks 387.420.489. Poiss oli rääkinud tõtt. Rikka mehe varandus polnud tõepoolest väärt niipalju sentisid.

Arv 9⁹⁹ on juba nii suur, et see koosneb enam kui 350.000.000 numbrist. Üleskirjutatult oleks selle arvu pikkus üle 1000 km!

Kiirus ja kaugus.

Meie oleme uhked lennukile või teisele sõidukile, mis liigub tunnis 500 km. See on meie arvates „kohutav kiirus“. Ja tõepoolest, niikaua kui liigume maakeral, on sellest kiirusest küllalt, kui aga inimene tahab kord ilmaruumi vallutama hakata ja ühendust pidada teiste taevakehadega, osutub see kiirus siiski väga väikeseks. 500-km tunnikiiruse juures kulub:

- ümbert maakera sõitmiseks (40 000 km) 3,3 ööpäeva,
- kuule sõitmiseks (300 000 km) 25 ööpäeva,
- Marsile sõitmiseks (100 miljoni km) 23 aastat,
- päikesele sõitmiseks (150 miljoni km) 34 aastat,
- Siriusele sõitmiseks (9 valgusaastat à 10 miljoni km) 20 000 aastat,
- Põhjanaaneni sõitmiseks (270 valgusaastat) 600 000 aastat.

Tähestik.

Kui teie pöördute kellegi poole küsimusega, mitut eriviisi saab järjestada 25 tähest koosnevast tähestikku ja kui kaua aega kulub nende järjestuste üleskirjutamiseks, siis vastatakse teile harilikult, et küllap neid variatsioone võib olla mõnisada ja nende ülesmärkimine võtab mõnegi hää tunnikese aega. Mõni, kes tahab teiega nalja teha, julgeb ütelda, et eri variatsioonid on isegi terve miljon!

Ometi eksivad kõik seesugused vastajad väga suuresti, sest tegelikult on variatsioonide hulk määratu suur. Nende arvu saame korrutades omavahel kõik arvud ühest kuni 25-ni: $1 \times 2 \times 3 \times 4 \dots \times 25$. Nii saadud arv on 27-kohaline!

Kui kõik praegu maakeral leiduvad inimesed (kokku umbes 2000 miljonit) tahaksid need variatsioonid üles kirjutada, siis kuluks neil

selleks tervelt 100000 miljonit aastat, arvestades, et iga inimene töötab päevas 10 tundi ja kirjutab ühes minutis 4 variatsiooni.

Siit saame ka seletuse asjaolule, miks ei leidu maailmas kaht inimest, kes oleksid üksteisele täiesti sarnased. Kui juba 25 tähest koosnev tähestik annab niipalju variatsioone, kuipalju peab neid siis andma sadadest või tuhandetest algomadustest koosnev päriusaine! Meie maakeral praegu elavate inimeste arv on selle variatsioonide arvu kõrval kui tilk vett kogu maakera veetagavarade kõrval.

Malemängu leiutamise tasu.

Malemängu leiutamise kohta on tekkinud järgmine muinasjutt.

Üks idamaa valitsejatest kannatas igavuse ja raskemeelsuse all. Ta tegi oma ministrile ülesandeks leiutada uus mäng, millega oleks võimalik aega huvitavalt mööda saata. Minister siis leiutas meile tuntud malemängu. Kui kuningas uue mänguga tutvus, meeldis see talle väga. Kuningas tahtis mänguleitajale tema vaeva eest rikkalikult tasuda ja käskis ministrit valida, mida ta endale soovib.

Minister palus endale malelaua esimesele ruudule ühe nisutera, teisele 2, kolmandale 4 ja nõnda edasi igale järgmisele ruudule ikka üks korda rohkem, kuni 64 ruuduni.

Kuningas sai peaaegu pahaseks, kuna see nõudmine tundus talle naeruväärt väikesena. Siiski käskis ta ministri soovi täita.

Peagi ilmus kuninga varahoidja ja teatas, et võimatu on ministri soovi täita, sest terves riigis pole kuigi suurt osa sellest nisuhulgast, mida tuleks anda mängu tasuks.

Arvutamisel leiti, et mängutasuna nõutud nisuterade arv tuleb kirjutada 20-kohalise arvuga ja see nisuhulk kaalub 6000 miljonit tonni (1 tonn on 1000 kg).

Nii ei olnudki ministri soov väga tagasihoidlik!

Kaupmees ja sepp.

Linakaupmees laskis külasepa juures raudada oma hobust. Sepp tegi oma töö kiiresti ja hästi. Kaupmees oli väga rahul ja ütles, et sepp võib oma töö eest nõuda korraliku tasu.

Sepp palus endale maksta esimese allalöödud naela eest ühe sendi ja iga järgmise naela eest 2 korda rohkem, s. o. 2, 4 jne. senti. Kokku oli sepp alla löönud 12 naela.

Kaupmees naeris algul, arvates nõudmise olevat liiga tagasihoidliku. Kui ta aga võitis taskust raaamatu ja pliatsi ning hakkas arvutama, läks ta nägu peagi tõsiseks. Miks?

Tasu oli küllalt suur: kaupmees pidi sepale maksma 40 krooni 95 senti.

Kari pärandusena.

Taluperemees, kellel oli üks poeg ja kaks tütar, pärandas lastele 9 lehma. Kadunu soov oli, et lapsed ei müüks ära ühtki karilooma, vaid jaotaksid need omavahel nii, et poeg saab $\frac{1}{2}$ ja mõlemad tütreid kumbki $\frac{1}{5}$ loomadest. Lapsed ei saanud loomade jagamisega kuidagi hakkama.

Kuj nad ühel päeval karjamaal karja juures nõu pidasid, tuli nende juure saunamees, kellel oli üks lehm talu karja juures karjatada. Saunamees tegi järgmise ettepaneku:

„Mina annan oma lehma teie pärandusele lisaks. Seega on teil 10 lehma. Sellest saab vend pool, s. o. 5 lehma ja kumbki õde $\frac{1}{5}$, s. o. kumbki 2 lehma. Nüüd jääb veel üks lehm üle. Muidugi ei ole teil midagi selle vastu, kui ma selle lehma endale võtan.“

Lastel ei olnud midagi selle vastu, sest nüüd oli neil lahendamata raskena tundunud ülesanne lahendatud.

Mõteldud arvu ära ütelda.

Laske kedagi mõtelda üks arv ja seda korrutada või jagada ükskõik mis arvuga. Need arvud, millega ta korrutab või jagab, peab ta teatavaks tegema ja samuti ütleva lõpptulemuse.

Et siin leida mõteldud arvu, märgime selle ära tähega x ja teeme sellega samad tehted, mis teine tegi oma arvuga.

Oletame, et oli valitud arv 3 ja tehti järgmised tehted

$$3 \times 3 = 9 \times 5 = 45 : 2 = 22\frac{1}{2}$$

sellele vastavalt tegite teie

$$x \times 3 = 3x \times 5 = 15x : 2 = 7\frac{1}{2}x$$

Mõlema arvutuse lõpptulemused on võrdsed.

Saame võrrandi: $22\frac{1}{2} = 7\frac{1}{2}x$ ehk $\frac{45}{2} = \frac{15x}{2}$ leiame $x=3$.

Kui suur on jääk?

Kirjutage paberile üks kolmekohaline arv ja veel sama arv ümberpööratud järjekorras, näiteks 612 ja 216. Kui väiksem arv suuremast lahutada, on alati jäägi keskmine number 9 ja mõlema äärmise numbri summa 9. Näiteks $612 - 216 = 396$.

Kui teie lasete kedagi selle põhimõtte järgi salaja ühe arvu teisest lahutada ja endale ütelda jäägi parempoolse või vasakpoolse numbri, siis võite talle kohe ära ütelda õieti terve jäägi. Kui näiteks jäägi parempoolne number on 5, on jääk 495.

Toimetuse ja talituse: Tallinn, Pikk tänn. 40. Telefon 484-84. — Posti jooksev arve nr. 275. Ilmub üks kord kuus. Tellimise hind: aastaks kr. 2.—; $\frac{1}{2}$ a. kr. 1.10. Üksiknumber 20 senti. Vastutav ja päätoimetaja I. Tõrma küla, tegevtoimetaja agr. E. Nugis.

ÜHINGU EESTI LIHAEKSPORT

Eksporttapamajad: Tallinnas, Tartus ja Võhmas.

Vorstitööstused: Tallinnas, Tartus ja Võhmas.

Konservitööstus Tallinnas.

Seebitööstus Tallinnas.

Kondijahutööstused: Tallinnas ja Tartus.

Nahaosakond Tallinnas ja laod kõikide eksporttapamajade juures.

Toornahkade kokkuostupunktid üle riigi ostavad noteeritud hindadega igat liiki toornahka.

Hõberebasekasvandused: Rebasel ja Navestis.

OSTAME aasta läbi sigu, veiseid, vasikaid lambaid ja toornahku.

Tellimisi võetakse vastu pargitud ja parkimata hõberebasenahkade ning sugurebaste peale

MÜÜGIL

Eesti

märgi all
vorstid, liha-
ja aedvilja-
konservid,
seep,
kondijahu.

EESTI LINNUKASVATAJATE SELTSI

kontrolli all on 1940. a. järgmised linnukasvatuse sugulavad ja paljunduspunktid, kust on võimalik saada tõumaterjali haudemunade, päevaste tibude ja tõulindude näol. Sugulavad ja paljunduspunktid on loomaarstliku kontrolli all ning vabad taudidest ja nakkushaigustest.

1. KANADE SUGULAVAD:

Tõumaterjali hinnad: Haudemunad kuni 35 senti muna, sellest abiraha 15 senti ja ostjal maksta kuni 20 senti.

Päevased tibud kuni 65 senti tibu, sellest abiraha 25 senti ja ostjal maksta kuni 40 senti.

Noorkanad alates 6-e nädala vanusest — abiraha 90 senti, ostjal maksta kokkulepepohind.

1. IMASTU INVALIDIDIDE KODU — Lehtse v., Tapa kaudu, (Tapa j. 3 km), telef. Tapa 35. *Valge-leghorn.*
2. MÄNNIK, LEIDA — Tõlli algkool, Paistu v., Paistu ag., (Loodi j. 7 km). *Valge-leghorn.*
3. OTTAS, JÜRI — Kuuste v., Villemi t., Vana-Kuuste ag., tel. Vana-Kuuste 3, (Rebase j. 4 km). *Valge-leghorn.*
4. POOLA, AURELIE — Vana-Nõo as., (Nõo j. 2 km), Nõo pk. 53, tel. Nõo 8-a. *Valge-leghorn.*
5. RISTIKIVI, ALMA — Nõmme-Pääsküla, Kastani tän. 15, tel. 518-56. *Valge-leghorn.*
6. VALENIUS, MARIE — Mustla, Karja tän. 10, (Viljandist 20 km). *Valge-leghorn.*

2. KANADE PALJUNDUSPUNKTID, RÜHM A.

Tõumaterjali hinnad:

Haudemunad kuni 20 senti muna, sellest abiraha 6 senti ja ostjal maksta kuni 14 senti.

Päevased tibud — kuni 45 senti tibu, sellest abiraha 17 senti ja ostjal maksta kuni 28 senti.

Noorkanad alates 6-e näd. vanusest — abiraha 70 senti, ostjal maksta kokkulepepohind.

1. ARU, AUGUST — Juuru v., Lõiuise kl., Rägadiku tl., Järlepa p.-tl., Juuru kaudu, (Lohu j. 5 km). *Valge-leghorn.*
2. E. M. Ü. „METSAKODU“ — Anna v., Eivere as., Paide, (Paidest 5 km), tel. Paide 143-a. *Valge-leghorn.*
3. KAAREPERE RAUDTEELASTE KODU — Kaarepere ag., (Kaarepere j. 3 km), tel. Palamuse 24-a. *Valge-leghorn* ja rood-ailend.
4. KASIKOV, VALTER — Auvere-Joala v., Sundja kl., (Soldino j. 1,5 km). Ka Narva, Moonaladu 9—5, telef. Narva 1-30. *Valge-Leghorn.*
5. KAVASTU VANADEKODU — Kavastu v., (Tartust 10 km). *Valge-leghorn.*
6. LENTS, VAABU — Lepna as., (Rakvere rest 5 km), Rakvere pk. 6, tel. Rakvere 199-b. *Valge-leghorn.*

7. LÜKK, TÖNIS — Ivamere v., Tiitsu tl., Ivamere ag. *Valge-leghorn.*
8. NIHTIG, JUHAN — Nõo v., Viinamärdi tl., Nõo kaudu, (Nõo j. 4 km), telef. Nõo 16. *Valge-leghorn.*
9. OSTRAT, JOHAN — Luunja v., Kabina as. ja Tartu, Ülikooli 7. *Valge-leghorn.*
10. PEETS, JAAN — Saadjärve v., Mäe tl., (Tabivere j. 0,5 km), Tabivere pk. 23. *Valge-leghorn.*
11. RANDMÄE, HERBERT — Karula v., Salumäe tl., Iigaste-Karula, (Karula j. 4 km). *Valge-leghorn.*
12. RAST, MIHKEL — Seliste v., Pärnu, Pootsi pk. 7, tel. Seliste 1-b. *Valge-leghorn.*
13. SAKU KODUMAJANDUSKOOL — Saku, tel. Tallinn 478-85/23-a. *Valge-leghorn.*
14. SOMP, JAAN — Massu v., Narva tl., Massu ag. *Valge-leghorn.*
15. SÄREVERE KODUMAJANDUSKOOL — Säreveere v., Türi, (Türi j. 3 km), tel. Türi 69. *Valge-leghorn.*
16. TIIBUS, HENN — Pärnu, Jaani 5. *Valge-leghorn.*
17. VÄIMELA PÖLLUNDUSKOOL — Väimela ag., tl. Võru 68, (Võrust 10 km). *Valge-leghorn.*
18. KANGUR, LUIKINE — Voltveti jaam, tel. Kilingi-Nõmme 9-1. *Rood-ailend.*

Märkus: Rood-ailendi kanade tõumaterjali hinnad selles rühmas (Kaarepere R. K. ja L. Kangur) on kõrgemad ja vastavad sugulavade hindadele.

3. KANADE PALJUNDUSPUNKTID, RÄHM B.

Tõumaterjali hinnad:

Haudemunad kuni 15 senti muna, sellest abiraha 4 senti ja ostja kanda 11 senti. Päevased tibud kuni 35 senti tibu, sellest abiraha 10 senti ja ostjal maksta kuni 25 senti.

Noorkanad alates 6-e näd. vanusest — abiraha 70 senti, ostjal maksta kokkulepepohind.

1. ENDE, OSVALD — Väinjärve v., Puivere kl., Lusikmäe tl., Koeru, Puivere pt. *Valge-leghorn.*
2. HAKKAJA, KARL — Olustvere v., Tori tl., Jürise pk., Viljandi, (Sürgavere j. 3 km). *Valge-leghorn.*
3. HEINSOO, ARVED — Kõnnu v., Saueaugu tl., Valgejõe ag. *Valge-leghorn.*
4. KAAN, EDUARD — Paasvere v., Laekvere ag. *Valge-leghorn.*
5. KALLIT, OTILIE — Rimmu v. ja ag. Meose t., tel. Kaarli 8. *Valge-leghorn.*

6. KINT, SALME — Taevere v., Paasioja tl., Suure-Jaani pk. 29, tel. Suure-Jaani 29-b. *Valge-leghorn.*
7. KORJUS, RICHARD — Avinurme v., Piilsi jaam. *Valge-leghorn.*
8. „LIIVIA“ LASTEKODU — Voltveti, tel. 22. VÄÄT, EDUR — Oandu, Viru-Maidla ag., pk. 15, tel. Viru-Maidla 5-I. *Valge-leghorn.*
- LILJENBERG, ERIKA — Padise (end. Kloostri) v. ja ag., Larvi tl., Ämari p-tl., tel. Padise 12-a. *Valge-leghorn.*
- LÜHAVÄLJA, VALIDE — Tudulinna v., Metsküla, Tudulinna ag. pk. 9, tel. 9 I. *Valge-leghorn.*
- MÖDRIKU KODUMAJANDUSKOOL — Rägavere v., Mödriku as., Rakvere pk. 35, tel. Rakvere 148. *Valge-leghorn.*
- ONTON, PAULINE — Kohtla kl. ja ag., Rutike p-tl., tel. Kohtla 12. *Valge-leghorn.*
- ORUMAA, HUGO — Järvakandi v. ja ag., Hiienurme kl., Pärnu tl., (Keava j. 14 km). *Valge-leghorn.*
- PAABO, JOHAN — Tartu v., Andrese tl., tel. Tartu 4000/31. *Valge-leghorn.*
- SANDLA MÖISA, E. S. Ü. — Kuressaare, Sandla mõisa pk., (Kuressaarest 22 km), tel. Pihtla 5. *Valge-leghorn.*
- SAARSOO, ALMA — Iru (end. Nehatu) v., Loo tl., tel. Nehatu 5-c ja Tallinn 422-65. *Valge-leghorn.*
- SOOMRE, KARL — Sadala v. ja ag., Annuse tl., (Jõgeva j. 20 km). *Valge-leghorn.*
- TAMMELA, PAUL — Lelle v., Eidape-re ag., Mihkli-Jaani tl., tel. Lelle 11-d. *Valge-leghorn.*
- TEDER, RICHARD — Laatre v., Laatre as., Sangaste, (Sangaste j. 4 km). *Valge-leghorn.*
20. TIKK, KAAREL — Kõo v., Maimsaare kl. Arusaare pk. k, Võhma. *Valge-leghorn.*
21. VIRKUS, HANS — Purila mõis, Hagudi ag., (Hagudi j. 4 km), tel. Rapla 17-II. *Valge-leghorn.*
22. IMASTU INVALIDIDE KODU — Und-la v., Tapa kaudu, (Tapa j. 3 km), tel. Tapa 35. *Rood-ailend.*
23. HABAJA MÖIS, E. S. Ü. — Triigi v., Alansi ag., tel. Kose 9. *Rood-ailend.*
24. KLAMMER, RUDOLF — Küti v., Voore kl., Viru-Jaagupi, tel. Viru-Jaagupi 3-c. *Rood-ailend.*
25. LÜGANUSE KODUTÖÖSTUSKOOL — Erra v., tel. Lüganuse 17. *Rood-ailend.*
- Märkus: Rood-ailendi kanade tõumaterjali hinnad selles rühmas (Imastu I. K., Habaja m., Lüganuse kt. ja R. Klammer) on kõrgemad ja vastavad hindadele paljunduspunktide A rühmas.
- Vanemate järgi märgitud tibud on kõigis sugulavades ja paljunduspunktides 10 senti kallimad.
- Abiraha antakse tõumaterjali ostjaile nii, et sugulavad ja paljunduspunktid müüvad tõumaterjali abiraha võrra odavamalt ja ostjal ei tarvitse pöörduda kellegi muu kui müüja poole.
- Pakkimis- ja saatekulud kannab ostja, kui puudub teistsugune kokkulepe.
- Kõigist võimalikkudest puudustest saadud tõumaterjali kvaliteedis palume kohe teatada müüjale ja Eesti Linnukasvatajate Seltsile.

EESTI LINNUKASVATAJATE SELTS.

Tallinn, Pikk 40, Põllutöökoda, Postk. 254.

Telefon 475-43.

Ü. K. EESTI RAHVAPANGA

äriseis 1. jaanuaril 1940. a.

AKTIVA.		PASSIVA.	
Kassa, pangad, väärtused	2.044.187.12	Kapitalid	972.453.81
Laenuid	6.396.329.64	Hoiusummad	5.765.816.82
Korrespondendid	317.381.67	Võlad teistes krediit-asutustes	1.678.759.96
Garantiide deebitorid	147.252.80	Riiklikud laenuid	3.934.15
Vallasvara	38.251.17	Korrespondendid	560.887.45
Kinnisvara	340.000.—	Garantiid	147.252.80
Kulud 1940. a. eest	1.504.55	Tulud 1940. a. eest	23.513.44
Muud aktivad	15.237.99	Muud passivad	95.096.42
		1939. a. puhaskasu	52.430.09
	<u>Kr. 9.300.144.94</u>		<u>Kr. 9.300.144.94</u>

Praegu on paras aeg

alustada ettevalmistusi

taimelavade ehitamiseks

Muresege uued lavakastid ja lavaaknad, kohendage olemasolevaid.

A/S. Järvakandi Tehaste lauahoovis, Tallinn, Petrooleumi 4, telef. 312-09, on müügil valmis akna- raamid lavadele ja mitmesugused lauad lavakastide ehitamiseks.

A/S. Järvakandi Tehaste

aiandusklaasi

võite osta ja tellida igast ehitustarvetega kauplevast ärist või tehaste Tallinna kontori kaudu.

A-s. Järvakandi Tehased

Tallinn, Pärnu mnt. 10
Telefon nr. 458-62.

*K*ellel pole võimalik veel käesoleval kevadel asuda lava ehitamisele, või kes koguni kahtleb lava tulukuses, katsetagu, kuivõrd kiirendavalt mõjub külvatud aedviljaseemne idanemisele lihtne klaasikild, mis on asetatud otse mullale, külvatud seemne kohale. Katke mõnel peenral külvivagu suuremate klaasi-kildudega ja veenduge ise, et niisuguses kohas taim kiiremini kerkib. Arusaadav, et lavas, kus alt annab mullakihile soojust soe sõnnik ja ülalt taimekasv on kaitstud lavaaknaga külma vastu, peab arenema ja arenebki taim hästi varakult.